MUHİT

Bu Nushamızda Ahmet Cevat Beyin kıymetli bir yazısı:

İktisadi İnkişaf Amillerine Dair

Sene 2

№ 17, Mart 1930

NUSHASI 50 KR

Müvezzilerden **Aile Bütçesi** isimli kitap ilavemizi isteyiniz

Gençlik Kütüpanesi Neşriyatı

1.— Spor Ruhu

En güzel spor hikâyeleri. — Spor Ruhu nedir? Eski Türklerde spor terbiyesi. (Arap harfleriyledir)

Fiyatı: Karton kaplısı 50 Ciltlisi: 75 kuruştur.

2.— Cesur Kaptanlar

(Rudyard Kipling) in gençlik için yazdığı güzel bir romandır. Bir zengin çocuğunun elleri nasırlı adamlar arasında ne sağlam bir ruh terbiyesi aldığını gösterir. (Arap harfleriyledir)

Fiyatı 65 Ciltlisi 85 kuruştur.

3.— Sevgili Düşman

Zengin bir aileye mensup ince ruhlu bir genç kızın hayatını öksüz çocukları mes'ut etmiye nasıl vakfettiğini hassas bir kalemle t svir eden içtimai bir romandır. (Arap harfleriyle)

Fiyatı: 75 Ciltlisi 100 kuruştur.

4.— Kölelikten Kurtuluş

Birinci basılışı maarif muhitlerinde ve her tarafta çok beğenilen bu güzel kitap yeni Türk harfleriyle tekrar basılmıştır. Her okuyan, onun mutalaasının içinden ruhu zırhlanmış, azmi muhkemleşmiş olarak çıktığını duyar.

Fiyatı 60 Bez ciltlisi 80 kuruştur.

5.— Abraham Lincoln

Amerikanın en büyük reisi cumhuru olan Abraham Lincoln ın hayat ve tercemei halinden bahis olan bu kitap romanların en caziplerinden daha caziptir. (Yeni Türk harfleriyledir)

Fiyatı 85 Ciltlisi 100 kuruştur

Küçük Kadınlar

Dünya gençlik ve aile edebiyatında yüksek bir mevkî tutan bu çok kıymetli eseri sadece gençliğe değil annelere, babalara, hocalara tavsiye ederiz.

Arap harfleri ile 350 sahife 75 kuruş, ciltlisi 100 kuruştur.

Bu eserin Türk harfleri ile tekrar tab'ı derdestir.

Kutu Kitabı

Amerika mektepleri için 1929 dahilinde basılmış ve büyük bir rağbete mazhar olmuş bir elişi kitabıdır. Mâarif Vekâleti Tâlim ve Terbiye Heyeti tarafından fevkalade takdir edilmiştir.

Âdi kaplısı 60 Bez ciltlisi 80 kuruştur.

Bütün bu kitaplar için Muhit İdarehanesine müracaat olunmalıdır.
Toptan alanlara tenzilat.

Yeni

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Sene 2 | Mart, 1930 | № 17

İktisadi İnkişaf Amillerine Dair

Tasarrufun Muhtelif Şekilleri—Kârlı Tasarruf Plasmanları—Birbirini Doğuran Teşebbüsler

Tasarrufun şekli memleketten memlekete, asırdan asıra deyişir; hattâ şehirde ve ya köyde yaşandığına göre tasarruf başka türlü olur. Bir köylü az bir şey, ancak kırk elli kuruş, tasarruf etse bir tavuk satın alır, çocuğuna ara sıra bir yumarta têmin eder; daha fazla bir para, beş altı lira kadar, tasarruf etse dişi bir kuzu satın alır, ertesi seneye ailesine süt, yün, kuzu verecek bir koyunu olacağından emin olur. Yahut bir iki kile buğday fazla eker ve yedi sekiz ay sonraki mahsulünden bir inek sahibi olmağa çalışır. Feyzubereket müsait olursa birkaç sene içinde bu gibi tasarruflar sayesinde köyde hakîkî bir refah husule gelir.

İşte köyde tasarrufun büründüğü şekiller bunlardır; hepsi servetten ziyade doğrudan doğruya *istifadeyi* istihdaf eder, ve bu istifadenin seri' olması arzu edilir.

Kasabalarda, küçük şehirlerde esnafın tasarrufları daha başka şekillere girer; iş tevsii, gösterişli geyinme kuşanma, gümüş ve altın zinetler, beşibiryerdeler, yataklar döşekler... nihayet muhtelif akarlar... vs. Burada da tasarrufun hedefi seri' *istifade* dir. İstihsal ile istifadeyi birleştirmeğe imkân bulunmadığı için tasarruf en ziyade *istifadesi sürekli* şeylerin elegeçirilmesi gayesini tâkîp eder. Bu sayede kuyumculuk, kürkçülük, ipekçilik vs. gibi san'atlar inkişaf eder. Şehir ne kadar büyük ve zirai muhitten, istihsalden uzak olursa, kazançların fazlalarından *istihlâk* yolu ile o derece ziyade istifade olunur.

Hasılı, istifade uzak ve cüz'i olduğu nispette *tasarruf* yâni kazançtan artırıp biriktirme güç olur; bunun neticesi olarak istihlâk artar. İnşaat ve büyük sınaat geri kalır. Adeta bir orta çağ (kurunuvasta) hayatı yaşanır.

Saltanat ve derebeylik devirlerinde tasarruf ve medeni inkişaf hep bu şekillerde devam etmiştir. Memleketimiz henüz bu safhadan kurtulmamıştır.

* * *

Büyük medeni memleketlerde tasarrufun halk psikolojisi ile münasebeti tetkîk edilmiş, tasarrufa en müsmir neticeler verebilecek bir yol açılmıştır; bu medenî tasarruf yoluna *"plasman"* namı verilir.

Gazeteler, mecmalar plasmanların en *sağlam* ve en *kârlı* olanlarını haber verir. Noterler, simsarlar ve daha bir çok işadamları bu plasmanlara dair mâlûmat yetiştirir.

Plasman iytiyadının têmin ettiği netice umumi inkişaftır, bu da *birbirlerini doğuran teşebbüsler* şeklinde tecelli eder. Bu medeni tezahurün ne olduğunu anlatalım:

Farzediniz ki mahdut birkaç teşebbüs sahibi yüz bin lira kadar bir sermaye ile bir çimento, bir tuğla, bir sebze ve meyva konservası veya bir dokuma fabrikası têsis etmiş ve yahut bir dabakkane açmış olsunlar. Yine

farzediniz ki bu fabrika ilk üç sene zarfında gayet iyi işleyerek senede % 30 temettü, tevziine ve % 15 nispetinde ihtiyat sermayesi ayırmağa o şirketçe imkân bulunmuştur. İşte bu küçük teşebbüs o andan iytibaren halkın tasarrufu için bir *plasman* vasıtası olmak şeraitini kazanmış demektir.

Bir medeni memlekette teşekkülünü tesavvur ettiğimiz böyle bir küçük sermayeli fakat kârlı, parlak teşebbüslü şirket sermayesini eshamlara ayırır; yüzde kırkını, ellisini ve daha ziyadesini satılığa çıkarır. Böyle muvaffakîyetli bir şirketin eshamları yüksek bir fiat üzerinden satılmağa başlar.

Eshamın satış fiatı şirketin tevzi' edebildiği temettü' ile beraber yükselir; mesela bizim memlekette ancak yüzde on temettü' tevzi' eden bir şirketin eshamı çok alıcı bulmaz, çünkü bankalar da, uzun vâdeli tevdiata buna yakın bir faiz verirler, tasarruf sahip'leri de her halde bankayı şirkete tercih ederler. Fakat temettü' % 15i geçtikten sonra eshamın alıcıları çok ve iştahlı olur.

Son zamanlarda neşrolunmuş bir istastika göre, memleketimizde yüzde 30, 35 ve daha ziyade temettü' tevzi' eden bâzı cins teşebbüslerin mevcudiyetinden haberdar oluyoruz. Yüzde otuz demek bankaların verdiği en yüksek faizin üç buçuk misli demektir. Böyle bir şirketin eshamları yüzde üç yüz ve ya iki yüz elli fiatla satılabilir; yâni 10 liralık bir esham 25, 30 liraya satılır. Müteşebbisler şirketin üstündeki kontrollerini kaybetmemek üzre eshamlarının yarısını satabilirler ve koymuş oldukları sermayeyi, hattâ bir buçuk mislini ellerine geçirirler.

İşte sırf muvaffakîyetin semerisi olan bu yeni sermaye yeni bir teşebbüsün anası olur; şirket ya yeni tesisat yaparak işini genişletir, yahut kâfi derecede genişlemiş ve cihazlanmış ise yeni bir teşebbüs arayarak ona girişir. Mesela yaptığı tuğla ise buna keremit, çimento, kireç... iymalatını da ilave eder. Bütün bu şûbeleri mükemmel surette işletebilmiş ise daha başka bir teşebbüs arar, bilfarz yakında bulunan bir limanın inşasını üstüne alır, yahut bir mâden işletmesine atılır, bir demiryolu tefrişatını derühte eder; vs. vs.

Bütün bu teşebbüsler kârlı olarak ileri götürüldükçe halkın tasarrufları için yeni yeni *plasman* membaları doğar, ve bundan memleketin de medeni inkişafı têmin olunur.

Bizde de ilk demir yollarının, Boğaz içi seyrüsefainin, sahiller kabotajının ecnebi ve yerli şirketlere *imtiyaz ile* verildiği tarihten iytibaren, şu son yetmiş seksen sene zarfında, parlak, kârlı teşebbüsler çok görülmüştür. Bu teşebbüsleri üstlerine almış olan şirketlerin bâzıları da oldukça mühim bir inkişaf peyda etmiştir; fakat şimdiye kadar eshamlarını —tam istismarının en parlak safhasında iken— serbest serbest satılığa çıkaran, kazancını halkın tasarrufuna kârlı bir plasman membaı haline getiren, ve elde ettiği sermayelerle yeniden ikinci, üçüncü, dördüncü... teşebbüsler doğuran hiç bir şirket görülmemiştir. Bilâkis bütün kârlı işleri ellerine geçiren şirketler, çok defa anonim ismini taşımakla beraber, eshamlarını mümkün olduğu kadar *mahdut eller arasında* tutmağa çalışmışlar, hep *inhisar* aramışlar, halka —mütemadi iştirakiyle husule getirmekte olduğu— servetin katrasını bile sızdırmamağa en büyük bir kıskançlık göstermişlerdir.

Mevcut kanunlar imtiyazlı ve imtiyazsız şirketleri eshamlarını satılığa çıkarmağa icbar etmez; fakat *teşebbüs fikri* ve *memlekete merbutiyet* hissi çok ilerlemiş yerlerde şirketler kendiliklerinden eshamlarını, bir nisbete kadar, satarlar, halkın tasarruflarını yeni yeni sermayeler haline getirerek başka başka teşebbüslere atılırlar. İşte hakîkî *anonim* şirketler böyle olur. Demokrasilere layık olan şirketler bunlardır. Bu kabîl şirketlerin faaliyeti ne kadar geniş olursa halk ile medeni inkişaf arasında o derece sıkı, âdeta uzvi bir irtibat husule gelir. Herkes medeni ve sınai inkişafı ister, düşünür, arar; halk terakkî ile halluhamur olur; maddi ve mânevi olan bu umumi iştirâkten memleket hakîkaten medenileşir.

* * *

Medeni ve sınai inkişafımıza en büyük mani' imtiyazlı şirketlerin ekseriyetle ecnebi olması olmuştur. Bu ecnebiler, memlekete merbut olmadıkları için, teşebbüslerini bir sağmal inek haline getirerek mümkün olduğu kadar kazanç têminine çalışırlar, ve bizde kazandıkları paralara Avrupanın borsalarında *plasman* ararlar, ve yahut latif ve eğlenceli şehirlerde akarat edinirler. Bu yüzden servetimizin nekadarı dışarıyâ ihraç edildiği hiç hesap edilmiş midir? Halbuki şirketler komiserlikleri bu hesapları meydana koyabilecek mevkîdedir.

* * *

Şahsi servet peşinden koşmak en beşeri bir histir. Terakkînin de en büyük âmili budur. Fakat şahsi menfaatı umumi inkişafta aramak da vardır; bunu idrâk edebilmek ise ancak medeniyetin azçok ilerlemesiyle teşekkül eden bir seciyedir. Saltanat ve derebeylik devrinin ruhlarda braktığı *cem'iservet* hırsının şekli ister istemez ferdi idi. Her yerde ilk burjuvazinin teşekkülü böyle ferdi bir hırs ve tama'ile başlamıştır. Bizde de aynı tezahüre şahit olmak kadar tabii bir şey yoktur. Elbette bizim de yetmiş seksen sene içinde mahdut bâzı *imtiyazlarla* ve diğer suretlerle teşekküle başlıyan genç milli burjuvazımızda derebeylik devrinin ruhi mîrası bulunacaktı. Fakat Gazinin yarattığı inkîlapcı nesilde, şimdiden, başka bir ruh, başka bir teşebbüs fikrî, başka bir memlekete merbutiyet hissi, başka bir terakkî arzusu neşvünema bulmağa başlamıştır. Bu nesilden çok şeyler beklemek, her şeyi beklemek hakkımızdır. Bu nesil en kârlı, en parlak işleri —bilhassa onları—

Büyük Türk İnkîlabına Dair

Yazan: AHMET CEVAT

— 10 —

Ali Riza Paşa Kabinesi

2

Siyaseti ve bu Siyasetin İflası

Ali Riza paşa kabinesinin hakîkî mahiyetini heyetitemsiliyenin bir kararında kısaca tasvir edilmiş görüyoruz; (29 teşrinievel 335) tarihli olan bu kararda: "Başta sadrazam Ali Riza paşa olmak üzere cümlesinin aciz, nazarışahanede bir mevkî tutmak isteyen zevattan oldukları, kısmen harekâtimilliyeye lehtar ve kısmen de aleyhtar bulundukları" söyleniyor. Bununla beraber heyetitemsiliye bu hükûmeti meclisimilli teşekkül edip teşrii vazifelerinin iyfasına mübaşeret edinceye kadar tutmağa luzum görüyordu. Çünkü padişahın ilk fırsatta bunları düşürüp yerlerine tamamiyle kendi bendelerinden diğer bir hükûmet getirmek istediği anlaşılıyordu.

Böyle bir kabinenin hareketlerinde insicam olamaz, çünkü milli teşkilat ve harekâta az çok taraftar olan âzasının kanalından geçecek kararlar, taahhütler, emirler azil ve nasıplar başka türlü; muhalif veya sarih olarak düşman olanların kanalından geçecek işler ise tamamiyle aksi bir surette olmak zaruridir.

Böyle bir kabinenin zamanında, padişah başta olmak üzere, muhaliflerin birbirleriyle, gizli gizli birleşerek antrikalar çevirmeye, milli teşkilat ve harekâtı yıkacak kuvetler hazırlamağa girişecekleri şüphesizdir.

Bu terkip mahiyetinin iycabı olarak Ali Rıza paşa hükûmeti bir taraftan Cemal paşa vasıtasiyle heyetitemsiliyeye:

"Kabine sizinle müttehitdülefkârdır... Devletin harice karşı şeref ve haysiyetini iade için iradeimilliyeye

---

halklaştırmanın sırrını anlayacak ve hakîkî inkişafımızı têmin edecektir.

* * *

Acaba parlak işlerin eshamları satılığa çıkarılırsa alıcısı olur mu? Bunda tereddüt bile caiz değildir. Halk menfaatlarını çabuk idrâk eder ve gösterilecek hakîkî menfaat yollarına derhal atılır. Halkın menfaat umduğu her şeye nasıl büyük bir tehalükle atıldığı ve fakîrliğimize rağmen nasıl büyük meblağlar toplanabileceği hakkında bir misal aranırsa tayyare piyankosu gösterilebilir. Her ay altmış bin bilet (bir buçuk ve iki liralık altı yüz bin hisse) satılağa çıkarılıyor. Demek ki bu memleketin şehirler ve kasabalar halkı, yalnız piyanko ikramiyelerine nail olmak inhimakiyle, senede bir kaç milyon lirayı istihlâkinden ayırabiliyor. Halbuki piyankonun en teşvîkkâr ve en mâkul tasarruf şekli olduğu iddia edilemez. Emin bir temettü' vâdeden ve memlektin îktisadi inkişafını el ile tutulacak surette husule getiren teşebbüslere iştirâk arzusu elbette çok daha kuvvetli bir tasarruf teşvikî olabilecektir. Halkın bunu idrâk edeceğine kimse şüphe edemez.

İş bankasının tasarruf kumbaraları vasıtasiyle yavrularımızı lüzumsuz istihlâklardan ayırmağa çalışması elbette son derece şayanıtakdir bir teşvîk teşebbüsüdür; fakat bu milli bankamız daha ziyade esham satmak ve halkı buna teşvik etmek suretiyle halkın tasarruflarını toplayabilir; bunu bir misal olarak zikrediyoruz; yoksa halkın tasarruflarına emin plasman membaları haline girebilecek parlak îktisadi teşebbüsler memleketimizde pek çoktur.

* * *

Söyle bir tahayyül edelim: İstanbulun Tramvay, Elektrik, Su, Tünel, Telefon, Sigorta şirketleri, Osmanlı Bankası, İş Bankası, diğer bankalar, ve büyük şirketler hep birden her sene beşer milyon liralık esham çıkarsalar liman meselesini beş senede en muazzam bir surette halletmezler mi? Asma köprülerden ziyade *deniz altından tünellerle* İstanbulun iki büyük kısmından başka dünyanın iki büyük kıt'ası da birleştirilemez mi?

AHMET CEVAT

istinat edecektir" suretinde kat'i olarak beyanatta bulunurken dahiliye nezaretini işgal eden damat Şerif imzasiyle halka karşı neşrettiği beyannamede:

"Hükûmet hiçbir fırkaya mensup değildir. Muhtelif siyasi grupların hiçbirine dahi temayül etmeyor. Hepsinden muaveneti-mâneviyeye intizarda bulunuyor" deniliyordu. Memlekette milli teşkilattan başka harice karşı milli iradenin istinat edeceği hiç bir kuvet yokken, hükûmetin bütün siyasi grupları ayni ehemmiyette tutması ve hepsinden yalnız mânevi yardım beklemesi aczini bile idrâk edemediğine delalet eder.

Küllüaczıyle beraber heyetitemsiliyeyi ve bu heyetin riyasetinde bulunan Büyük Rehberi aldatabileceğini de zannediyordu.

Bu hükûmetin tâkîp etmek istediği siyaseti halka karşı neşrettiği beyannamenin bir iki noktasında münderç buluyoruz:

1) Memleketin mukadderatını milletin vekilleri vasıtasiyle tâyin etmek.

2) Vilson prensiplerinden bihakkîn istifade olunarak Devletiosmaniyenin padişah etrafında müctemi' bir devletimüstekille olarak bekasını têmin etmek.

Bu noktaların hakîkî mânası Büyük Rehber tarafından Nutukta ne beliğ bir ifade ile iyzah ediliyor: "Sıvasta birkaç kişi toplanmış, millet namına lakırdı söyleyor. Milletin mukadderatiyle alâkadar oluyorlar. "heyetitemsiliye" diye bir de ünvan takınarak millet ve memleketin (vazifeleri olmadığı halde) işlerine karışıyorlar. Bunların sözlerini dinlemeyiniz, çünkü bunlar millet vekilleri değildir."

Ya millet vekilleri kimlerdir? Erzurum ve Sıvas kongrelerinden doğan ve hakkîyle milletin bütün zinde kuvetlerini temsil eden bu heyet olmasaydı serbest bir meb'usan intihabının icrası ve bir millet meclisinin toplanması mümkün olabilir miydi?

Ya hükûmetin Vilson prensiplerinden istifadesi nasıl têmin olunabilecekti? hangi kuvvete istinaden hükûmet Türkiyeyi Türklerin meşru' vatanı ve müstekîl bir devlet olarak bütün düşmanlara tanıtabilecekti?

Beyannamede deniliyor ki:

"Zaten büyük devletlerin nısfekârane hissiyatı ve hakîkaten gittikçe tevazzuh etmekte olan Avrupa ve Amerika efkârı-ammesinin iytidalperverliği bu bapta emniyetdahş olmaktadır." Büyük Rehber bu gülünç kuvveitêyidiyeye karşı bakınız ne diyor:

"Bütün bu fikirler Ferit paşa kabinesinin padişah lisaniyle neşrettiği beyanname muhteviyatının harfi harfine ayni değil midir? Bu tarz beyannameler neşrinden maksat milleti igfal ve meskenete irca' değil midir? Hangi iytidalperverlikten dem vuruluyor? Bunların aslı var mı idi? Memleketin merkezinden iytibaren her tarafındaki işgaller ve ecnebi tezahürleri hakîkatte bunun aksini ispat edecek deliller değil miydi?..."

İşte padişahın, Damat Feridin, Ali Rızanın ve bütün padişah hükûmetlerinin yegâne istinadgâhları ecnebilerin nısfeti, adaleti, merhameti.. idi! Millete, milletin kuvvetine inanmıyorlar, güvenmiyorlardı. Milletin kendi kuvvetini toplu ve muntazam olarak bulundurmasını ve her hangi bir suretle izhar etmesini, büyük devletlerin hoşuna gitmez diye, muzir buluyorlardı.

İstanbulun siyaseti —böyle bir aczumeskenete siyaset demek mümkünse— bundan ibaretti.

Bu aczumeskenet siyaseti milleti bilakayduşart galiplerin ve müttehit düşmanların emrine serfuru etmeye sevkêder. Bunun için padişah ve hükûmetleri istiyorlardı ki bütün milletin kendilerine tabi' olduğunu harice gösterebilsinler ve altına imzalarını koyacakları esirlik iylamını milletin de kabul edeceğine düşmanları inandırsınlar. Bir an evel esirce ve uşakça bir sülh ile kendi mevkîlerini kurtarsınlar.

Bu aczumseskenet siyasetini ve yalnız bu siyaseti tâkîp eden hükûmet heyetitemsiliyeyi hep ortadan silinmek ve milli tezahürlerde bulunmamak mutalebelerile iz'aç edip durmuştur.

9 Teşrinevelde Cemal paşa vaşıtasiyle aşağıdaki bu mahiyette dört maddenin iylanını istemiş olduğu gibi heyetitemsiliye ile anlaşmak üzere Amasyaya gelen bahriye nâzırı Salih paşa vasıtasile de dermeyan ettiği matlaplar bunlardan ibaretti:

1) İttihatçılıkla münasebetleri bulunmadığı; 2) Devletin harbiumumiye karışması doğru olmadığı ve müsebbipleri aleyhinde tâkîbat icra edileceği; 3) Harp esnasında yapılan cinayetlerin cezalandırılacağı; 4) İntihabatın serbest bir surette yapılacağı.

Büyük Rehber diyor ki:

"Ali Rıza paşa kabinesinin ne kadar zaif ve nahif düşündüğünü ve hakîkati görmekteki kasırbasarını anlamak için bu maddeler âdeta mîyardır. Devletin içine düştüğü izmihlalin umkudehşetini görmekten aciz olan zavallılar hakîkî çareyi görmemek için gözlerini yumarlar.... Ferit paşayı istihlaf eden Ali Riza paşa ve kabinesi âmaliagyarı tâkîp ve intace çalışmaktan başka zaten ne yapabilecekti?..."

***

Milli teşkilat ve harekât İngilizleri Merzifun ve Samsundan çekilmeye icbar etmişti. Ferit paşa kabinesinin sukutuna tesadüf eden bu tahliye münasebetiyle Sıvas ahalisi fener alayı yapmış, muazzam tezahürat içinde nutuklar verilmiş, "kahrolsun işgal!" diye bağrılmıştı. Galip düşmanların merhamet ve atıfetlerine sığınmaktan başka yapacak bir şey bilmeyen ve görmeyen kabine bu milli tezahürleri gazete sütunlarında okuyunca korkusundan ne yapacağını şaşırıyor, dahiliye nazırı vasıtasiyle Sıvas vilayetine yaptığı bir tebligde,

"kahrolsun işgal! gibi yazılar hükûmetin halihazır siyasetine gayrımuvafıktır" diyordu.

Büyük Rehber *nutukta* bu aczumeskenet siyasetini bu sakim ve hayvanca düşünce izmihlal ve inkîraz uçurumuna kadar tekmelenmiş bir devleti kurtarabilecek siyasete esas olabilirmiydi?" istifhamiyle takbih ediyor.

Büyük Rehber yorulmayarak ve usanmayarak, hükûmete tâkîbi lâzım gelen doğru siyaseti göstermek üzere Cemal paşaya yazdığı bir telgrafta "vatanın kısmen tahliyesini idrâk eden milletin bu tarzda, hatta daha bariz bir surette, hissiyatını izhar etmesi pek muvafık" olduğumu ve milletin hükûmetten "bu haksız işgalleri resmi ve siyasi lisan ile redd ve mütareke ahkâmına mugayir bu güne kadar vukubulan müdahelelerin protesto edilmesini talep eyleyeceğine intizar etmek" lâzım geleceğini bildiriyordu. Fakat kabine aczümeskenet siyasetinden zerre kadar şaşmıyor, ve Cemal paşa vasıtasiyle verdiği cevapta tezini âdeta magrunane ve müftehirane müdafaaya kadar cür'et ediyordu:

1) Hükûmet iycabatısiyasiyeyi kollamak ve ecnebilere karşı daha *mihmannüvazane* ve mülayimane hareket etmek iztırarındadır.

2) Milli teşebbüsler şiddetle suitefsirlere uğrayor, binaenaleyh hükûmetin ihtiyatkârlıkları nabemehal değildir.

3) Hükûmet-ihazıra rüşdünü ispat etmiş olan milletin iytimadını haizdir.

4) Hükûmet icraatında âzadeser kaldıkça harice karşı daha fazla sözünü dinletebilecektir.

Ne ahmak insanlar ki çizmeleri altında ezildikleri düşmanlara "müsafir" ve önlerinde ettikleri secdeye "mihmannüvazlık" namını veriyorlar ve bu hamakate kendileri inanmış gibi görünüyorlar!

Milli teşebbüslerle düşmanların en kavileri vatanı kısmen tahliyeye, ve düşmanların bendeleri olan Ferit Paşa hükûmeti çekilmeye mecbur oluyor ve ancak onun neticesinde kendileri merkezi hükûmet namını alabiliyor da o milli teşebbüsleri yaratan Büyük Rehbere ve riyaset ettiği milletin heyetitemsiliyesine karşı: "bizi rahat ve serbest bırakın da vazifemizi görebilelim" gibi bir lisan kullanıyorlar!

* * *

Bahriye nazırı Salih paşa ile Amasyada vukua gelen mülakat ve üç gün devam eden müzakerat neticesinde iki taraflı imza altına alınan protokoller gösteriyor ki hükûmeti-merkeziye milli teşkilâtı ve heyeti-temsiliyeyi resmen memleketin en mühim mevcudiyeti-siyasiyesi olarak tanımağa ve onunla mütekabil ve resmi taahhüdat ile anlaşmağa mecbur kalmıştır.

Büyük Rehber ve diğer heyeti-temsiliye mürahasları bahriye nazırının tekliflerini hemen kâmilen kabul etmekle hükûmete müzaheret etmek istediklerini en büyük bir hulûs ile göstermiştir. Fakat (ittihatcılıkla alâkasızlık, hükûmetin nüfuz ve kuvvetini takviye, intikam politikasından sarfınazar, tehcir cürümlerinin tecziyesi, harbe iştirakin alenen müdafaa olunmaması, intihabatın serbestçe cereyanı, galeyanlı nümayişlerden ferağat gibi) düşman korkusiyle dikte edilmiş mâhut aczümeskenet siyasetinin alametlerinden olan teklifleri ihtiva eden birinci protokolden başka Büyük Rehberin ve heyeti-temsiliyenin milli iradeyi tâyin eden teklifleri de birer birer münakaşa edilerek kabul edilmiştir.

Müştereken verilen kararlar Sıvas kongresinin kararlarını têyitten başka bir şey değildir:

1) Sıvas kongresinde kabul olunan hududun asgari bir talep olmak üzere istihsali;

2) Ekalliyetlere hakimiyeti-siyasiyemizi ihlal edecek mahiyette imtiyazat iyta edilmemesi;

3) İstiklalimiz ve hakikî menfaatlerimiz mahfuz kalmak şartiyle, ecnebi sermayesinden fenni, sınai, iktisadi ihtiyaçlarımızı tesviye etmek hususunda, ne suretle istifade edileceğinin millet meclisince tensip edilmesi;

4) Sıvas kongresi mukarreratının diğer maddelerinde esas iytibariyle — millet meclisinin kabulune îktiran etmek şartiyle — muvafık olduğu kararlaşmıştır.

Hükûmetin mürahhası olan bahriye nazırı, bu suretle, kabinenin atalet siyasetine muhalif olarak, milletin mukaddes haklarının müdafaa esaslarını da kabul ediyordu.

Bundan sonra ikinci protokulün beşinci maddesi olarak (Anadolu ve Rumeli Müdafai-Hukuk Cemiyeti) nin vaziyeti ve bundan sonraki şekil ve sahai-faaliyeti konuşuldu.

Hükûmetin mürahhası bu hususta verilen karara iştirâk ediyordu:

5) Meclisi-Milli teşrii ve mürakabe haklarına emniyet ve serbesti ile sahip olduktan ve bu emniyet millet meclisince têyit edildikten sonra Cemiyetin şekli kongre kararıyle tâyin edilecek (cemiyetin proğramını kabul eden meb'usların aktedeceği ictima' kongre makamına kaim olacaktı).

Bu maddenin müzakeresi zaruri olarak millet meclisinin nerede emniyet ve serbesti dahilinde toplanabileceği hususunun tezekkürünü iycap ettirdi:

İşğal altında bulunan İstanbul millet meclisinin hakkîyle vazifelerini iyfaya müsait bir yer olamayacağından sülhun aktine kadar, muvakkaten, meclisin Anadoluda, hükûmetin tensip edeceği emin bir mahalde içtimaı muvafık görüldü.

Salih paşa, bu karara iştirâk etmekle beraber, bu iştirâk şahsa ait olup kabine namına söz veremiyeceğini fakat kabineyi ikna' için elinden geleni yapacağını da vâdederek muvaffak olamadığı takdirde kabineden çekileceğini söylemişti.

İntihabat meselesinde hükûmet şiddetle intihabatın müdahalesiz cereyan etmesini iltizam ediyor, fakat diğer taraftan mâruf ittihatcıların veya seyyiatı görülmüş şahısların meb'us intihap olunmamasını da istiyordu. Hey'eti temsilliye tabiî olarak hükûmetin bu iki cepheli arzusunu müdahalesiz yerine getiremezdi. Bunun için hükûmetin mürahhası heyeti-temsiliyenin bu hususta irşadını kabule mecbur oluyordu.

Mahrem addedilen iki protokolda ise heyetitemsiliyenin bütün teklif ve temennileri tensip edilmişti. (Başlıcaları: bâzi kumandan ve zabitlerin cezalandırılması hakkındaki padişah iradelerinin tashihi; Maltaya nefy edilenlerin kendi mahkemelerimizde muhakeme edilmek üzere celpleri esasına tevessül; Ermeni zalimlerinin de muhakemeye verilmesi; İzmirin tahliyesi için yeniden hükûmet ve ahali tarafından protestolar ve mitingler tertibi; zararlı bâzi mêmurların azli; ecnebi parasiyle satılmışların faaliyetine mumaneat; Aydın taraflarındaki milli kuvvetlerin iaşesi; milli harekâta iştirâk eden mêmurların yerlerinden kaldırılmaması;... vs).

Gerçi Salih paşa ile Amasyada tam bir iytilaf imzalanmış oluyordu, fakat imzalanan protokullar zerre kadar hükûmetin aczümeskenet siyasetini deyiştirmemiştir. Dahiliye nazırı damat Şerif eskisi gibi milletin şuradan buradan kovduğu veya İngilizlerin ve İngiliz Muhiplerinin tavsiye ettiği mêmurları Anadoluya sevk etmekte; İstanbulda Damat Feridin tâyin ettiği polis müdürü ve mêmurin müdürü gibi kimseleri mevkîlerinde muhafaza etmekte berdevam oluyor; milli teşkilata muhalefeti şahsi hürriyet ve ictihat hakkı addederek millete hiyanetleri sabit olanlara asla dokunmayordu. Hükûmet istinat ettiğini söylediği milli kuvetlerin zararına olacak her hareketi terviç ediyor, âdeta üstüne çıkmış olduğu dalı kendi elile kesiyordu. Cemal paşa vasıtasiyle arka arkaya Heyetimsiliyeye varit olan tebliğlerde: "hükûmetin işlerine müdahale etmeyiniz", "devletin idaresi kat'iyen iştirâk kabul etmez", "biz intikam poltikası hükûmeti olarak görünemeyiz", "dahiliye nazırı tazyik edilirse istiyfa eder, hükûmet buhranı olur" "ecnebilere hakaretamiz telgraflar çekmeyiniz...." vs. nakaratı tekrar edilir dururdu. Ve iytirazlar kâmilen fena niyet ve iftira masulü idi.

İstanbulda bu zayıf hükûmetin aczümeskeneti devresinde bir papaz ile bu mollanın idaresi altında bulunan İngiliz Muhipleri, Hürriyet ve İytilafcılar ve diğer muhalitler yavaş yavaş Anadolunun muhtelif yerlerine müfsitler gönderiyorlar ve para kuvvetile kuvayımilleyeye muhalif müsellah kuvetler vücude getirmeye çalışarak asayişi ihlale tesaddi ediyorlar, hatta ecnebilerin müdahalesini celbiçin hristiyanlar aleyhinde bile hareketler tertibinden geri kalmıyorlardı. Ali Riza paşa kabinesi bu hareketlere karşı tamamiyle icraatsız kalıyor veyahut muhtelif nezaretlere mensup bazi mêmurların bu fesatların başında oldukları anlaşılıyordu. Bu fesat ocaklarının têsiri Damat Ferit paşa zamanından bile daha ziyade hissolunuyordu.

Büyük Rehberin kânunusani tarihiyle Cemal paşaya cektiği bir telgrafta bu riyakâr siyaset şu cümlelerle iyzah ve cerh ediliyordu:

"Son defa olarak şunu arzederim ki hükûmet milletin iytimadını bihakkîn kazanmak ve bu mülkümillete nafi' olmak arzusunda ise..... Milletin ruhuna, vaziyetin derecei-nezaketime göre bir hattı-hareket intihap etmeli, asıl derdi kendi içinde tedavi eylemelidir. Yoksa mekamıktidara gelindiğinden iytibaren tutulan usul ile, heyetitemsiliyeyi hedef ittihaz ederek aynı zemin üzerinde mütevaliyen yazı yazmakla maksat têmin edilemez."

Fakat hiç bir ihtar, hiç bir rica kabinenin hattı-hareketini deyiştirmemiştir ve deyiştiremezdi; çünkü hakîkatte istinat etmek istediği ancak düşmanların atıfet ve merhameti idi, milletin kuvvetine iytimatları, iymanları, güvenleri yoktu.

Halbuki her türlü tekâpu ve tezellüllerine rağmen bu hükûmet nihayet efendileri olan İngilizlerin vurduğu bir tekme ile yıkılıvermiştir.

Son bahar duyguları

KIZIL YAPRAKLAR

Bir kızıl ışık olgun yapraklarda yanıyor.
Denizde tabiatın son aşkı uyanıyor.

Bir gizli el serpiyor sulara demet demet
Bir tutam ılık sevgi, bir kaç soluk sergüzeşt.

Rüzgârlar ufuklardan yeni bir renk çalıyor,
Esrarlı bir tılsımla semalar alçalıyor.

Altın menevişlerle dalıyor bir uykuya
Her yaprak döküldükçe koyda dinlenen suya.

KÂZIM SEVİNÇ

Paramızı korumak için yapılan mühim ve malî kanun münasebetiyle

İsmet Paşa Hazretlerinin Nutukları

«Bugün günü gününe têdiyatımızı yapıyoruz. İstikbalde de yapacağız. Hükûmetin ve memleketin millî parayı muhafaza etmek için tatbik etmiyeceği tedbir yoktur.»

"Milyonların İytimadı Teklerden başlar."

Cumhuriyet hükûmetimiz paramızın kıymetini korumak için çok mühim bir kanun hazırlayarak Büyük Millet Meclisine tevdi' etti. Millet meclisimizin kabul ve Reisi Cumhur hazretlerinin tastikîne iktiran eden bu mühim kanun vesilesi ile kıymetli ve her büyük meselede yüksek ve isabetli tedbirlerle memleketin hayrına çalışan baş vekilimiz İsmet paşa hazretlerinin meclis-te iyrat buyurmuş oldukları nutuklarını kari'lerimize arzediyoruz.

İSMET PAŞA HAZRETLERİ

Milli paranin kıymetini durdurmak için B. M. M. ne bir kanun lâyihası takdim ettik. Kanun lâyihasının mevzuuna girmeden evel bu vesileden istifade ederek milli paranın kıymetinde müeessir olan bütün amiller üzerinde vaziyeti ve düşündüklerimizi arz etmek isterim.

Haricî Borçlar

Evvelâ haricî borçlar, haricî borçların tatbiki hüsnü niyetle iktiham edilebilecek mikyastan fazla ve müessir olarak kendini göstermiştir. Haricî borçlar denilince münhasıran Osmanlı düyunu umumiyesi têdiyatını anlamalıdır.

Çünkü diğer têdiyeler ya emniyetin zarurî bir tedbiri, yahut memleket inkişafının zarurî têdiyesidir. Osmanlı düyunu umumiyesinin tazyikî ise memleketin iktisadî ve malî bünyesine yalnız pasif têsir etmek mahiyetindedir.

Osmanlı düyunu umumiyesinde bir iytilâfa varmak için bizim arzumuz katiyetle samimî idi ve bugün de samimî dir.

Biz bu nevi borçlar için beynelmilel mûtat olan son mikyaslara nisbetle hattâ geniş ve cömert hareket ettik. Ancak içinde bulunduğumuz sıkıntı Osmanlı düyunu umumiyesi takatimiz fevkında mütezayit bir mahiyette ve istikbalimizi tehdit etmek istidadını göstermiştir. Bu vaziyet bizi imkânsızlığa sürüklemektedir ki bunu görmemek hem memlekete zararlı ve bizzat hamillerin menfaatını muhildir.

Bu vaziyeti düyunu umumiye meclisine bildirmeği dürüstlük vazifesi saydık, ve Martın ilk yarısında temasa gelmek, işte bu suretle takarrür etti.

İkinci mevzua geçiyorum. Millî paranın kıymeti üzerinde devlet mübayaasının müessir olduğu ötedenberi söylenmiştir.

İsmet Paşa bundan sonra hükûmetin son aylar zarfında bu hususta aldığı tedbirleri ve bir tek liralık mübayaat kabul etmediğini ileri sürerek demişdir ki:

— Hükûmet âzamî derecede takayyüt gösteriyor. Bu ittihaz ettiğimiz tedbir ihtiyacın islahı veya diğer bir surette telâfisine mâtuftur. Yoksa Şubat bidayetinde almadığımızı, Mart bidayetinde alacağız gibi tâlik mahiyetinde değildir. Bunu dün almadığım için yarın da behemehal alacağım ümidinde bulunan spekülâtörlerin kulağına gider diye söylüyorum. (Bravo sesleri)

Başvekil bundan sonra büyük iktisadî tedbirlere, iktisadî programa temas ederek bütçede yapılacak olan tasarruftan bahsetmiş ve millî paraya taalluk eden esaslı bir tedbir olarak devlet Bankasına sözünü intikal ettirmiş ve demiştir ki:

— Vardığımız netice millî, müstakil bir devlet Bankası tesisi, millî paranın muhafazası ve memleket iktisadiyatında faideli bir nâzım rolü oynıyacağı zemininde dir. Bunu açık söylemek şu noktadan faidelidir ki Devlet Bankasını şu veya bu sekilde yapacağız, mtllî bir şekil de olmasından başka bir şekil düşünüyoruz gibi vahî ümitleri, vahî hayalleri kimsede bırakmamak için istical ettim.

Başvekil paşa hz. Devlet Bankasından sonra millî paranın kıymetini muhafaza etmeği hükûmetin esaslı bir vazife addettiğini ve memleket için bu uğurda her tedbire müracaat etmenin hayatî bir ehemmiyeti haiz olduğuna işaret ederek sözüne şu suretle aynen devam etmiştir:

—Bu oğurda mücadele, bir çok suiistimaller, bir çok müşkülâtla karşılaştığımızı gösterdi. Fennî olarak sabittir ki bugün millî parayı müteessir edecek avamil hemen yoktur. Maliye vekili aziz arkadaşımız şimdi rakkamlarla arzedecektir ki, geçen sene buğünlerdeki ithâlât bu seneden eksik değildir, 18 ayda olan ithâlat bu seneden eksik değildir.

Yâni târife münasebetiyle memlekete girmiş olan büyük stoklar, ondan sonraki ayların eksik stoklariyle temamen tevazün hâlindedir. İstatistiklerle sabittir ki bu seneki ihracatımız, geçen seneki ihracatmızdan eksik değildir.

Tedbirler

Aldığımız tedbirlerle geçen sene piyasadan Devlet ihtiyacatı için aldığımız dövizleri bu sene satın almıyoruz. Hatta fevkalâde ihtiyaç olursa yardım ediyoruz.

Bu hâlde tekrar millî para üzerindeki tazyikîn sebebini başka türlü anlarmıyım? Elbette bunun nameşru olan sebepleri vardır. Bu sebeplerle mücadele etmek için hükûmet sizden salâhiyet istiyor.

Arkadaşlarım,

Millî para üzerinde en hassas ve müessir olan amil daima bilmeliyiz ki ve daima söylemeliyiz ki halkın iytimadıdır. En müessir olan tedbir budur.

Halkın iytimadına taarruz

Türlü, türlü tedbirlerle dahilde ve hariçte millî paramızın aleyhinde olarak gerek menfaatleri noktai nazarından, gerek sakîm emellerle hareket edenler varsa bunlar her şeyden evvel halkın iytimadına tâarruz ederler. Her tedbirin, bilhassa iktisadî tedbirin lehinde ve aleyhinde söylenecek sözler için kestirme riyazî bir hat yoktur. Herhangi bir tedbirin lehine olduğu kadar aleyhine de söylenebilir. Milyonların iytimadı (tek) lerden başlar. Bunu böyle söylüyorsun, ben inanıyorum amma herkes inanmıyor diyen adama vereceğimiz cevap:

— Sen inanıyor musun, sen inanıyorsan, senden sonrakinin inanması için güçlük yoktur."

Derhal bu cevabı vermeliyiz. Halkın iytimadını muhafaza etmek için müessir olan esaslı tedbirlerden birisi de sui istimale karşı mücadelede hükûmetin ve selâhiyettarların kat'iyen zaif olmadığının anlaşılmasıdır. (Alkışlar)

Meclise verdiğimiz kanun lâyihası hükûmeti suiistimalcilere karşı mücadele etmek için yeni ve kuvvetli selâhiyetlerle teçhiz ediyor, iytimadı takviye etmek için ittihaz olunmuş bir tedbirdir. İytimat tedbiri olarak bu kanun lâyihasının müzakere ve kabulünü isteyoruz.

Herkes bilecektir ki, kabili ispat oldukça hükûmetin ve memleketin millî parayı muhafaza etmek için tatbik etmiyeçeği tedbir yoktur.

Mücrimi derhal müddei umumiye teslim edip Cümhuriyet hâkiminin kararına raptetmek mecburiyetindeyiz. Görüyorsunuz ki, hulâseten arzettiğim mâruzat millî paranın korunması için verdiğimiz esaslı ehemmiyeti her sahasında ve her cephesinde canlandırıyor ve kabul buyurursunuz ki, millî parayı korumak için vereceğiniz salâhiyetler ciddiyetle, iytina ile, isabetle ve çok takdir ve temyiz ile yerinde kullanılacaktır.

Bu kadar ciddî bir mevzu üzerinde ve daima Büyük Meclisin murakabesi altında tatbik olunacak salâhiyetlerin âdilâne, yerinde ve nihayet milletin hayatî kıymetini haiz olan parası üzerinde sarfolunması için Büyük Millet Meclisi kâfi bir emniyettir. Bu münasebetle tekrar têyit etmek istiyorum ki, millî paranın kıymetine fennî olarak, iktisadî olarak müessir olacak bütün avamilin fena tesirleri izale edilmiştir, izale edilmektedir. Paramızın hali ve atisi emindir. Kıymeti artacak ve yüksek kıymeti muhafaza olunacaktır. Hem kimsenin parası her hangi bir suretle tehlikeye mâruz değildir.

Paranın kıymetini düşürmek istiyenlerle sizin bugünkü tasvibinizle bize vereceğiniz kanunun salâhiyetleriyle mücehhez olarak şuurla, ciddî olarak mücadele edeceğiz. (şiddetli alkışlar).

(Geçen nushadan devam)

Sadive hanım biran içinde bu kararı verdikten sonra ayağa kalktı, acele bir el hareketiyle saçlarını düzeltdi, burnunu sildi.

Kocasının dışarı çıkmasına mani' olmak için kapı tarafına geçti.

Akşama başına gelecek şey sabahtan içine doğmuş gibi yataktan kalkar kalkmaz üzene bezene yolup inceltdiği kaşlarını bir ok yayı gibi kurdu, fırlatacağı gamzelerin Kimyakerin kalbinde yer yer yangınlar tutuşduracağından emin, söze başladı:

— Celil... ah Celil... bu vak'adan sonra belki beni istemeyeceksin... ne söyleyim hakkındır... fakat Allah rizası için beni dinle... ben çok fena bir insanım... seni aldattığımı inkâr etmiyorum... fakat bu hatadan sonra bilsen ne kadar iztırap çektim... bütün ev hırçınlıklarım, titizliklerim bundan ileri geliyordı... Celil... Kadınlık izzetinefsimi ayaklar altında çiğneyerek sana iytiraf ediyorum... sen beni yanlış anladın...

Ben seni çok seviyordum... neye yalan söyleyim halâda öyle... Seviyordumda niçin mi böyle yaptım diyeceksin? Ah işte bunu da sana anlatamayacağım... Ben çok hassas, çok içli bir kadındım... Benimle meşgul olmayordun... Her emelimi kırıyordun... Ben bu yeis içinde çırpınırken işte o adam karşıma çıktı... Ne oldu, nasıl oldu, bilmiyorum... Kendimi gaypettim, gözlerim karardı...

Kimyaker kendisini iliklerine kadar üşüten bu buz gibi lakırdıları dinlemeyecek, Sadiye hanımın kapıya siper olmasına rağmen yürüyöp gidecekti. Fakat aksi olacak, önündeki eski bir masanın tahtalariyle oynarken orta parmağını bir budak deliğine sokmuş, bir türlü çıkaramıyordu. öyle ki kadın birdenbire mazlum maşuke rolünü kızgın zevce rona çevirip üstüne atılsa kendini müdafea edemiyecek, dayak yiyecekti.

Bu sıkıntı üstüne karısının sözleri ona daha ağır geliyor:

— Of, canım!... bu kadın benim namusum gibi edebiyatın namusunu da iki paralık ediyor, diyordu.

Sadiye hanımın sözleri kocasına dokunmamıştı amma kendini galiba müteessir etmişti. Sözlerine devam ederken ağlıyor, burun delikleri yavaş yavaş kızarıp şişerken gözlerinin sürmeleri bol bol yanaklarına inmeğe başlayordu. Celil bey bir az yumuşak davransa onaltı yaşında bir toy gelin ürpermeleriyle kendini onun kucağına teslim edecekti. Fakat ayı kavaldan ne anlar? Tombul parmağını nihayet budama deliğinden kurtarmağa muvaffak olan Celil bey bu saadeti soğuk bir tavurla reddetti:

— Ah benim canım efendim, bu yaştan sonra böyl şeyler bize ayıp değil mi? dedi, bırak ki gençliğinde de sen pek şikâr matah değildin...

Kadın bu hakaret karşısında planını da, heycanını da hepsini unuttu. Bir az evel aşıkane cilveler ve ahenklerle titriyen sesi birdenbire değişti, incecik boynundan nasıl çıktığına hayret edilen kalın, çatlak bir bağırtı ile avaz avaz söyüp saymağa başladı:

— Seni gidi ayı suratlı ahçı herif... seni gidi süfli perili mutfak kedisi... seni gidi kokulu şapşal...

Celil bey fırsat bu fırsattır deyip kendisini dışarı attı, odasına kilitlendi.

Kadın yumruklarla, tekmelerle kapıyı döğüyor, boğazı yırtılacak gibi bağırmağa devam ediyordu.

Sadiye hanımın bir az evelki yumuşak ve şiirli sesi Celil beye têsir edememişti. Fakat bu bağırtı onda vecd derecesinde bir heycan uyandırıyor. Bunca yıllık iztırabın intikamını aldığından emin, şişman vücudu kuş gibi hafiflemiş, adeta oynayıp zıplayacak gibi oluyordu.

Fakat bu gürültü arasında kulağına incecik bir çocuk sesi geldi, bu ses bir az sonra ağlamağa başladı: Rıfkı...

Celil beyin yüreği birdenbire sızladı. Bu mânasızdı. Zarif beyle Sadiye hanımın çocuğuna, tavuk yumurtası üstünde kuluçkaya yatırılmış bir hindi alıklığıyle bunca sene beslettikleri, sevdirdikleri bu yumurcağa acımak kadar gülünç bir mantıksızlık olamazdı. Ancak insan kalbi denen şey mantıksızlıktan Sadiye hanımı fersah fersah geçerdi.

Bu ince ses susdurulduktan sonra da Celil beyi bir hayli muazzep etti, «dert gider yerini boş bırakmaz» kavlınca adamcığızın bu gecesini içine sindirmedi.

4

Celil bey dünyada yemek pişirmekten başka bir zevk daha keşfetmişti: balık tutmak.

Gerçi balığı denizden tutmak ile mutfakta pişirmek pek birbirinden ayrı iki san'at sayılmazdı. Fakat bu ikincisinde büsbütün başka nevi'den bir lezzet vardı.

Oltasını denize her atışta nümero çekmek için elini piyanko kutusuna sokan bir adam heycan ve merakıyla titireyordu: denizin kapalı kutusundan bahtına bakalım ızmarit mi çıkacak, istavrit mi, kefal mı?

Kefal, lüfer gibi büyük ikramiye gerçi pek seyrek vuruyordu, fakat bu sene bu sahilde pek bereketli olan çurçur balıkları onu her oltada mütevazi bir amorti yahut küçük bir teselli mükâfatiyle avutuyordu.

— Hayat hakîkaten ömür şeymiş...

Yelken bezinden beyaz elbiseleriyle sandalın arkasındaki tentenin altına yan gelmiş, açık göğsünü İstanbul tarafından gelen serin rüzgâra vererek engine bakarken ikide bir de bu sözü tekrar ediyordu.

Celil bey bir aydan beri Mudanyada süt kardeşinin evinde misafirdi.

Vak'a gecesinin sabahı erkenden evden çıkmış, eski mektep arkadaşlarından Avokat Sefa beyin yazıhanesine gidip başına geleni anlatmıştı. Avokat, Celil beyden para almayacağı için meseleyi yirmi dört saata kalmadan halletmiş ve Kimyakerin umduğundan çok daha tatlı bir neticeye bağlamıştı.

Sefa bey Sadiye hanımla mülakatını şöyle anlatmıştı:

— Hanım efendi beni görünce evvela bayıldı, sonra ağladı, daha sonra kızdı.

Nihayet karşı karşıya oturup hemşerice, ahbapca konuştuk. Seninle uzlaşmaktan halâ ümidini kesmemişti. Bunun için ne lâzımsa söyledim. Gökden Allah inse, seni bacaklarından assalar barışmayacağını kat'i bir lisan ile anlattım.

— Ben boşanmağa razı olmam. Celil beyin bunca yıllık karısıyım. Gençligimi uğruna heba ettim. Saçımı evine süpürge ettim. Beni hiç bir kuvet bu evden çıkaramaz, dedi.

— Bu nevi' mânevî haklarle mahkemei İlahiye meşğul olur. Adliye mahkemeleri mevcut kanunlara göre hükmederler. Kime isterseniz sorun. Kanun sizin aleyhinizedir. Sizi cayır hayır evden çıkarırlar. Hem çıkarmasalar da ne kazanacaksınız? Beni dinlerseniz bu işi tatlılıkla halledelim. Bu sizin hakkınızda daha hayırlı olur. Celil size kızgın filandır amma kimsesiz bir kadına çullanacak kadar da insaf-

sız bir adam değildir... Her halde beni dinler, işi inada bindirmezseniz hem şerefinizi kurtarırsınız, hem de paraca kâr edersiniz...

Hanım evvelâ kanar gibi oldu. Fakat sonra yine döndü:

«Şimdilik bir kaç ay ayrı yaşayalım. Sonra kader ne ise razı olurum» dedi. Bana kalırsa sen de şimdilik fazla üstüne düşme.

Muvafık görürsen bir kaç ay evde otursun. Beş on lira da harçlık verirsin... Bakalım o zamana kadar benim işlerim de bir az hafifler, daha iyi düşünür ve uğraşırız.

Sefa beyin «bakalım benim işlerde bir az hafifler» söziyle anlattıgı gibi bedava dâva ancak bu kadar halledilebilirdi. Fakat bu netice Celil beyi daha memnun etti: kendinden korkmıyordu, «acaba zaman ile gevşeyivermeyim?» gibi bir düşüncesi yoktü. Avokatın söylemiş olduğu gibi ayaklarından assalar bir daha onunla yüz yüze gelmeyeceğine emindi.

Sonra talak nede olsa kolay bir iş değildi. Bir çok kerre mahkemelere git gel... Sadiye hanım tarafından geleceği muhakkak olan ricacılarla uğraş...

Sonra kendilerine hiç bir dokonur yeri olmadığı halde sırf Allah rizası için ara bulmağa kalkacak hayırcılara meram anlat... Bütün bunlar sakin bir ilim ve mutfak adamı olan Celil beyin tenbel ruhunu hiç okşamıyacak şeylerdi... Nihayet bu şaka değil bir namus ve şeref meselesiydi. İş mahkemeye düşünce ismi etrafında bir çok dedi kodular meydan alacaktı. Dâvayı bir kaç ay ileriye atmakla bunların önüne geçilecekmiydi? Elbette hayır. Fakat gün doğmadan neler doğar, belki o zamana kadar, Sefa beyin dediği gibi, akıla daha muvafık çareler gelecekti.

Sonra Sadiye hanım sayesinde kazandığı son rütbe tarihçe eski olmakla beraber kendisine pek yeni müjdelenmişti. Aradan bir kaç ay geçerse belki bir az alışır, acıyarak yahut eğlenerek bakanlara karşı daha ağır ve mehabetli bir tavur alabilirdi.

Celil bey gayet devamlı bir müderreisti. Ufak tefek hastalıklar için bile bir saat dersini bırakmazdı. Fakat bu fevkalâde vak'a karşısında o da bir defacık fevkalâde bir yalan uydurdu. Böbreklerinden rahatsız olduğu için hemen Bursa kaplıcalarına gitmek mecburiyetinde olduğunu söyleyerek izin aldı ve İstanbuldan kaçtı.

Mamafi büyük tâtile zaten yirmi yirmi beş günlük bir zaman olduğu için bu büyük bir yolsuzlukda sayılmazdı.

Kimyakerin Mudanyadaki sütkardeşi Nizami bey eski bir binbaşıydı. Evinde ihtiyar bir ablasından başka kimsesi olmıyan bu zat tekaüt olduktan sonra Mudanyaya çekilmişti.

Neye İstanbulda oturmadığını soranlara: «büyük babadan kalma bir zeytinlik var... Mutlaka başında bulunmağa mecburum. Zeytunlerin bakılması bir mesele... Satılması bir mesele... Hasılı kolay iş değil» derdi.

Binbaşının bakmak dediği şey üç beş günde bir zeytinliğe uğrayarak ağaçların arasında dolaşmak, mahsulün geçen ziyaretten beri ne kadar büyüdüğünü tâyineçalışmaktı. Mamafih zeytinler ondan fîtli bir yardım görmeden ne olacaklarsa olurlardı. Çok ehemmiyetli olan Satma meselesine gelince, Nizami beyin kendine göre bir ince hisabı vardı: zeytinleri istemeye gelen ilk iki müşteriyi «acele etmeye gelmez. Daha işin başındayız. Elbet daha iyi çıkar» diye mutlaka geri çevirir, fakat üçüncü bir müşteri çıktığı vakît ne verirse razı olurdu: «bu kadar bekledim ya kâfi... Geçtim bunu da bulamam... Ticarette fazla naz etmek iyi değildir.»

Nizami bey dünyada kimseyi sütkardeşi kadar sevmezdi. Eskiden ara sıra İstanbula uğradığı zaman ona misafir olurdu.

Fakat iki adam arasındaki sıkı yakınlığı gören Sadiye hanım zavallı binbaşıya kancayı takmış, türlü münasibetsizlikler, istiskaller, terbiyesiz alaylarla adamcağızın evden ayağını kesmişti.

Sadiye hanıma karşı olan kuyruk acısı sebebiyle Nizami bey Celili eskisinden bir kat daha fazla muhabetle karşılamış ve onu evinin en iyi odasına misafir etmişti.

Nizami bey Celile karşı duyduğu muhabetin büyüklüğüne kendi de akıl erdiremez: «şu

Allahın hikmetine bak... İki damla süt amma insanı nasıl birbirine kaynaştırıyor» derdi. Fakat bu sırri ne sütte, ne hattâ ikisinin de kalender, babayani adamlar olmalarında aramak doğru değildi. İkisi de kendi âlemleri içinde yaşayan, konuşmak ihtiyacını pek az duyan insanlardı. Binaenaleyh hiç bir noktada birbiriyle çatışmazlar, görüşmeleri karşı karşıya oturup —kelimenin hakîkî mânasiyle— birbirini görmekten ibaret kalırdı.

Hasılı konuşmağa, fikirler üzerinde anlaşmağa ihtiyaç görmedikleri, sırt sırta verip yatan kediler ve ya Ö-küzler gibi sade birbirlerindeki sıcaklıktan duydukları lezetle iktifa ettikleri içindi ki birbirlerini iptila derecesinde severlerdi.

***

— Hayat gibi deniz de ne ömür şeymiş...

Hayatında ilk defa gamsız, gailesiz bir vakansı geçiren Celil bey hiç bir lüksü ihmal etmemiş, iki aylığına -kürekcisiyle beraber - bir kocaman sandal kiralamıştı.

Nizami beyin ablasının dokuma bir minder örtüsünden yaptığı tentenin altında ne doyulmaz saatler geçiriyordu.

Deniz çok kerre can sıkacak kadar hareketsiz ve sakindi. Celil beyin, tutulan çurçurların arası uzarsa, oturduğu yerde mışıl mışıl uyuduğu bile oluyordu. Hattâ bir kerre böyle bir uyku esnasında sandalın kenarından geniş kenarlı balıkcı şapkası düşmüş, sandalcısı da kendi gibi dalgın bir adam olduğu için bu kazanın farkında olmamıştı. Mamafî şapkanın uğradığı kaza bir kerre de Celil beyin kendi başına da geldi.

Bir akşam üstü sahilden beş altı metre uzağa bir balıkcı mavnası gelmişti. Mavnanın teşkilâtı büyük olduğu için çeşitleri de tabiî çoktu: kefallar, lüferler, barbunyalar, mercanlar ve ve daha bir çok nadide balıklar...

Artık çurçurdan bıkmağa başlayan Celil bey o akşam ağız deyiştirmek istedi.

Hem iyi çeşitlerden bir az balık seçmek, hem de sergiyi görmek için mavnaya gitmeğe teşebbüs etti. Kara ile mavna arasındaki denizi geçmek için sandal yoktu. Balıkçılar onu sırtlarında götürmeyi teklif ettiler. Ancak bu adamlar ne kadar sırım gibi de olsalar ağırlığı yüz kiloyu geçen Celil beyi geçemezlerdi... İki tanesinin çift araba atları gibi yan yana gelup kuvetlerini birleştirmesi lâzım geldi. Kimyaker bacağını balıkçılardan birinin sağ omuzundan, ötekini ikincisinin sol umuzundan aşırdı ve böylece ağırlığını ikiye taksim etti. Müderrisin bu hisabı mukavemet kanunlarına pek uyuyordu, fakat belki de balıkçıların bu san'attaki ilk tecrübeleri olduğu müvazene kanunu bir az hatalı tatbik edildi ve Kimyaker yolun yarısında balıkçılarla beraber denize düştü.

Mavnadaki balıkçılarla sahildeki üç beş ayak takımı haykırışıp gülüşmeğe başladılar.

Fena halde helecanlanan eski binbaşı:

— Ne gülüyorsunuz terbiyesizler... bu gülünecek şey mi? diye ötekine berikine çıkışmağa kalkışıyordu.

Fakat su ile ağırlaşan beyaz pantalonunu şalvar gibi sallaya sallaya sahile doğru yürüyen Celil bey:

(Bitmedi)

TOPRAK ÇOCUKLARI

II

Gece, bir kartal gibi yüce doğlardan indi,
Hâlâ karşı tepede harman savuruyorlar.
Uzak, yakın yollardan son izler de silindi,
Ayışığında onlar vuruyor, vuruyorlar.

Başaklarla süslenen o altın rengi surdan
Kopan hür ses diyor ki: "Yaman cenktir bu cenk te l"
Sanki harmanyerinde tüter binbir buhurdan,
Sanki devler çarpışır dalgalarla yüksekte.

Gözler dalar ansızın ekinin çokluğuna,
Kişner başıboş bir at batıdan esen yele;
Buram buram ter döker bir boğaztokluğuna
Uykuya hasret çeken karı, kızan, amele.

.... O vuracak, o hatta dinlenmeden vuracak,
Selâmlasın şehirler ağaran ufukları.
Kendi acından ölse açları doyuracak
Gecegündüz didinen bu toprak çocukları.

EMİN RECEP

Kaybettiğimiz cok kıymetli ve Halkcı bir Türk Kadını

Hamiyet Hulusi hanım

İctimaî hayatımızın sinesinde pek mütevazî bir fedakârlıkla pek mühim hizmetler ifa etmiş olan Hamiyet Hulusi Hanım, faaliyetinin en müsmir olabileceği bir yaşta irtihal etti. Memleketimizin ilim ve edebiyat sahalarında, siyasî ve ictimaî hayatında ciddî hizmetler iyfa eden şahıslar yetiştirmiş bir aileye mensup olan Hamiyet Hanım, pederi Subhi Paşa tarafından, Türk kadınlığının asrî terbiyesine doğru ilk teşebbüs olmak üzre, tesis edilen Kız Sanayi Mektebinden birincilikle neş'et etmiştir. O mektebin tesisinde Rus Harbı muhacirlerine muavenet endişesi de mühim bir âmil olmuştu. O tarihte Hamiyet Hanım dünyada yoktu fakat 1912 senesinde ayni elim manzara karşısında bulundu: Balkan Harbi muhacirleri İstanbula iltica ederlerken ıztıraplarını tehvin çaresini düşünenler arasında Hamiyet Hanım ile arkadaşları, küçük yaşlarında en büyük felâketlere uğrayan kızların tahsil ve terbiyesini temin ve ayni zamanda millî tezyinî san'atları ihya etmek gayesiyle «Esirgeme Derneği» ismini verdikleri bir müessese vücuda getirdiler, eski işleme örneklerini topladılar, onları bilen ihtiyar muallimeleri dâvet ettiler. Fakîr kadınlar, genç kızlar, İstanbulun ucra hir mahallesindeki mütevazi yurtta daimi müşfik bir himaye ve hayatlarını temin etmenin çaresini buldular. Orada çocukların iptidaî tahsili temin edildiği gibi kendilerine dikiş ve her türlü el işleri tâlim edilmektedir.

HAMİYET HULUSİ HANIM

Küçük yaşında yetim kalmış olan Hamiyet Hanım henuz pek genç iken zevcini de kaybetti, bütün mevcudiyetini kendi oğluna ve manevî evlâtları olan fakîr çocuklara hasretti. Reiseliğine intihap edildiği «Esirgeme Derneği,» memleketin şu son senelerde geçirdiği bütün buhranlar arasında mevcudiyetini muhafaza etmiş ve faaliyetine muntazaman devam edebilmiş ise bunu müessislerinin yılmaz azm ve gayretine medyundur. Hamiyet Hanım faaliyet ve hayrperverliğini bu müesseseye hasretmedi, Hilâli Ahmer Hanımlar Hey'eti Merkeziyesi mevcut olduğu müddet orada âza idi; harp, muhaceret ve hastalık zamanlarında orada ayni sebat ve derin feragatı nefsiye ile çalıştı. Ailesi, ahbapları arasında, muhiti ve vatanı içinde her meserret ve felâkete kalben iştirâk ederdi. Fırsat buldukça bir göz yaşını silmek, bir iztırabı tehvin etmek onun yüksek gayei hayali, daha doğrusu kalbinin tabiî bir ihtiyacı idi.

Bir seneden beri hasta idi. Hekimler yorulmamasını tavsiye ettikleri halde dinlenmeye bir türlü kail olamıyordu. Musikî muallimi olduğu Erenköy Kız Lisesinden bir Ramazan akşamı avdet ederken bazı fıkaraya tevzi' edeceği erzakı tedarik etmişti. Evine girince üzerine ânî bir fenalık âriz oldu ve bir daha gözünü açmadı. O Ramazan gecesinde sabaha karşı teslimi ruh etti.

Kalbindeki tükenmez şefkat hazinelerine müşahhas bir sureti ifade vermeye muvaffak olan o asîl kadının ûfuli ictimaî hayatımız için bir zıya' olduğu gibi hayatı Türk kadınlığı için bir nümunei imtisal ve medarı iftihar olmıya sezadır.

Toros Dağlarında

Darülfünun müderrisi Ali Vehbi Beyin tetkîk seyahati

"Yılanlar, çiyanlar, kertenkeleler, akrepler etrafımızda kaynaşıyordu."

Geçen nushatan devam

Giyi dağının eteğini teşkil eden *Söbüçimen*de on beş gün kalacağımızdan bizi buraya getiren katırları ve katırcıyı bu müddet zarfında boşu boşuna tutmak lüzumsuz bir masraftı. On beş gün sonra gelip bizi almasını söyledik ve katırcıyı serbest bıraktık.

Söbüçimen yaylasında geçirmiş olduğum iki haftanın zevkîni hiç unutmam desem caizdir. Meşhur avcım, aşcım ve ben burada, kürt aşireti arasında çadır kurduk. Bu aşiret o civarda meşhur *Kızıl ağaç* aşireti idi. Hal ve vakîtlerine göre kimi kıl çadırlar içine barınmışlar, kimi de taşları bir biri üstüne yığın etmişler, üzerlerini çalı çırpı ile örterek altına sığınmışlardı. Bunlar, sürülerce besledikleri deve, koyun, keçi, sığırlarla geçiniyorlardı. Tavuk pek azdı. O da ancak yumurtasından kendileri istifade etmeleri için besleniyordu. Epiy mıktarda arı kovanları vardı. Her taraf çayırlık ve çiçeklik olduğundan güzel bal mahsulü alıyorlardı. Esasen o havalide *Giyi balı* pek meşhurdur.

Söbüçimen de yazın sayfiye için ailesi ile beraber gelmiş olan *Kızıl ağaç* nahyesinin müdürü ile de buluştuk.

Çok iyi bir zat. Hoşca bir vakît geçirdik. Hatta 23 Temmuz bayramını hep beraber burada tes'it ettik. *Kızıl ağaç* nahyesi *Söbüçimene* bir günlük yoldur.

Söbüçimenden bahsederken çok şayanı dikkat bir noktayı işaret etmeden geçemiyeceğim: Bu nokta bu kürt aşiretinini burada tesis etmiş oldukları *açık hava mektebi* dir.

Temiz bir meydan. Ortaya bir direk dikilmiş. Direkte Türk bayrağı dalgalanıyor. Etrafa düzgün taşlar sıralanmış. Bunlar açık hava mektebi talebelerine ders sırası vazifesi görüyorlar. Bir siyah tahta ve yorulmak bilmiyen fedakâr bir muallim.

İşte yirmi mevcutlu aşiret mektebinin bütün kadrosu. Çocukları imtihan ettim, çok zeki buldum. Kız, erkek beraber okuyorlar.

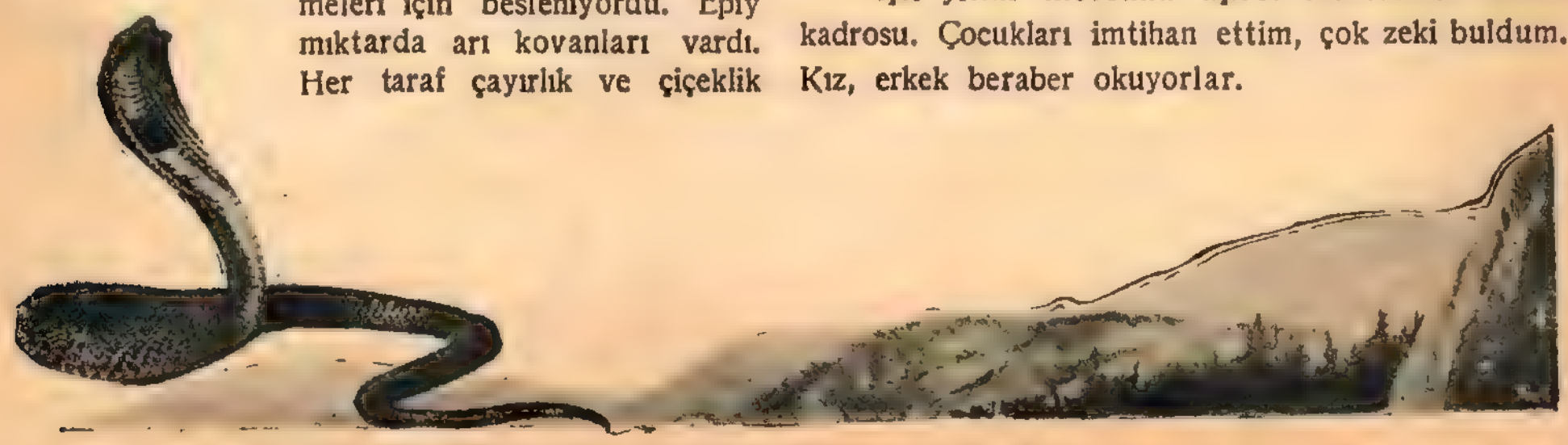

Balıkları gölden elimizle tutuyorduk.

Buradaki on beş günlük ikametimizde en enteresan cihet *Gevne* ve *Eğri göl* deki balık avımız oldu. Olta ve ağ ile tutulmadıkları için burada bulduğumuz balıkları kayalıklar arasına sıkıştırarak elimizle yakalayorduk.

Çakıllıca

On beş gün sonra katırcı katırlarımızı getirdi. Bu kısa misafirliğimiz içinde tanışıp görüştüğümüz ahbaplarla vedâlaştık. Üç günlük mesafede olan *Çakıllıca* dağı istikametini tuttuk.

Çakıllıca dağı 1600 metro irtifaında olup *Alâiyenin* Şimalında, sönmüş bir volkandan ibaret, çakılları bol bir dağdır. Zirvesinde bulunnn koca bir yalak, kraterini, ve tepenin yanlarında, kayaların arasında bulunan derin delikler, eski yanar dağın indifa bacalarını teşkil eder; delikler şimdi culalarla meskûndur. *Çakıllıcanın* ormanları *Alâiyenin* en sık ve en güzel ormanlarıdır; ledin, katran, çam, andız, ardıç, meşe ve şimşir, ormanlarında mevcut olan başlıca ağaçlardır. Bu ağaçlar meyanında çok güzel katran ağaçları vardır, ve bunların içinde Pusak tepesi boğazında sarp kayalara hâkim bir yamaçta bulunan, beş metro muhitinde gövdeye malik, bir kaç asırlık olan *Koca katranı* zikretmemek gayri kabildir. *Koca katran* hakkında yerli şairlerden birisinin sözlerini burada kaydederiz:

Koca Katran

Tevsife ne hacet, seni görmek kâfidir,
Lem yezel aşkın içimde her zaman bakidir.

Çakıllıcada yalnız bir su vardır. Dağın böğründen, çakılların aralarından, oldukça dik bir yamaçtan akar, çil parmağı kalınlığında, ayna gibi berak, buz gibi soğuk (8°) bir abıhayattır; kazanın en meşhur sahra yeridir. *Çakıllıcada* suyun bu kadar azlığına rağmen sivrisinekler pek çoktur.

Çakıllıcanın etrafı çok sarp yerler olduğundan, geyiklerin yurdudur; oğlak, çebiç, yazmış, keçi ve tekerlerden müşekkel, yirmiyi mütecaviz başlı sürüleri, sarp yamaçlarda atlaşırken seyret-

mek, ancak avcılara nasip olmuş bir zevkdir. Sık ormanlarında, ayı, kaplan, kurt, sansar, yabani domuz dahi bulunur. Eski meşelerin içinde çok ak karınca bulduk.

Taşların altında on santimetroyu mütecaviz akrepler ve cesim çiyanlar mebzuldür, yılanlarda boldur. Kaplımbağalardan ancak (*Testudo mauritanica*) çok hassasdır. İnsan kokusunu kendilerine doğru esen rüzgârdan alır ve kaçarlar.

lar mevcut olup (*T. Graeca*) lardan hiç bulamadık. Su başında, kelebek ve arıların pek çok envâi vardır. *Çakıllıcada* bir çebiç, yâni iki yaşında erkek bir geyik vurduk. Yirmi okka kadar vardı.

Kestik, etinden şiş kebabı yaptık. Eti az fazlaca sıktı fakat nefisti. Derisini yüzdük. Kafasını kesip İstanbula getirdim. O havalide bulunan keçilerden birinin de kafasını kestim. Şimdi bu iki hayvan başı üzerinde tetkîkat yapıyorum. Neticesini yakında toplanacak olan beynelmilel hayvanat kongrasına arzedeceğim.

TOROSLARIN TEPESİNDE

Kamyonumuz homurtuyla ufuklara koşuyordu.
Kalplerimiz heyecandan çırpınıyor, coşuyordu.
Yükseldikce yükseliyor, bulutlara dalıyorduk,
Toros *ların eteğinde hür bir nefes alıyorduk.*

Gözlerimiz yaşarıyor, tüylerimiz ürperiyor,
Bir tarafta su donuyor, bir tarafta kar eriyor
Mor sünbüller gülüyordu ruhumuzu emer gibi
Kuşatıyordu Toros *u bulutlar bir kemer gibi.*

Çağlayanlar bir birinin arkasından koşuşuyor.
Çamlıklarda öten kuşlar rüzgârlarla konuşuyor
Ormanlardan gelen koku yüzümüze vuruyordu
Gözlerimiz yaşlanıyor, dudağımız kuruyordu.

Kamyonumuz kuduruyor, rampalardan yol alıyor
Gurbetlerden bizi çeken şerit arkada kalıyor
Yükseldikçe yükseliyor, bulutlara dalıyoruz
Toros *ların tepesinde hür bir nefes alıyoruz.*

İSMAİL ORAL

Çakıllıca da vurduğumuz bu geyiğin avlanması keyfiyeti de bir haylı gariptir. Geyikler daima sürü halinde gezerler.

İşte bu sürülerden birinin geçmekte olduğunu kayalardan tekerlenen taşlardan anladık.

Dürbinle bakarak pek çok uzaktan geçmekte olduklarını gördük.

Hemen yanındaki avcıya:

— Önlerini kestirip bir tanesini vuralım, dedim.

Avcı güldü:

— Hayır beyim, dedi. Eğer önlerini kestirecek olursak derhal geri dönerler.

— Ama yaptın ha... bizi nereden görecekler?

— Görmezler. Fakat bu hayvanların burunları

— O halde ne yapacağız. Rüzgârdan kokumuzu almamaları için arkalarından mı koşacağız? Bu nasıl kabil olur?

— Hayır, arkalarından koşacak değiliz. Sadece istikametlerini keşfedeceğiz ve rüzgârın aksi istikamette esmesinden istifade edeceğiz.

Avcının dediği gibi yaptık ve giyiği yokuş yukarı 1000 metreden vurduk.

Çakıllıca da kaldığımız on beş gün zarfında azalmış olan yiyeceklerimizi tamamlamak için buraya iki saat uzakta bir köye müracaat ettik.

Bir kere avcım, bir kere de aşcım oraya gitti ve ihtiyacımız olan şeyleri getirdi.

***

Âlaiyeden *Giyi* dağına kadar olan yerlerin yükseklerini ve aralarında bulunan mesafeleri, tesadüf ettiğimiz en mühim suların santigrat olarak hararet derecelerini faideli gördüğüm için yazıyorum:

Devamı 1357 inci sahifede

Sıhhî Musahabe

Zihin Yorgunluğu

Bizde münevverler nasıl çalışırlar ve niçin yorulurlar? — Zihin yorgunluğu (surmenage) ne dir? — Köylü ve şehirlide çalışma usulleri — Bizde bir Darülfünun hocası nasıl çalışır — Nevrasteninin amilleri — Medeniyet dünyasında yaşamak için ne lâzımdır? — Alkol, Bar, Kumar, Cazbant, Nevrasteni ve Kalp hastalıklarının en mühim sebepleridir.

Yazan : Dr. FAHRETTİN KERİM

Bundan evelki makalemde tabiî yorgunluğun psikolojisini iyzah etmiş ve yorulmadan çalışma usullerini telhis etmiştim. Bu defa da *Surmenage* adını verdiğimiz devamlı ve marazî yorgunluğu anlatacağım. Vakîtsiz ve usulsüz bir çalışma çok defa müstait bünyelerde (Surmenage)ı intaceder.

Her şeyde insan kendi kudretinin üstüne çıkmamalıdır.

Nasıl buhar kazanı, emniyet supapı olmazsa tazyik neticesi infilak ederse mütemadiyen gerilen sinir zenbereğimiz

Er. FAHRETTİN KERİM Bey

de muayyen fasılalarla dinlendirilmezse günün birinde gevşer, açılır. Ve kolay kolay da yeniden eski gerilme kuvetini kazanamaz.

Vücut yorgunluğu bir gecelik uyku ile geçebilir; fakat günlerce aylarca devam eden zihin yorgunluğu nevrasteni yapar.

Bilhassa uyku ve istirahatın noksanı, mütemadi heyecanlar neticesinde vücudumuz dahilindeki igtida mübadelatı müvazenesini kaybeder. Zehirler dışarı çıkamaz. Beden dahilin-

de toplanan bu zehirler nevrasteninin husulünü tâcil ederler.

Zihnî Sürmenajin husulünde şahsın bünye teşekkülünün, mizacının, bulunduğu muhitin, yaşadığı hayat şartlarının tesirleri çok ehemmiyetlidir. Fikrî neşvüneması geri kalmış ve mizaç itibariyle *siklotipik* dediğimiz devri olanlarda bu nevi' yorgunluklar pek çabuk husule gelir.

Keza *köylü* ile *şehirlinin* yorulması bir değildir. Medeniyet asrı dediğimiz bu asır zihin yorgunluğunun başlı başına bir amilidir. İnsanca yaşamak için sarfına mecbur olduğumuz fazla kuvet pek çabuk nevrasteni tevlit ediyor.

Bu, bilhassa bizim memleket münevverlerinde daha fazladır. Çünkü çalışma neticesinde beklediği hasılatı elde edemeyince mânevi bezginlik hasıl oluyor.

Elde edilen iş sarfolunan cehte tekabül ederse tabii bir neş'e ve şevk görülüyor. Fakat randömansız mesai sürmenaje sebep olur. Yine bizim münevverlerimiz bütcelerini tevzin için istirahat saatlerini de feda etmek mecburiyetinde kalıyorlar. Bir Darülfünun hocası Fakültede dersini, Bankada vazifesini, Şirkette işini düşünüyor.

Akşam evine bir günlük maişet yükünün ağır tazyikî altında bunalmış bir halde dönüyor. Mütemadiyen bu sahnenin devamı neticesinde zihni hali işbaa geliyor. Artık bildiklerini karıştırıyor. Akşam işittiğini sabah unutuyor. Üç satırlık bir mektup yazmak istediği zaman yarım saat düşünmek mecburiyetinde kalıyor. Başında daimî bir ağırlık, rubunda neş'esizlik, miydesinde iştahsızlık hüküm sürüyor. Halbuki bir Avropalı, bir Amerikalı profesörde bu hal görülmez. Çünkü muayyen bir cehtte ve mûtat mevzûlar üzerinde dinlenerek çalışmaktadır. Mesaisinde iytiyat husule gelmiştir. Bütcesini doldurmak için kafasını yormak mecburiyetinde değildir. O, ancak işleyeceği mevzuu düşünür. Bozar, yapar, olmayınca bırakır, ertesi günü yeniden başlar. Akşam, bastonu elinde parka, kıra gider. Şen ve beşuş evine döner. Çünkü onda işe karşı iytiyat hasıl olmuştur. Bizimkinde ise yeni ve muhtelif mevzûlar üzerinde mütemadiyen dikkati teksif etmek, iradeyi gergin bulundurmak mecburiyeti vardır. Fazla olarak endişei ferdanın inzimamı, mânevî sarsıntılar, neş'esizlikler zihin yorgunluğunu artırırlar.

Başlangıçta nevrasteni basit şekilde seyreder. Umûmî dermansızlık, mütemadiyen uyku ihtiyacı, bâzılarında gece uykusuzluğu, baş ağrıları, kalp çarpıntıları, iştahsızlık gibi şikâyetlerde bulunulur. Fakat çabuk önü alınmayınca bu alâmetler fazlalaşır, ruhî sahade de şikâyetler baş gösterir.

Nevrasteniyi hazırlayan sebeplerden biri de devamlı sefahat hayatı dır.

Mütemadiyen alkol buhariyle zehirlenen dımağlar, uzun müddet ve fasılasız tenasülî sui istîmaller, cazbandın tahriş edici gürültüleri arasında heyecan ve kederin mevkîi bilhassa ehemmiyetlidir. Bundan dolayıdır ki vakîtlerini kumar masası başında geçirenlerde de sür'atle nevrasteni zuhur eder. Sabahlara kadar gözleri kan çanağına dönmüş bir halde bütün dikkat ve iradeleri gergin bir surette uykusuz gece geçiren kumarbazlarda kan tazyikî ve nabız mütemadiyen deyişeceginden günün birinde *nevrasteni* ile beraber *kalp* hastalıkları da meydana çıkar.

Şu yazılarımız gösteriyor ki:

Medeniyet dünyasında yaşamak ve onun ihtiyaçlarına göğüs gerebilmek için sinirleri kuvetli bulundurmak, muntazam bir hayat, metodik bir çalışma ile kabildir. Zamanında uyku ve istirahat da bunların ayrılmaz eczasını teşkil eder.

Hastalarına her vakît söylediğim şu sözü burada *Muhit* karilerine tekrar edeyim:

«*Uyku, cümlei asabiyenin hem mîyarı, hem miymarı dır.*»

Sinirleri yorulanların uykuları kaçar. Siniri yormamak için uyumak lâzım dır.

Tiyatro Tarihimizin Mühim bir Faslı

İlk Türkçe Piyes Nasıl Temsil Edildi?

Aptülmecit'in sarayındaki Tiyatro — DON GRİGORYO ve ODUN KILIÇ — Hasköy Tiyatrosu mahkeme karariyle kapattırılıyor — Agop Vartovyan nasıl yetişti?

Yazan: REFİK AHMET

Aptülmecit'in Dolmabağçe sarayındaki tiyatroya getirtttiği Ecnebi Opera ve Operet heyetlerinin muzikasını o zaman sarayda teşkil edilen hademei hassai şahane heyeti teşkil ediyordu. Hademei hassadan bir kısmı bilhassa bu iş için hususî surette ve iytina ile yetiştirilmekte idi. Garp musikîsini o zaman Avrupadan getirtilmiş olan en yüksek üstatlardan öğrenen Türk gençleri git gide ecnebi sahne artistlerine mükemmelen refakat edebilmiye başlamışlardı.

Günün birinde saraydaki musikî teşkilâtına mensup bâzı gençlerin aralarında gizli gizli içtimalar tertip etmekte oldukları işidildi; bu toplanmalar dikkati calip göründu. Hademei hassa sınıfının amatör gençlerinin gizli gizli padişah aleyhinde bir suikast hazırlamakta oldukları söylenmiye başladı. Saray muhafızları gençleri sıkı bir tarassut altına aldılar. İlk günlerde şüpheler hemen hemen teeyyüt etmiye başlamıştı. Temsil bulunmadığı bir akşam gençlerin toplu bir halde tiyatro salonuna girdikleri görüldü. Mesele anlaşılmış, herşey meydana çıkmıştı: Suikastçılar son tertibat ve hareket kararını almak üzere birleşiyorlardı, işte şimdi cürmü meşhut halinde yakalanabileceklerdi.

Gedikpaşa Tiyatrosu Müdürü Agop Vartovyan

[Bu resim eski bir fotografiden Ressam Münif Fehim Bey tarafından istinsah edilmiştir]

Bu mütalâa ile silâhlarını ellerine alıp gençleri tevkîf etmek üzere içeriye girenler garip bir manzara karşısında kaldılar... Hademei hassa amatörleri kendi kendilerine piyes temsil ediyorlardı.

Filvakî bu san'at heveslisi gençlerin suikastla filân alâkaları yoktu; ecnebi tiyatro heyetlerinin temsillerinde bazan figüranlık ta yapmakta olan bu gençler kimseye haber vermeden, kendi kendilerine çalışmışlar, bir temsil heyeti vücuda getirmişler, bir suflör ayırmışlar, bir de türkçe piyes yapmışlardı, bu gece de eserlerini gizlice prova ediyorlardı...

Keyfiyetten derhal haberdar edilen Aptülmecit, gençlerin bu teşebbüslerinden çok memnun olmuş, onları mükâfatlandırmış, teşvik etmiş, açıktan açığa çalışmalarını söylemişti. Hademei hassa amatörlerinin hazırladıkları türkçe piyes az bir zaman sonra saray tiyatrosunda temsil edilmiş, muvaffakîyet kazanmıştı.

Otuz sene evel Pariste Larevü Teatral mecmuasının türk temaşa san'atına tahsis etmiş olduğu hususî nushayı yazmış olan Mösyö Adolf Talâsso, bu hadiseyi Türklerin tiyatro sahasında attıkları ilk adım olarak gösteriyor, fakat yazık ki ne bu ilk piyesin ismini, ne de bunu oynıyanların adlarını zikretmiyor.

Saray tiyatrosunda türkçe temsil edildiği haberi şehre yayıldığı zaman san'at muhipleri büyük bir sevinç duymuşlar, büyük ümitlere düşmüşlerdi. Bu arada Naum tiyatrosunda İstepan Ekşiyan'ın idaresinde Bedros Mağakyan, Çamaşırcıyan, Matmazel Fani ve saireden mürekkep bir ermeni tiyatro heyeti İtalyancadan terceme edilmiş Don Grigoryo isimli üç perdelik bir piyesle Odun—kılıç isimli bir komediyi türkçe olarak temsil ettiler, Aptülmecit bu temsilde hazır bulundu.

Sirapyon Hekimyan bu ermeni trupunun reisi sayılıyor ve heyete eser hazırlıyordu. 1857 İstanbulun bu seneler zarfındaki tiyatro hayatını şöyle kısaca tesbit etmek kabildir: Zaman zaman ecnebi truplar gelip ecnebi lisanlarında temsiller veriyorlardı. Memlekette yerli ermeni gençlerinden de bâzı artistler yetişmekte, ermenice temsiller vermekte idi. Bunların belli başlıları yukarıda isimlerini saydıklarımızdı. 1858 senesinde Hasköyde ermeni mektebinde bunlardan ayrı olarak bir gençler gurupu ermenice temsiller vermiye başladı. Hasköy Nersisyan mektebi muallimlerinden Mardiros Mınakyan, Tomas Fasulyacıyan, Nikogos Tülbentciyan bunların arasında idi. Yedikule Ermeni Hastanesinde doktor olan Karekin Çaprasyan da bu heyetin rejisörü idi. «1859» da Altundüri Arakel isimli bir ermeninin teşebbüsiyle Hasköyde Ermeni mektebi civarında bir tiyatro binası yaptırıldı, burada henüz ilk temsil verilmişti ki Beyoğlundaki büyük tiyatronun müstêciri Naum efendi İstanbulda tiyatro oynatmak imtiyazının kendisine verildiğini söyliyerek Hasköylüler aleyhine bir dâva açtı, Hasköy tiyatrosu «1860» senesi martında mahkeme kararıyle kapatırıldı. Tiyatro hayatı tekrar Mişel Naum efendinin tiyatrosuna inhisar etmiş oluyordu. Bu sefer Hasköylü Ermeni san'atkârları da Naumun tiyairosuna gelmişler, burada ermenice temsiller vermiye başlamışlardı. Motti'nin Haçaturyan tarafından ermeniceye terceme edilmiş olan Aristodem isimli dramı bu gençler tarafından oynanmış, Aristodem'in kızı İksira rolünü oyniyacak kadın artist bulunamamış, genç muallim Mınakyan kız rolüne çıkarılarak temsil verilmişti. Bu oyun bilâhare sahnede uzun müddet saltanat sürmüş olan Mardiros Mınakyan'ın üzerine ilk defa dikkatı celbetmiş olması itilariyle ayrı bir ehemmiyeti haizdir.

Yine bu sene zarfında İzmirde bulunan Ermeniler de orada bir tiyatro heyeti teşkil ettiler. Gerçi mahallî tiyatro hareketleri genişlemekte idi; fakat türkçe temsiller kesilmişti.

Hasköyde mahkeme kararıyle seddedilen tiyatronun sahibi Altundüri ve kardeşleri Beyoğlunda Ermeni kilisesi emvalinden olan Kafe Oriyantal'ı kiralıyarak «Şark» tiyatrosu ismini verdiler, burada muntazam temsiller vermek için hükûmetten izin aldılar, «1861» senesi Kânunuevvelinin 14 üncü günü burada ilk temsili verdiler. Mardiros Mınakyan, Tomas Fasulyacıyan, Serope Benliyan, Agop Vartoviyan bu tiyatroda şöhret ve kemal bulmuş san'atkârlardır ki bilâhare her birinin memlekette yerli tiyatroya muhtelif sahalarda hizmet etmiş olduklarını görüyoruz. Kadın san'atkâr bulmak hususunda hayli müşkilâtla karşılaşan bu tiyatronun ilk rejisörü Bedros Mağakyan'dı; fakat çok geçmeden sinyor Asti isimli ihtiyar ve tecrübeli bir İtalyan rejisör seçilmiş ve bu kıymetli adamın memlekette tiyatro işlerini tesis ve tanzimde emeği geçmiştir. Sinyor Asti Şark tiyatrosunda heveslilere muntazam tiyatro dersleri verilmiş, memleketimizde tiyatro istilâhlarını tesbit etmiştir.

Şark tiyatrosu «1863»e kadar muntazam temsiller verdikten sonra kapanmış, oldukça meharet ve şöhret kazanan Ermeni artistler şuraya buraya dağılmışlardır. «1866» da Simon Tıngır isimli bir Ermeni Şark tiyatrosunu yeniden faaliyete geçirmiş, burada tekrar Ermenice temsiller verilmiştir. Bu sırada Naumu tiyatrosunda da Ohanes Acemiyan'ın idaresinde başka bir Ermeni trupu kendi dillerinde temsil vermekte idi. Şark tiyatrosu «1868» de bir Yunanlıya kiralanmış, tiyatroluktan çıkmış, Alkazar dö Bizans ismi altında canbazhaneye tahvil olunmuştur.

Şark tiyatrosunun kapanması ermenice temsillerin artık seyirci bulmamıya başlamasından ileri geliyordu. İş tavsamıştı. Tiyatro heyetleri çoğalmıştı, fakat bunların hepsini doyurabilecek bir seyirci kütlesi yoktu. Şark tiyatrosundan yetişip te etrafa dağılan ermeni san'atkârlar ayrı ayrı truplar teşkil etmişler, ekmek paralarını çıkarmıya çalışıyorlardı. Yeni bir çalışma sahası, yeni müşteri bulmak lâzımdı. Bu dağınık heyetlerden Asya çemiyeti ismini taşıyan trupun en göze çarpan san'atkârı Agop Vartoviyan, eski aktör Garabet Papazyan'ın tavsiyesi üzerine yeni bir tecrübeye girişti, «Sezar Borciya» piyesini türkçeye çevirterek temsil etti, muvaffak oldu. «1868».

Mösyö Soyle isimli bir fransız Gedik paşada bir hipodrom yaptırmış, burada zaman zaman temsiller, oyunlar gösterilmiş, M. Solyo burayı bırakıp kalkıp gitmişti. Agop Vartoviyan burasını tutarak faaliyete geçti, ikinci sınıf san'atkârlarla işe başladı, rağbet gördü, az zamanda devrinin en tanınmış artistleri kendisine iltihak ettiler. Agop Vartoviyan önceleri Üsküdarda Aziziye tiyatrosunda, Kadıköyünde, Beyoğlunda, Gedikpaşada temsiller vermiş, halkın ayağına gitmiş, trupunu tanıtmış ve sevdirmişti; şimdi artık Gedikpaşa tiyatrosunda yerleşiyor, halkın kendi ayağına gelmesini bekliyordu; filvakî öyle oldu.

Muhtelif münevver Türklerin, bu arada bilhassa Lehcetülhakayık müellifi Ali Beyin yalnız türkçe piyes oynamak hususundaki tekliflerı Agop Vartoviyana pek mülâyim geliyordu. Bu takdirde bir taraftan tiyatrosunu hükûmetin himayesi altına koyacak, yardım görecek, bir taraftan Türk halkını tiyatroya getirecek fazla varidat têmin edecekti. Agop Vartoviyan bu iki arzusunda da muvaffak oldu.

1870 senesi Mayısının 24 üncü günü çıkan büyük Beyoğlu yangınında Naum tiyatrosu yanmış kül olmuştu. Istanbulun tiyatro hayatı artık Gedikpaşa tiatrosuna, burdaki türkçe temsillere inhisar ediyordu.

Türk müelliflerin edebiyat eserlerinin sahneye konulduğu bu parlak devir başlı başına bir tarihtir, ayrıca tetkîk edilecektir.

Bir Fransız Atleti

Güzel ve Güzellik

YAZAN

Selim Sırrı

Çok kimseler hâla zan ederler ki güzellik, zekâ, dirayet, hüsnü ahlak gibi bazan güzel bazan çirkin ana babanın nur topu gibi evlâdı olabilir. Avamı bir tarafa bırakalım, münevver geçinen kimseler arasında bu iddiada bulunanlar vardır. Bu itikat batıldır, güzel ananın güzel babanın evlâdı da güzel olur. Eğer çocuk çirkinse kabahatı anada, babada, yakın akrabalarda aramalıdır. Evlât, ana ile babanın hamurundan yogrulmuştur, harici sebepler olmazsa çocuk mutlak güzel olur. Düzgün, mütenasip bir vücut tevarüs edenler onu bir kat daha güzelleştirmek için, nasıl bakmak lâzım geleceğini de bilmelidirler. Kendilerine bakmasını bilen insanlardan terekküp eden milletlerin cinsi günden güne tekâmmül ettiği gibi, bakımsız kalan milletlerin de tereddiye uğradığı, hattâ cinslerinin munkarız olduğu muhakkaktır. Medeni memleketlerde hayvanat ve nebatatın bakım sayesinde cinslerinin nasıl ıslah edildigini görüyoruz. Emin olmalıyız ki medeniyette yükselen milletler kendi cinslerini de ıslah ile uğraşıyor ve ona da muvaffak oluyorlar. İyi bilmelidir ki en güzel insanlar hıfzı sıhhat kaidelerine en ziyade riayet ederek yaşayan milletlerde yetişir.

Beşeriyetin muhtelif devirlerinde güzellik telekkîsi değiştiği gibi muhtelif milletlerin de güzel hakkında kanaatı bir değildir. Hattâ bu takdir insanlar arasında az çok değişir. Benim fevkalâde beğendiğim bir güzeli sizin alelâde bulmanız pek tabiidir. Fransız feylesofu Diderot der ki: (Cemiyeti beşeriye arasında birbirine temâmiyle benzeyen iki fert yoktur, üzüvlerin teşekkülü, havas, eşkâlı bedenîye herkeste başka başkadır. Zekâ, tefekkür, hafıza, dikkat, malûmat, terbiye, zevk, başka, başkadır. Eşya, ıklim, âdetler, ananeler birbirine benzemez. O halde nasıl mümküudür ki güzellik hakkında iki kişinin takdiri bir olsun? Yaşayış farkı, hadisatın tenevvüü, fikir ve hisler arasındaki başkalık takdirdeki mübayenete kâfi değil midir?)

Büyük feylosofun bu mütaleası pek doğrudur; ancak ayni muhitte yetişen, ayni kültür alan insanların his ve zevkleri arasında bir yakınlık olması tabiidir. Bir Japon güzelini bir Avropalıya beyendirmek veya bir Çinliyi bir Kafkaslı ile mukayese etmek mümkün değildir. Demek Avropalılar için bir güzellik tipi numunesi vardır ve o bir mukayese numunesidir. Bunu güzel ve güzelliğin târifinden anlayabiliriz.

Güzel nedir?

Eşkâlin intizam ve ahenginden doğan bir şeydir ki bizde hayranlık hissi uyandırır. Vücudu gayet güzel teşekkül etmiş bir Arap atı, fevkalâde meharetle tersim edilmiş bir tablo, büyük bir kıymeti miymarisi olan bir âbide veya heykel karşısında derunî bir zevk duyduğumuz gibi, tabiatın letafetine karşı da ayni hissi duyar bir tulû, bir gurup, bir mehtap seyrederken ne güzel

GÜZELLİK NEDİR? KİME GÜZEL DENİR?

GÜZELLİK

Tenasüp ve ihtişamdan ibarettir

(Aristo)

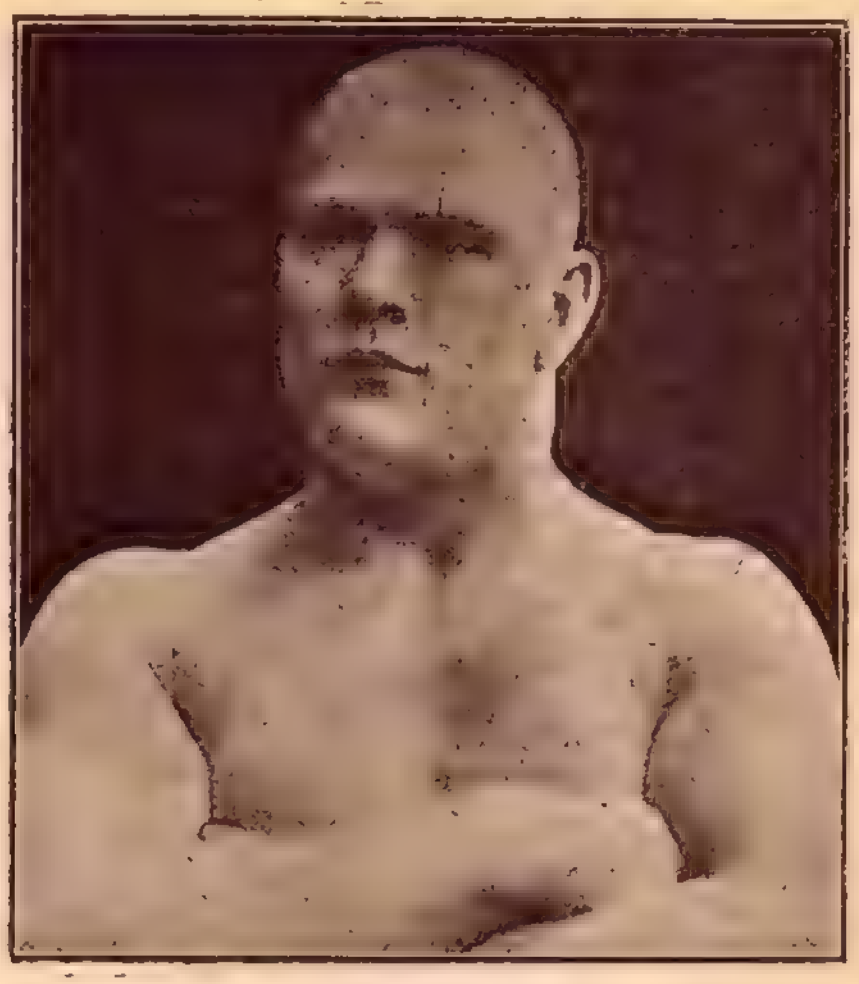

Bir Rus Pehlivanı

ne ülvi deriz. Yalnız dikkat edecek olursak anlarız ki gerek tabii hadiselerde, gerek insanların ibdâ ettiği eserlerde duyduğumuz vecd heyeti umumiyenin ahengine karşıdır. Halbuki insanlar hakkındaki hükümlerimiz daha çok çehre güzelliğine inhisar ediyor; bunun sebebi aşikâr, yakın zamanlara kadar çıplaklık her millette ayıp sayılıyor, hıristiyanlığın zuhurundan beri örtülen vücutlar kusur ve güzelliklerini nazarlardan saklıyordu. Tabii vücudu görmek mümkün olmayınca gözün rüyet sahası yalnız çehreye inhisar ediyor, hattâ kadının çehresini gizlemeğe mecbur olan milletlerde güzellik gözlere inhisar ediyordu. Türkçede: (Kaş, göz alt tarafı söz!) darbı meseli bir devrin zihniyetine tercemandır.

Halbuki Kadim Yunanistandan kalan ve zamanın tahribâtından kurtulan Vatikan ve Luvr müzelerinde takdirimizicelb eden bazı heykellerden anlıyoruz ki beşeriyet ve bilhassa beyaz ırk bir çıplaklık devri yaşamış ve güzellik, yânı yüz ve vücut güzelliği insanları üluhiyyet mertebesine çıkarmıştır. Bu çıplaklık devrinden kalan Apolon ve Venüsün heykelleri bunun en canlı delilleridir. Muhakkak olan bir şey daha vardırki bu güzel bu mütenasip vücutlar bir sa'i mahsulû imiş; hepimiz biliyoruzki payenler devrinde jimnastik bir ibadet mahiyyetinde imiş. Vücudün sıhhat ve tenasübünden doğan bu güzelliğe fikir adamları, feylesoflar pek ziyade ehemmiyet verirlermiş. Mesela Öripit bir trajedi şairi olmakla beraber bir püjila şampiyonu imiş. Payenlerde atletizm bir kısım insanların mesleki değil, vücudü güzelleştiren bir vasıta imiş. Oradada ifrata gidilmiş, inhitat devri başlayınca vücut itmanları sıhhî ve bedîî gayesini kaybetmiş, harikalar yetiştirmek sevdasına düşmüşler bilhassa erkeklerin adeleleri bir dev gibi irileşmiş. Bunu da heykellerin tetkîkinden anlayabiliriz. Klasikler devrine ait olan Vatikan müzesindeki diskobol Miron, koşucu (Strigile) Luvr müzesindeki Davidin heykeli bize bu tabii güzelliklerden bir numunedir. Halbuki dekadans devrine ait olan Polidamas ın, Krotonlu Milonun heykellerinde ifrata vardırılan beden itmanlarının o devirde güzel telekkî edilen hakîkatta çirkin olan birer numunesidir. Bu erkek güzelliği hakkında yanlış görüş zamanımızda caridir. 120 kilo sıkletinde bulunan resmini derc ettiğimiz Rus pehlivanı ile adeleleri tabii şeklini kaybetmiş olan Fransız atletini güzel zan edenler pek çoktur.

Vücudun heyeti umumiyesinin muntazam ve ahenkdar olması da kâfi değildir; duruşun, oturuşun, yürüyüşün, kol, el ve bacakların evza' ve hareketlerinin de güzel olması lâzımdır, bunların hepsi çalışarak elde idilebilir, Bir cins ancak itina sayesinde tekamül edebilir.

Bu gün Avrupa ve Amerikada yapılan güzellik müsabıkalarında kadınlara mayyo giydirmelerinin sebebi vücudun hatlarındaki ahengi görmek içindir.

Bizim kadın ve erkeklerimiz içinde fıtraten güzel yaratılmış olanlar pek çoktur ve biz de Avrupalılar gibi vücudumuza kıymet verir ve onu güzelleştirmeğe çalışırsak vaktiyle Türk gibi kuvvetli dedirttiğimiz gibi günün birinde Türk gibi güzel dedirtebiliriz. Bu da bir ilim işidir, yolu ile çalışmak lâzımdır.

KOTRA İLE DEVRİ ÂLEM

Tek başına ufacık bir Kotra ile bütün dünyayı dolaşan ALAİN GERBAULT un harikulâde sergüzeşti.

Havre limanında 1929 senesi Temmuzunda narin bir tenezzüh kotrası demir attı: her gün sahillerde dolaşan, bazan da az çok engine açılan şeylere pek benzeyordu, fakat içindeki gemicinin güneş ve rüzgârdan yanmış yüzünde, sertleşmiş adelelerinde pek uzun bir seyyahatın meşakkatları okunuyordu: o küçük gemide tek başına yaptığı bir devriâlem seyyahatından avdet ediyordu.

Emsali görülmemiş derecede

ALAIN GERBAULT un seyahatini gösteren harita

cür'etkâr bir teşebbüse nasıl bir saik ile atılmıştı?

Alain Gerbault (1) çocukluğunu Britanya sahillerinde, vaktiyle meshur korsanların vatanı ve şimdi bir balıkçı limanı olan Saint-Malo civarında geçirmişti. Babasının *yat*ında gezmediği zamanlar balıkçı kayıklarında denize açılırdı. Mühendislik tahsili için Pariste dört divar arasına kapanmak, hayatının en elim tecrübesi oldu. Harbı-Umumide tayyareci idi. Dört sene bulutlar ve ateşler arasında yaşadıktan sonra artık medeniyetin dar çerçevelerine sığamıyordu. Bir gün Firekaest isminde sekiz tonilatoluk bir İngiliz kotrası aldı, tuli 11, eni 2,60 metre idi, otuz sene evvel yapılmış olduğu halde pek sağlam idi, teknesindeki üç buçuk ton kurşun ile içerisindeki üç ton safra devrilmesine imkân brakmıyordu. Bu mini mini gemi ile tek başına dünyayı dolaşmaya karar verdi; fakat hazırlandığı seyahatın mahiyetinden kimseyi haberdar etmedi. Sevdiği eşyayı kamarasına yerleştirdi: tennis maçlarında kazandığı kupalar ile kendi tâbirince «dört metre tulinde edebiyat», yâni en sevdiği eserlerden sergüzeştler ve şiirlerden ibaret 200 cilt kitap; bunlar arasında Shakespeare, Shelley Tennyson, Kipling, Pierre Loti, Stevenson mühim bir yer tutuyordu fakat tabiatın bütün çıplaklığıyle karşılaştığı bir fırtınalı günde Oscar Wilde'in eserlerini samimiyetten âri bularak denize atmıştı.

25 Nisan 1923 te, bahar güneşiyle süslenen Kan şehrinden ayrıldı. İktiham edeceği müşkulâtı düşünerek seviniyordu.

* * *

İlk hedefi Amerika olacaktı. İki Amerikalı gemici muhtelif tarihlerde Atlâsi Bahrımuhiti tek başına geçmiş ise de bunlar Amerikakadan Avropaya gittikleri için Garp ruzgârından istifade etmişlerdi. Halbuki Gerbault aksi istikamette seyahat ettiğinden yolu bir buçuk misli olacaktı; alize ruzgârlarını bulmak için Cenuba inmeye ve ancak Bermudes adalarını geçtikten sonra şimale teveccüh etmeye mecbur olacaktı.

Cebelitarikte on beş gün kalarak lâzım gelen istihzaratta bulundu. Tek başına Bahrımuhiti geçecek bir adama ne gibi erzak lâzım geleğini merak edenlere « Gerbault »un listesi gösterilebilir: 300 litre su, 30 kilogr. tuzlanmış sığır eti, 30 bilogr. deniz peksimeti, 15 kilogr. tereyağı, 24 kavanos reçel, 30 kilogr. patates.

Engin denizlerde tek başına sert ruzgârlarla mücadele kolay olmayacağını tahmin etmek için pek kuvvetli bir muhayyeleye lüzum yoktur. Muttasıl yelkenler yırtılıyordu, bâzan

(1) Telaffuzu: Alain Jerbo.

yelken tâmir ederken ayağiyle dümen kullanırdı. Her şeyi hısaplamıştı fakat yelken toplamaya mahsus yaptırdığı âlet târifine muvafık çıkmadığından işe yaramadı. Erzaka gelince: et fıçısının üstündeki parçalar bittikten sonra altında yalnız yağ ve kemik çıktı. En fenası: su fıçılarından bâzısı yaş meşeden yapılmış olduğu için meşedeki hamızıtanen suyu içilemeyecek hale getirmişti. Su toplayabilecek kadar yağmur yağacağına güvenemediği için kendini günde bir bardak su içmeye mahkûm etti, yemeği hep deniz suyu ile pişiriyordu, bu suretle patates pek lezzetli olduğunu tecrübe etti. Hümmaya tutuldu, boğazı susuzluktan yandı, yene sebat, etti, yağmur yağıncaya kadar suyu ölçü ile içti.

Sıcak mıntakalar denizlerine girince güverteye yağan kanatlı balıklar kendisine taze et têmin etti. Bunları kovalayan bir metre boyunda, eti pek lezzetli *dorado* balıklarını da tutmak istedi, olta attı, yeme gelmediler, tüfekle vurdu, balıklar okadar çabuk batıyorlardı ki arkalarından dalıp tutmak mümkin değildi, zıpkınla saplamaya uğraştı, balıklar yaklaşmadı. Nihayet ümidi keserek güvertenin kenarına oturdu, çıplak ayaklarını denize sarkıttı, dorado-dolar hemen ayaklarına hücum ettiler, ozaman beğendiğini zıpkınladı.

Şarktan esen alize ruzgârları mıntakasına dahil olunca artık pupa yelken gittiği için gündüzleri on iki saat mütemadiyen dümen kullanmak mecburiyetinde idi, halbuki alelade seyrüseferlerde dümenci nöbeti dört saattir. Günde 50-90 mil mesafe kat'ediyordu. Gece yelkeni *faça* ederek dümeni bağlayor ve uykuya yatıyordu. Garp ruzgârlarına tesadüf edince sür'atı tenakus etti fakat büyük yelken yerine müselles şeklinde daha küçük bir yelken açtı, gemi kendi kendini idare edebildiği için boş zamanları kalıyor, yemek pişirmek, yelken tâmir etmek, hattâ sevdiği eserleri mütalea etmek mümkün oluyordu. En güç iş cavadra direğinin ucundaki halatları tâmir etmek idi, elleri meşgul iken direğe bacaklariyle sarılmak mecburiyetinde ve dalgalar tarafından denize atılmak tehlikesinde idi. Bir defa bu ameliye esnasında denize düştü, eline bir halat tesadüf ettiği için kendini kurtarabildi, yoksa üç mil sür'atle yürüyen gemiye yüzerek yetişmek mümkin olamıyacaktı; fakat güzel havalarda geminin sür'atini tenkîs ettiği zamanlar denizde istediği gibi yüzebiliyordu.

Ne yelkenlerini parçalayan fırtınalar, ne kamarasına giren sular, ne yüzünü kırbaçlayan köpükler denize karşı olan aşkını teskin edemiyordu. En müthiş tecrübesi 19 Ağustosta oldu. Göz alabildiğine su kasırgası hüküm sürüyor, üzerindeki bulutları fırtına sürükleyordu. Saat onda ruzgâr bora kuvvetini buldu, tepeleri köpüren sert dalgalar küçük geminin üzerine saldırıyor fakat mini mini kotra, gûya canlı ve cesur bir mahlûk imiş gibi dalgalar arasından kendine yol açıyordu; suvarisi o dakîkada yaşamanın bütün zevkîni duyduğunu iytiraf eder.

Öğle üzeri ufuktan kocaman bir dalga inleyerek koptu, okadar yüksek idi ki köpükleri bütün öbür dalgaların tepesinden görünüyordu: ulvî ve müthiş bir manzara gök gürler gibi bir taraka ile yaklaştı.

Gerbault güverteden süpürülmek muhakkak olduğunu anlayarak direğe tırmandı, henuz yarısına kadar çıkmış iken dalga kotranın üzerine kapandı. Tazyikin altında gemi sendeledi, tamamen bir yana yattı, sonra köpükler içinden sıyrılarak yavaşca doğruldu. Dev gibi dalga altından kayıp gitmişti.

Gerbault direkten aşağı indi. Dalga cavadranın dış kısmını alıp götürmüştü, kırık parça halatlar ve yelkenlere asılı olarak sarkıyor, gemiyi parçalayak surette küpeşteye çarpıyordu. Direk de gevşemiş, o da tehlikeli surette sallanıyordu.

Kotrayı batmak tehlikesinden kurtarabilecek tâmiratı ikmal için o fırtına içinde geceye kadar çalışmak lâzım geldi. Gaz ocakları bile bozulmuş olduğundan yemek pişirmek mümkün olmadı. Gerbault su içinde, aç, biytap, yatağına düştü.

Cebelitarikten New York'a kadar hiç bir yerde demir atmadan gitmeye karar vermiş olduğu halde şimdi gemiyi layikîyle tâmir etmek

için Bermudes adalarına uğramak mecburiyetini hissediyor, bundan dolayı pek mahzun oluyordu. Fakat sabah olmadan ocağını tâmire muvaffak oldu, sıcak kuvvetini iade edince ilk kararında sebat etti, marangoz takımlarını çıkardı, bin müşkülâtla direkleri tâmir edebildi. Vakıa cavadra evvelkinden üç metro kısa kalmıştı fakat fırtına sükûnet bulduğundan Gerbault eski şevkile yola devam etti.

Golf Streamı akıntısından geçtikten sonra posta vapurlarının yoluna dahil oldu, büyük bir vapnr görünce Fransız bandırasını çekti, kollariyle şu işrareti verdi: «Yaht Firekrest, Cebelitarikten 84 gün.»

Vapur stopper etti, içindekiler büyük bir merak içinde bağrışıyorlardı. Filvakî Gerbault yarı çıplak, güneşten yanmış vucudiyle o küçücük gemide pek garip bir manzara arzediyordu. İmdat istemediğini her nekadar haykırdıysa da vapurda herkes birden gürültü ettiğinden söz anlatmak mumkün olmadı. Vapur okadar yaklaşmıştı ki kotranın batmasına remak kaldı, bu tehlike bütün geçirdiği fırtınalardan daha müthiş olmuştu, kocaman tekne rüzgârını kestiği için manevra etmek kabil değildi. Kotrayı yedeğe aldılar, Gerbault, New York'a gitmek istediğini haykırdı, kulak asan olmadı, aldığı süratle artık dümen kullanmak mümkün olduğundan ipi keserek vapurdan uzaklasmaya muvaffak oldu. Kurtulduğuna kani'idi fakat denize sandal indirdiler, Cenubî Amerika ceneralları gibi sırmalar içinde iki genç zabit kotraya yanaştılar. Denizde salıntı fazla olduğundan kotraya binmek için tereddüt ediyorlardı, nihayet cesaret edip içeri atladılar ve ikisi birden yere yuvarlandılar. Birisi, «Gerbault» ya, vapura yaklaştığı zaman niçin dümen kullanmadığını sordu. O da «Su üzerinde katar yürüten makinistler değil, gerçekten gemici olaydınız yelkende rüzgâr olmayınca dümen kullanmak mümkün olmadığını bilirdiniz» dedi ve Bahrımuhiti tek başına geçtikten sonra gemicilikte ders almaya muhtaç olmadığını ilâve etti. Kendilerini durdutmak hatırına gelmediğini, yalnız onlar vasıtasile New York'a haber göndermek istediğini söyledi, kendi ismini ve kotrasının ismini bir kâğıda yazarak onlara teslim etti. Belki lâzım olur diye erzak getirmişlerdi. İhtiyacı olmadığı halde teşekkürle kabul etti, halbuki bu hediyeler, hiç kullanmadığı konyak ile konservelerden ibaret idi. «Bulunduğunuz mevkîi bilmek istermisiniz» diye bir kâgıda yazdılar: «41° arz 62°30' tul. Kendi hısabına göre arz derecesi 66°40 olduğundan arada 200 mil fark bulunmasına pek ziyade şaştı, Kaptanlar hısapları doğru olduğunda ısrar ettilerse de Gerbault bir kaç gün sonra tesadüf ettiği bir balıkçı kayığından kendi hısabı doğru olduğunu tahkîk etmişti.»

Artık Firekrestin yelkenleri, direkleri eskimiş, teknesi yosunlarla kaplanmış o'duğundan pek sür'atle ilerilemiyordu, üç gün sis içinde kaldı, bir gece başka bir posta vapuriyle müsademesine remak kaldı. Nihayet karaya yaklaştı, Boston limanından gelen motörlü bir balıkçı kayığına yanaştı, balıklar arasında hakîkî gemicilerle tatlı musahabeye daldı, bunlardan biri Fransız olduğu için ayrıca memnun oldu. Taze et ve ekmek yedi, ötekilerin konyak ile konservelerini onlara hediye etti, kendilerinden de bir harita aldı. Kendi başına bıraktığı *Firekrestin* sisler içinde kaybolur korkusiyle ziyareti pek uzatamadı, tekrar kotrasına binerek balıkçılardan ayrıldı.

15 Eylûl sabahı New York limanında demir attı. Yetmiş iki saat uyumamış, dümeni elinden bırakmamıştı. Cebelitarikten hareket edeli yüz bir gün olmuştu.

Bu tecrübe neticesi olarak *Gerbault* da şu kanaat hasıl olmuştur:

«Gemicinin vazifesi kaptanınkinden çok daha mühimdir. Riyaziyat bilmeseydim Amerikayı bulurdum. Halbuki yelkenler ve sair techizatın tâmirini beceremeseydim bütün fenni mâlûmatım beni kurtaramazdı...»

Başka bir yerde der ki:

«Gemici hayatı, zekâ ile bedeni kuvvetinin fırtınaya karşı mütemadi mücadelesinden ibarettir.»

(Bitmedi)

Münirenin Defteri

Nakleden: MEBRURE HURŞİT

Kocasını çok sevdiği halde onun kendisini aldattığından şüphelenen hassas bir annenin hatıra defteri.

20 Mayıs

Niçin bu kadar mahzun ve sinirliyim?

Niçin gönlüm müdiremiz Fatma Aliye hanımın dediği gibi hep «karalar»la dolu? Hem mektepte geçirilen o iyi günlerde böyle büyük dertlerim yoktu! Daha ne evli idim, ne de..... Bakın hele, az kalsın neler yazıyordum. Bu günkü günde artık anneliğimin verdiği zevkten büyük hiç bir sevincim yok! Bütün neş'em, bütün saadetim on dokuz aylık mini mini yumuk Özerciğimin gülücüklerine bağlı.

Kalbe nerden gelip çöktükleri bilinmeyen karanlık, müphem kasvetli şeylere «karalar» ismini bulan Fatma Aliye hanım bu *karalar* la mücadele edebilmek için de bir usul iycat etmişti. Bu işe işte böyle hazırlanılıyordu:

Elde kalem kâğıtla bir odaya kapanılıyor ve içteki dertler bir iyice gözden geçiriliyordu. Bu tetkîk sonunda insan ekseriya kalbinde gömülü *karaları* bulup çıkarıyor, yâni kararsız müphem kederinin asıl hakîkî sebeplerini gölgeden sıyırabiliyordu. Bunlardan biri yakalanır yakalanmaz numero sırasiyle, açıkça kâğıda geçiriliyor, ve liste bitince de her «kara» ayrı tartılıp biçiliyor, dua ediliyor ve insan bu sayede de çok zaman sükûnet ve neş'esine kavuşabiliyordu.

Eski müdiremizin *karalara* birebir gelen bu mânevî ilacını bugün de şu satırları karalıyan Şakir paşa zade Hasan Galip bey refikası, sabık *** lisesi talebelerinden, üç yıldanberi de evlilik hayatına girmiş bulunan 22 yaşında Münire Galip Hanım efendiye tecrübe ettirelim.

İşte önümde büyük bir defterden kopardığım çizgili kâğıt. Kalemime yeni bir uç takıyorum. Kapımı kilitleyip masanın başına geçiyorum. —Günlerden Cuma. Saat de üç!— Ne ise... şimdilik inanmış gibi yapayım. Artık başlıyorum:

«Karalar»ım

1— Bugün Cuma. Bilhassa öğle ile akşam yemekleri arasında pek hazin geçen bir gün. Zaten hava cehennem gibi. Ben de sıcağa hiç gelemem.

2— Mini mini yumuğumun çenesinde küçük bir sivilce çıktı. Zaten bir haftadan beri yavrumu merak ediyorum. Ben ki onun —ömrü az olduğu için güle bile benzetmekten korktu-

ğum— al yanakları, tombul yumuk vücudu ile koltuklarımı kabartırdım! Bilmem neden bu günlerde yüzceğizini biraz solukça buluyorum. Dadısı da geceleri rahat uyumadığını söyliyor.

3— Figaroda diktirdiğim son elbise berbat oldu. On defa da prova yaptıktı. Galiba getiren kızın önünde giyip de bir daha kusurlarını çıkarmıyayım diye bugün ben uyurken göndermişler. Demin baktım, elbiseden başka he' şeye benziyor. Öyle öfkelendim ki!

4— İşte nihayet «Karalar»ın en kocamanı, bütün ötekileri bastıran en ehemmiyetlisi: Kıskanıyorum.

Hem de öyle boşu boşuna, sırf kocamı ve kendimi üzmek için iycat edilen mânasız, sersemce kıskançlıklardan değil. Adam akıllı sebepler var.

Evvelâ Galip beni sevmiyor. Şayet birden bire ölüversem her halde mahzun olur ama işte bütün muhabbeti bu. Ötesi yok!

Ben de onu galiba epi sıkıyorum. Karısının hulunmadığı yerler işine daha elverişli geliyor. (Bunları yazarken yüreğim sızlıyor ama eski müdiremizin sistemi kat'î: «Karalar» öyle gıllüğışa, içten pazarlıklara gelmiyor, her şeyi dostoğru yazmak lâzım!)

Kocamın hoşuna gitmemek meselesi başlı başına bir felâket ama, bizimkisi daha da kötü: Galibin hoşuna başka muhitler, başka siymalar gidiyor. Şimdilik kocamı elimden alan kadının kim olduğunu, bilmiyorum. Yalnız bildiğim bir şey varsa o da kocamı elimden aldıkları!

Tereddüt içindeyim: Bir kız mı, yoksa genç bir kadın mı?

Kız! Böylelerine kız denir mi? Mektepte iken bizlere verilen bu isim hiç şu etrafımda gördüklerime yakışır mı?

Tütün tüccarı Ahmet Selim beyin kızı Lamia, Amerikenliğe üzendiği, yeni dünya kızlarının serbestliğini ifrata vardırarak taklit ettiği halde, onların bütün zahiri hoppalıklarına rağmen taşıdıkları vakar ve ciddiyeti birazıcık olsun benimsiyemiyen şımarık, yapmacıklı bir kız. Yanında erkeklerle mağaza, mağaza dolaşır. Annesi de otomobilin içinde kapıda bekler; ve bu ihtiyat, terbiye ve adap kavaidi için yeter de artar bile!

Bu Lamia balolarda gönlüne göre bir kavalye seçer, onunla bir köşeye çekilir ve kim bilir sabaha kadar başbaşa ne sohpetler eder!

Geçen gün Şehap beylerde bu kavalye kocam oldu... Sonra bir de dönerken otomobilde geçirdiğim sinir buhranına şaşıyor.

Saadetimin ufkunu karartan bu Lamiadan başka bir de Güzin hanım var. Bu bir ressam karısı: Ufak tefek, sarışın, pembe beyaz, güzel. Soyları belirsiz bir çift. Gûya bu kadın ressama vaktiyle modellik etmiş ve evlenmeden evel de uzun zaman nikâhsız yaşamışlar. Buna rağmen erkeğin iktidarı, zekâsi, parası ve kadının da, daha şişman bodur parmaklarını üzerlerine değdirir değdirmez etrafındaki erkekleri budalaya döndürecek kadar gözalıcı bir güzelliği var diye her yere kabul ediliyorlar.

Bu kadın da kocama göz süzdü. (—Zaten Galibe bütün kadınlar göz süzüyor. Ah Allahim, keşke bu kocam olacak kulunu bu kadar sevimli yaratmasaydın. Ben yine onu şimdiki kadar çok severdim! Kadınlar da onu elimden almak için birbirleriyle bu derece yarış etmezlerdi.)

Ne diyordum, ha evet, bu Güzin hanım da onbeş gün ötekiler gibi kocama göz süzdü, gerdan kırdı: Galip öncelerde pek ateşli görünüyordu. Sonra birden bire halleri değişti, hiç konuşmaz oldular, sanki birbirlerinden kaçıyor gibidiler. Nah kafa! Ben de seviniyor, kendi kendime: «Seviştikleri filân yok. Ben aldanmış olacağım!» diyordum.

Ama annem ne kadar olsa tecrübe görmüş, yaş yaşamış bir kadın, çabucak benim gözümü açtı:

—Aklını başına topla! Mademki herkesin önünde eskisi gibi fingirdeşmiyorlar, demek başka bir yerde acısını çıkarıyorlar. Kocana göz kulak ol! dedi.

O vakît ben de:

—Öyle ise artık o Lamia olacak kıza kur yapmıyor mu? diye sordum.

—Lamiaya da inanma! dedi.

Annemin söylediği gibi yaptım. Lamiaya da, Güzin hanıma da, Galibe de inanmaz oldum.

Ama rahatım da büsbütün gitti. Üzüntüden bitiyorum.

İşte «Karalar»ım bu kadar. İçimi iyice gözden geçiriyorum, başka bir şey bulamıyorum. Şimdi de bunları tartıp biçmek, ve elimden gelirse ortadan yok etmek lâzım!

Birincisinin üzerinde fazla durmağa değmez. Bundan sonra hizmetçiye tenbih ederim, öğleye kadar odamın pancurlarını, perdelerini kapattırırım.

İkinci «Kara»: Yavrumun sivilcesi, solgunluğu, ateşi. Bu sabah doktorumuz geldi. Merak edilecek bir şey olmadığını, bu mevsimde bütün çocukların ateşe tutulduklarını söyledi.

Fakat İstanbulun bazı mahallelerinde çiçek salgını varmış. Doktor Rıfat beye haber göndereceğim, yarın gelip Özeri muayene etmesini rica edeceğim. Ona çok emniyetim vardır. Her halde bir şey olsa da saklıyacak değil ya!

Üçüncü «Kara»: Elbisemin berbat oluşu. Onu da Figaroya geri vermeğe ve kabahat kendilerinde olduğu için bir yenisini ısmarlamağa karar verdim. Artık bir on birinci prova daha yaptıramam. Bir kere Madam Şehap beyin başına da böyle bir şey gelmişti. Yenisini yaptılardı.

Şimdi sıra en mühim «Kara» ya, kocama, zalim Galibe geldi. Müdire hanım uygun, gönlüme şöyle uslu, akıllı fikirler ilham edin! Elbette bu işe tevekkülle bakıp bir Lamia veya Güzin hanım uğruna aldatılmağa razı olamam, değil mi hele, Müdire hanımcığım.

Gönlüm vicdanım ter temiz. Başıma kakacak hiç bir suçum, yüz karam yok. Galipciğimi çok, ama çok çok seviyorum, hep onu düşünüyorum, bütün benliğimle bir parçasıyım. Hattâ öyle ki bâzan... bilmiyorum nasıl anlatayım?— Evet, bâzan ona bu kadar körü körüne bağlı olduğum için pişmanlık duyuyorum! Halbuki çirkin de değilim. Müdire hanım emin olun bu evlilik ve eğlence âlemine gireliden beri çok defalar bana da *kur* yapmak istiyenler oldu.

Acaba Galip de beni bu derece kendinin hisettiği için mi artık karısını oyalamak lüzumunu duymuyor?

Acaba ona şefkat ve sevgimi göstermemek mi lâzım? Yoksa acaba ben de flört mü yapmalıyım? Onu kıskandırmalı, gözlerini, romanlarda, komedilerde gördüğümüz o bayağı tuzaklarla mı boyamalıyım?

Böyle şeylerden ne kadar da tiksiniyorum! Hayır yapamam; kocamı yeniden elde etmek için kendime şerefsiz bir kadın süsü veremem. Yalnız galiba gönlüme hakim olmak lâzım gelecek: Galiba kederimi anlatmalıyım. Ama gözyaşlariyle değil — Ne fena ki bir kaç defalar önünde ağladım, ve işi büsbütün karıştırdım— yêsimi susmak ve durgun görünmekle hissettirmeliyim. Bu benim için biraz güç olacak ama ne yapayım başka çare yok.

Bundan sonra kocama soğuk davranacağım.

Şimdi iki düşmanıma, Lâmia ile Güzin hanımlara karşı ne yapabilirim? Tabiî öyle elalem içinde rezalet çıkarmak istemem. Zaten istesem de Galip buna meydan ve fırsat vermez. Bu kadınlarla o kadar göze çarpacak derecede meşğul olduğu halde bana karşı hiç bir saygısızlıkta bulunmaz.

Öyle ise boynumu büküp eyvallah demek mi lâzım? Bunu da yapamam: Aldatılmağa razı olacak kadar ne kahraman yürekliyim ne de evliya! Yaradanın benden böyle bir şey istiyebileceğine de inanamam. Kocamın bana sadık kalmasını dilemek hakkım. Yoksa beni teselli edecek olan sevgili yumuğumla yalnız yaşamasını tercih ederim.

Demek ki artık kararım karar. Hakîkati öğreneceğim ve eğer bu hakîkat benim için fazla acı olursa annemi ve Özeri alıp İzmirdeki çiftliğimize döneceğim... ama iş bu hakîkati öğrenmekte!

Geçen gün ismime bir mektup geldi. Zarfı kocamın yanında açtım. Meğer bu Fransada olduğu gibi kocalara karılarının, ve karılara da kocalarının hesabına gözcülük yapan yeni açılmış bir müessesesinin ilânı imiş. Kâğıdı Galibe uzattım. Daha ilk satırlarda yüzü çatıldı ve elindekini öfke ile buruşturdu.

Boş yere kızdı o. Ben hiç bir vakît böyle çarelere baş vurmıyacağım. Hiç bir vakît onun arkasına adam takmıyacağım. Ona ben kendim göz kulak olacağım, hem de tıpkı kaçmağı tasarlıyan bir askere yaptıkları gibi...

Mektuplarını açacağımdan, çekmelerini karıştıracağımdan korkmasın... ama mademki artık bu asırda bir kadın kocasını her nereye giderse tâkîp edebiliyor ve mademki bir kocanın da karısını götüremediği yere gitmemesi iycap ediyor, o da gözünü açsın! Belki bir gün gelecek, bâzı dakîkalarda gözlerinde, sesinde gördüğüm o fena sevinçle neş'elenerek gizli bir randevuya koşarken karşısında karısını bulacak.

(Sonu gelecek nushada)

Fransız Hikâyesi

GELMİYEN

Maurice Level den : **Terceme eden : Y. N.**

Bir sabah, tuvalet masasının göze çarpacak bir yerine mâlûm tezkereyi bırakarak gitmişti: «Biz birbirimiz için yaradılmamıştık. Ben gidiyorum. Beni affet ve unut.»

Kocası erkenden çıkmış olduğu, ve bir gün evvel de böyle bir kararı ihsas edecek hiç bir şey geçmediği için, evvelâ bunu bir asabiyet buhranına atfetti. En küçük şeyden hiddetlenmek ve böyle tehditler savurmak esasen onun âdetiydi. Ve muhakkak ki öğle yemeğine gelecekti. Fakat karısı görünmeden saat onikiyi, sonra biri vurdu. Biri çeyrek geçe hizmetçi daha geciktirilirse yemeğin soğuyacağını haber verdi.

O, gayet tabiî bir sesle cevap verdi:

«Madam gelmemesi ihtimali olduğundan beni haberdar etmişti. On dakîkaya kadar gelmezse yemeği yiyeceğim.»

Bu firarın hakîkî olduğuna inanmak istemiyor ve karısına bu son mühleti veriyordu. Saat bir buçukta müteessir olmaktan ziyade hiddetli, sofraya oturdu. Asıl kahvesini içtikten sonra endişe onu kaplamaya başladı. Okumaya, yazmaya çalıştı fakat zihnini bir noktada toplayamadığı için perdeyi aralıyarak dışarısını gözetlemeye basladı. Apartımanı hiç alışılmamış bir sükût kaplıyordu; gece oldu; o vakît bir sürü teferruat hatırladı: münakaşalar, tuhaf bakışlar, ağır sükûtler, ve hakîkatı anlamak korkusiyle titredi. Doslarına, akrabalarına telefon etmek arzusuna kapıldı, âhizeyi eline aldı, fakat tam konuşacağı zaman hatırına bir şey geldi: Ya karısı tekrar gelirse, meseleden boşuboşuna başkalarını haberdar etmiş olacak ve sonra hepsine bir sürü tafsilat vermeye mecbur kalacaktı. Şimdiden hizmetçinin vücudu, ve bakışlarından okunan sual onu hiddetlendiriyordu. Akşam da, ümidinin hilâfına Suzan gelmezse hakîkatı itiraf etmek icap edecekti. Saat sekizde hizmeçi dayanamadı:

«Sakın madamın başına bir şey gelmiş olmasın?» Bu sualde endişeden ziyade merak hissetti ve ikinci defa yalan söyledi;

«Hayır, hayır.. Madam beni haberdar etmişti. Yemeği hazırlayınız!..

Lokmalarını zorla yutarak yemeğini yedi, sonra kulağı daima sokağın gürültülerinde, bir koltuğa uzandı. Sabah olunca, duyduğu teessür, nedamet ve mahcubiyetten ezilmiş gibiydi. Bir akrabanın hasta olduğunu söyliyerek yeni bir bahane icat etti. Fakat havadis evde yayılmaya başlamıştı; kiracılar ona merhametkâr nazarlarla bakıyorlar; hizmetçiler sofalarda onu çekiştiriyorlardı. Hizmetçisi artık ona bir şey sormuyordu, fakat bu sükûtun ne müthiş bir belâğatı vardı.

Düşündü:

«Suzan gelirse ne diyeceğim. Onu kabul etmeli miyim.» Karısına kapıyı kapamak hatırından bile geçmiyordu. O hislerine mağlup bir zavallı, bir çocuktu. Ve onu her yaptığını affedecek kadar seviyordu... Fakat ya ötekiler?... bu arsız hizmetçi, bu mütecessis komşular. Hizmetçisini çağırdı, ve gözlerini yerden kaldırmıyarak:

«Şey... Ben seyahata çıkacağım... Size yol vermek mecburiyetinde kaldığıma müteessifim.»

Sonra ev sahibiyle vedâlaştı. Parisin öbür ucunda yerleşti ve başka bir hizmetçi tuttu. Kendini bekâr olarak tanıtabilirdi, fakat ümit etmekten bir türlü vazgeçmediğinden bütün bir roman uydurdu: Madam seyahatteydi; onbeş güne kadar gele-

cekti. Onun zevkîni, âdetlerini, sofranın nasıl tanzim edilmesini istediğini, çamaşırlarını, elbiselerini nasıl ve nereye yerleştirdiğini anlatıyor ve onları bu masalın hakîkî olduğuna inandırmak endişesiyle akşam işinden döndüğü zaman:

«Bana telgraf gelmedi mi?.. Kimse telefon etmedi mi?..» diye soruyordu.

Aradan bir ay geçince bazı mânalı tebessümlerden hizmetçinin bu masala inanmadığını anlayınca ilk fırsattan istifade ederek ona da yol verdi ve yerine gelene aynı sözleri tekrarladı:

«Bugün yarın Madam gelir... Ben evde bulunmazsam, hava almak için biraz dısarı çıkmış olduğumu söylersin.»

Bazan kendi uydurduklarına yine kendi de inanıyor, sokakta giderken birden bire duruyor, dört kat merdivenleri bir solukta çıkıyor, fakat hizmetçinin cevabı onu inkisara uğratıyordu:

«Hayır, beyfendi, kimse gelmedi!»

Artık işlerini bütün bütüne terketmişti. Zihni yalnız o hainin düşüncesiyle meşgul, bazan münkesir, ve ekseriya ümit ederek, bir nevi' hayal içinde yaşıyordu. Ona evvelâ inanmış olan hizmetçi bir müddet sonra kendisinden bazı şeylerin saklandığını farketmekte gecikmedi; ötekiler gibi o da koğuldu. Suzan geldiği zaman bunda hiç bir gayrı tabiilik görülmemesi için hiç birini on beş günden fazla hizmetinde alıkoymamaya karar vermişti. Fakat münzevî hayatının sükûnetini ihlâl edecek hiç bir hadise olmadan, ve inatçı ümidi kırılmadan uzun zamanlar geçti.

Bazan karısının birden bire çıkıp geleceğine o kadar kanaat getiriyordu ki, yeni bir hizmetçi tuttuğu zaman karısının sevdiği yemekleri yaptırdığı, sofrayı iki kişilik hazırlattığı, ve karısının boş kalan yeri karşısına geçerek yemek yediği oluyordu.

Günler, haftalar ve aylardan sonra şimdi seneleri saymaya başlamıştı. Arasıra sabrü tahammülüne bir hat koymak istiyordu:

«Günü gününe, bir ay zarfında bana bir haber göndermezse...»

Ay geçince, zamanın eserini gayet yavaş vücude getirdiğini düşünerek, yeni bir mühlet veriyordu.

Bir sabah sokakta onu tanır gibi oldu. Gittiğinden beri tam beş sene geçmişti ve moda onun şeklini epeyce değiştirmişti. Koştu, fakat aralarına bir sürü otomobil girdiği için gözden kaybetti. Derhal şüphesi bir iytimat şekline girdi... Bu akşam mutlaka gelip kapısını çalacaktı. Sofrayı hazırlattı, masaya çiçekler koydurttu. Fakat o gelmedi.

İhtiyarlıyordu, şakakları beyazlaşıyor, harekâtı ağırlaşıyordu. Buna rağmen onun düşüncesiyle iyi giyiniyor, kendine iytina ediyordu; hizmetçiler birbirini tâkip ediyor ve o hepsine aynı hikâyeyi tekrarlıyor, kendisi evde yokken kimsenin arayıp aramadığını, madamın telefon edip etmediğini soruyordu.

Bir akşam, saat sekizdi, sofraya oturacağı sırada o sabah giren hizmetçiye anlatıyordu:

«Madam evde olduğu zaman bu koltukta oturur terliklerini oraya, ocağın yanına koymanız lâzımdır...»

Kapı çalındı. Kalbinin göğsünde hopladığını hissetti.

«Gidin! Gidin açın! Belki de o dur...»

Fakat inanmıyordu. Artık inanmıyordu... On beş seneden sonra!...

Ve hizmetçi çıktıktan sonra tekrar odaya girdi, gayet tabii bir şeymiş gibi:

«Madam geldi, dedi.»

— Madam...

Yerinden fırladı, sonra kendini tekrar iskemleye bıraktı. Suzan, açılmış kapının siyah çerçevesi içinde, gözleri yerde, omuzları düşük, karşısındaydı. Kollarını uzattı, «Sen, sen misin, nihayet gelebildin?... diye bağırmak için ağzını açtı.

Fakat hizmetçinin mütecessis yüzünü gördü. Buna Madamın ancak kırk sekiz saatten beri evde bulunmadığını söylemişti. Böyle kısa bir ayrılıktan sonra hiç insan bu kadar büyük bir sevinç, bu kadar fazla heyecan gösterir miydi?

O zaman, iytimat sabır ve yalanla dolu senelerini düşünerek, bütün kuvvetini topladı. Ve bu avdetin tabiî görülmesi için bir gün evel berabermişler gibi bir kocanın karısına karşı hakkı olduğu serzeniş tavriyle:

«Yine geçiktin! dedi. Bu yaptığın doğru değil. Saat sekizi geçiyor!»

DOSTOYEVSKİ
Hayatı ve Eserleri

Dr. İHSAN ŞÜKRÜ

Geçen nushadan devam ve son

Dostoyevski irsen pek yüklü bir ailenin evladıdır. Cümlei asabiyesinde bozukluklar ise ta çocukluğundan beri görülmüştür. Fakat kuvetli ve tahlil edici zekâsı onu mâluliyeti asabiyesine rağmen fanîlerden ayırdı, ezeliler meyanına ithal etti. Dostoyevskinin sar'aya müptela olduğu bu gün artık bir hakîkati fenniyedir. Esasen bunu kendisi de müteaddit mektuplarında yazdığı gibi bizzat Stratkof bir hamlesine tesadüf etmiştir. Tam hakîkî sar'a hamlelerinin vasfında görülen bu bayılmalar acı, boğuk bir feryatla başlıyor ve bütün vücudünü saran ihtilaçlar içinde kıvrandıktan sonra 5-10 dakîkada geçiyordu. Bu hale ilk evela pederinin vefatını öğrendiği ande yâni 20-25 yaşları arasında tutulduğu kaydedilmektedir. Kendi ifadesine nazaran ilk defa zındanda başlamıştır. Bazı rivayetler ta çocukluğunda da bu hallerin görüldüğünü ileri sürmektedir. Burada şayanı dikkat olan nokta alelumum sar'alılarda hamleden evel bir sersemlik ve durgunluk, adeta dımağ işbaı görülürse de Dostoyevskide bu aksi oluyor, ve hamlelerin başlangıcından evel bilakis fazla bir inkişafı zekâ vukua geliyor. Hamleden sonra sermsemlik görülüyor. Mektuplarında bu sersemliği pek güzel anlatmaktadır.

Dostoyevskide sar'aya ait diğer ruhî tezahürler de mevcuttur. Pek yüksek zekâsına ve tahsiline rağmen mistik kalmıştır, son zamanlarına kadar müdafaa ettiği fikir bir hiristiyanlık sosializmi idi. Çocuklarına verdiği dinî terbiye de gösterir ki alelumum sar'alılar fazla dindar olurlar.

Yine sar'alılarda fazla şehvetperesti görürüz. Müteaddit defalar evlenirler. Dostoyevskinin şehevi hayatı bu hususta bir tevafik göstermiyor. Babasının pek sıkı terbiyesi, tabiatinin merdümgirizliği ve mahbupluğu, şahsının çirkinliği onda tenasüli hayatı geç uyandıran amillerden olduğu gibi kendisinin platonik ve romantik olduğunu görüyoruz; tenasül itibariyle bir azda biseksüeldir. Filhakîka Türgeniyefin tarzı tasviri ve tatar Aliden bahsedişi gösteriyor ki Dostoyevskide mahfi bir omoseksüalite nüvesi vardır. Yâni hem kadın ve hem erkek muhabbeti, fakat platonik olarak, mevcuttur. Tenasüliyet psikolojisi ile uğraşan meşhur Stöckel esasen insanların tabiaten biseksüel oldukları iddia edersede biz o kadar ileri gitmiyerek Dostoyevskide böyle gizli kalmış ve ancak şöyle bir kenardan inficar edivermiş omoseksüel hislerinin mevcudiyyetine işaretle ikfifa edelim; bir tabibi ruhı sıfatiyla bunu bir nevi ruhi tereddi addetmek lâzımdır.

Dostoyevskinin bu marazi ruhu bütün eserlerine aksetmiştir. Bilhassa belli başlı marazi tipleri şunlardır: Karamazof kardeşlerdeki sar'alı Smerdiyakof, perseküte İvan Karamazof, belahetle malul Smerdiyakofun annesi, alkolik Fedor Karamazof, (idiyo) daki sar'alı ve aptal prens Mişkin, (cinayet ve ceza) daki psikopat ve cemiyet düşmanı fakat zeki (Raskolnikof) (Posse) deki peygamber tipi sar'alı (Krilof) ve ölüler yurdu hatıralarındaki marazi tipler...

Bilhassa sar'alıları cidden mükemmel tarzda tasvir etmiştir. Yalınız aptal tipi olarak yaratmak istediği Prens Mişkin psikopatolokları mezürü karşısında aptaldan çok yükseğe çıkar. Burada tıbbî mâlumatının noksaniyeti göze çarpar. (Adolessan) romanının kahramanı olan Arkadi Dulguruki de Dostoyevski tam bir mazohizm levhası târif etmiştir. Eserin kahramanı: (Beni tahkîr ettikleri, azap çektirdikleri anda ben, böyle fena muamele gördüklerimin arzusuna ram olmaktan daima zevk bulurdum) diyor ki bunlar tam bir mazohist sözlerdir.

Dostoyevski pek kuvetli bir tahlilci idi. Öyle ki bu hassa bazan eserlerinde bir kusur gibi görünür. Filhakîka tasvir ettigi tipleri fazla tahlil etmesi sebebiyle mevzu'un asıl temasından bazan o kadar uzaklaşır ki ancak bu tahlildeki incelik ve muvaffakîyet sayesinde eseri zevkle temamlamak kabil olur.

Bu kuvetli psikolojik görüş itibariyle Dostoye-

vskiyi dünyanın en ileri gelen müelliflerinden biri olarak kabul etmek lâzımdır. Jorj San, Viktor Hügo, Hofman, Şiller, Puşkin, Şekspirlerin tesirleri altında kalan Dostoyevski yüksek zekâsı, tahlilci görüşü ve belki de marazî bünyesinin yardımıyla büsbütün ayrı bir şahsiyeti edebiye halinde tebarüz etmiştir. 1840 — 1880 tarihlerindeki Tolstoy, Türgeniyef, Gonçarof gibi muasır asîl Rus edipleri eserlerinde hep asilzade hayatından bahsetmişler. Köylüyü, hakîki Rusu Daimi ikinci derecede nazarı itibara almışlardır. Dostoyevski bilakis proletaryanın romancısı oldu. Bütün eserlerinde kuvetle müdafaa ettiği tez en yüksek hakîkatın halkta olduğu, münevverlerin haklı olabilmek için halkı kendi seviyelerine yaklaştırmaları lâzım geldiğini bağırmış ve nihayet bu halk kitlesini uyandırabilmek için en iyi çarenin bir ortodoks sosiyalizmi olduğunu ileri sürmüştür.

Dostoyevski, başta Ruslar olduğu halde bütün insanların elemlerini terrennüm etmiştir. Bu satırlar onun insani fikirlerinin birer delilleridir: (Hakîki bir Rus evela bütün insanları kardeş telakkî etmek, dünyadaki tezatları yıkmak, umumi ahengi kurabilmek için, bütüu ırkların kardeşliği yolunu açmakla mükelleftir.) Dostoyevski bu kardeşliğin İsa inciline uyması iycap ettiğini söyleyor ki bu da, onun masru' bünyesinin saplanıp kaldığı miskinlik fikirlerin tezahürüdür. Dostoyevski insanların mutlaka bir hakim ve amire inanmak mecburiyetinde olduklarını böyle rabıtalardan mahrum kalanların köksüz bir ağaç gibi cemiyet arasında kuruyup gideceklerini ve onların insanlığa muzur olduklarını müteaddit defalar söylemiştir. Yine bu dini fikirlerin tesiriyle dir ki münevver proletaryanın müdafii olan Dostoyevski kendisini sürgüne mahkûm ettiği halde ortodoksluğun timsali olan Çara daima merbut kalmış, dini rabıtaları yıkarak inkîlap yapmak isteyen Nihilist ve anarşistlerden ayrılmıştır. (Possede) ler eserinde bu grubu şiddetle hırpalar. Dostoyevski bu kanaatleri masru ve mistik bünyesiyle uzun hapis şenelerini mücrim, katil fakat dindar köylüler arasında geçirmek suretiyle kazanmıştır. Mahbeste Dostoyevski Avrupalılaşmak gayretiyle Rus halkını daima küçük görerek vatanperver geçinen züppelerden nefret etmiş, onların aleyhine kuvetli bir mücadele açmıştır. Bu halka iniş, bu hakîkatı halkta görüş ve buluşdur ki Dostoyevskiyi en kuvetli bir muharrir haline getirmiştir.

***

28 Kânunusani 1881 de iki gün süren bir hemotiziyi müteakîp hayata gözlerini yuman Dostoyevskinin cenazesini halk, ta uzaklardan gelen Mujiklerle Kıral hanedanı erkânı omuz omuza ve tam gönülden gelen bir matemle kaldırdılar.

İşte hayatı hep elemlerle geçen ve bu iztırapları bütün eserlerinde hâkim kılan Dostoyeyski, sık sık gelen sar'a hamlelerinin kısa sükûn fasılalarında dünyanın en büyük zekâsına yaraşır, dolgun ve olgun bir edebî hazine biraktı. Şahsı hakkında 370 cilt kadar neşriyatta bulunmuş ve Moskovada ayrıca bir Dostoyevski müzesi vücuda getirilmiştir.

Eserlerinden parçalar

Bir Psikopatolog gözüyle en yüksek eserini (Karamazof biraderler) addediyorum. Burada Psikolojik tahliller diger eserlerine çok faiktir. Bence bu en son fakat en yüksek eseri sar'a gibi dımağı harap edici bir illete rağmen ölünceye kadar berrakliğını muhafaza eden Dostoyevski zekâsının en kuvetli bir delilidir.

Puşkin abidesinin resmi küşanında iyrad ettiği Rus münevverlerine hitap eden nutkunda Dostoyevski der ki:

« Siz gayri memnunsunuz. İztirap çekiyorsunuz ve iztiraplarınızı yaşadığımız tarzı hayattan mütevellit zannediyorşunuz. Yine zannediyorsunuz ki Rusya'ya Avrupa rejimi ithal etmekle mes'ut ve bahtiyar olacaksınız. Halbuki aldanıyorsunuz. İztiraplarınınız başka bir sebepten doğuyor; Aldığınız kozmopolit terbiye sizi halktan, milletinizden uzaklaştırdı. Artık onu anlamaz oldunuz. Siz koca memleketin geniş sinesinde ufacık ve yabancı bir kafile halinde kaldınız. Milletinizin cehaletini istihfaf ederken o millet sayesinde Avrupada tahsil ve terbiye gördüğünüzü unutuyorsunuz. Sizin mektepleriniz, darülfünunlarınız ancak o halkın alın teriyle baka bulabiliyor. Tahkîr edecek yerde onun mukaddes fikirlerini tetkîke çalışınız. Onun önünde mütevazı olunuz ve yanyana büyük maksat için çalışınız. »

Muharririn jurnalında yine münevverleri halka yaklaştırmak maksadıyla:

« Sizin ruhî hastalığınızın yegâne tedavisi halkla anlaşmanızla kabildir. Ben (Muharririn jurnalı)nda bu çarelerden sık sık bahsetmek için fırsatı kaçırmayacağım, » diyor.

(Cinayet ve Ceza) da Napoleon, Muhammet, Solon gibi inkîlapçıların gayeleri uğurunda mâsum milletleri öldürerek kanlarını dökerken bir cinayet işlemiş farzedilmediklerini, kendisinin de böyle yüksek bir insan olduğunu iddia eden katil Raskolnikof, cinayetini şöyle müdafaa ediyor:

« Bir yanda mâlul, hain, ve fakîr bir ihtiyar var ki hayatı temamen zait, diğer tarafta yep yeni ve taze bir kudretle fışkıran genç kuvvetler var ki hiç bir istinada malik değiller... O meş'um

ihtiyarın gizlediği paralar böyle binlerce genci, yüzlerce aileyi felaketten kurtaracak!... Esasen bu sihirbaz ihtiyar karının hayatta ne faydesı var?... Bilakis bir bit, bir kanser gibi... belki daha beter... Onu öldürmekten daha mâkul tarz olur mu?»

(Fakîr insanlar) dan:

« Anna Fedorovna, cenaze merasimi ile bizzat meşgul oldu. Basit bir tabut aldı ve bir araba kiraladı. Bunları têmin için ölenin eşya ve kitaplarını satmağa mecbur kalmıştı. İhtiyar onunla münakaşeler ediyor, alabildiği kitapları ceplerine, hatta şapkasına dolduruyordu. Merasimin devam ettiği üç gün zarfında nakabili teskin bir halde kaldı. Deli gibi olmuştu. Hatırasını kaybetmişe benziyordu. Tabûtün etrafında mêyus hareketlerle çırpınıyordu. Bazan ölünün üzerindeki tacı düzeltiyor, bazan mumları yakıyor ve ya söndürüyordu. Görülüyor ki düşüncesi bir şey üzerinde bir müddet için bile tevakkuf edemiyordu. Ne valdesi ve ne de Anna Fedorovna cenaze duası merasiminde bulunmadılar. İhtiyar kadın hasta idi Anna Fedorovna, ihtiyar Pokrovski ile ettiği kavga sebebiyle evden dışarı çıkamamıştı. Bu seretle merasimde ben ve ihtiyar baba yalnız kaldık. Merasim devam ederken fena bir hissi kablelvuku içinde idim. Sonuna kadar güçlükle ayakta durabildim. Nihayet tabutu kapadılar ve çivilediler, götürdüler. Onu ancak sokağın sonuna kadar tâkîp edebildim. At sür'atle ileriliyor, ihtiyar adamcağız arkasından yüksek sesle ağlayarak perişan koşuyordu. Zavallının şapkası düştü. Fakat almak için durmadı. Başı yağmurdan sırsıklam olmuştu. Delişmen rüzgar yüzünü insafsızca kamçılayordu. İhtiyar bu berbat havanın farkında değilmiş gibi bağıra bağıra ağlayarak arabanın kâh sağında kâh solunda koşuyordu. Modası geçmiş eski esvabının etekleri kanat gibi uçuşuyor, ceplerinden kitaplar çamurlara saçılıyordu. Elinde tuttuğu iri bir kitabı sıkı sıkı göğsüne bastırmıştı. Geçenler cenazeye selam veriyor ve haç çıkarıyorlardı. Bazıları ihtiyara teessürle bakıyorlar, cebinden mütemadiyen dökülen kitapları ona gösteriyorlar, ihtiyar adam bunları çamurdan alıyor, tekrar koşmasına devam ediyordu. Bir sokak köşesinden çıkan bir dilenci ihtiyarla beraber koşmağa başladı, meş'um alay nihayet sokağı saptı ve güzükmez oldu.»

(Karamazof Kardeşler) romanından:

İvan Karamazof, küçük kardeşi Aleksi'ye *Layik* fikirlerini telkîn ediyor:

«Eğer bir Allah varsa ve ben onu kabul edeceksem bile eserlerini reddediyorum, anlayor musun? Allahı değil fakat eserlerini, şu yarattığı dünyayı inkâr ediyor, onu bir türlü kabul edemiyorum.»

Ve fikrini iyice anlatmak için İsa yı tekrar dünyaya dönmüş tasvir ediyor:

«Ey İsa! Senin zamanın geçti. Seni tâkîbe dâvet ettiğin insanlara ne yaptın? Seni tâkîp edebilecek, eserini yaşatacak kuvvetliler ve müntehaplarla meşğul oldun. Fakat diğerleri?.,. Sen yalnız kuvvetlilerin Allahısın değil mi?...»

Yine ayni eserde dinî bir terbiye gören Aleksi Karamazof'a hocası rahip Zossime hakîkî Allah mefhumunu telkîn ederken diyor ki:

«Her şey Allahtandır. Eğer buğday tanesi yere atıldıktan sonra ölmezse akîm kalır; ölürse semere verecek demektir. Hatırla ki seni müteaddit defalar takdis ettim. Şimdi senden yapmakliğını istediğim şeyler şunlardır: Bu manastırı terkedeceksin ve insanlar arasında bir aziz gibi yaşayacaksın. Hayat sana bir sürü muhalefetler gösterecek. Buna rağmen yaşayışınla mes'ut olacaksın, hayatı sevecek ve her kese onu sevdireceksin ki bu en mühimmi ve lazımıdır.»

(Possédés) nam eserinde Kirilof hayatı şöyle târif eder:

«Hayat iztiraptır. Hayat korkudur ve insan bedbahttır. Bu gün her şey iztirap ve korkudan ibarettir. Bügün insan hayatı seviyor. Çünki iztirap ve korkuyu seviyor. Hayat iztirap ve korku ile kendini gösteriyor ki bu yanlıştır. Hakîkî kâmil insan yaşamamak arasında hiç bir fark görmeyendir. İztirap ve korkuyu yenen bir Allah olacaktır. Diğerleri hayır!...»

Bibliyografi:

1.— *La vie de Dostoïevsky*— kızı tarafından.

2.— *Dostoïevsky'nin bütün eserleri* (Almanca) 22 Cilt Munchen. K. Piper et Cie 1913.

3.— *Vogue* nin Fransızca ve *Hoffmann* ın Almanca *Dostoïevsky* hakkında etüdleri.

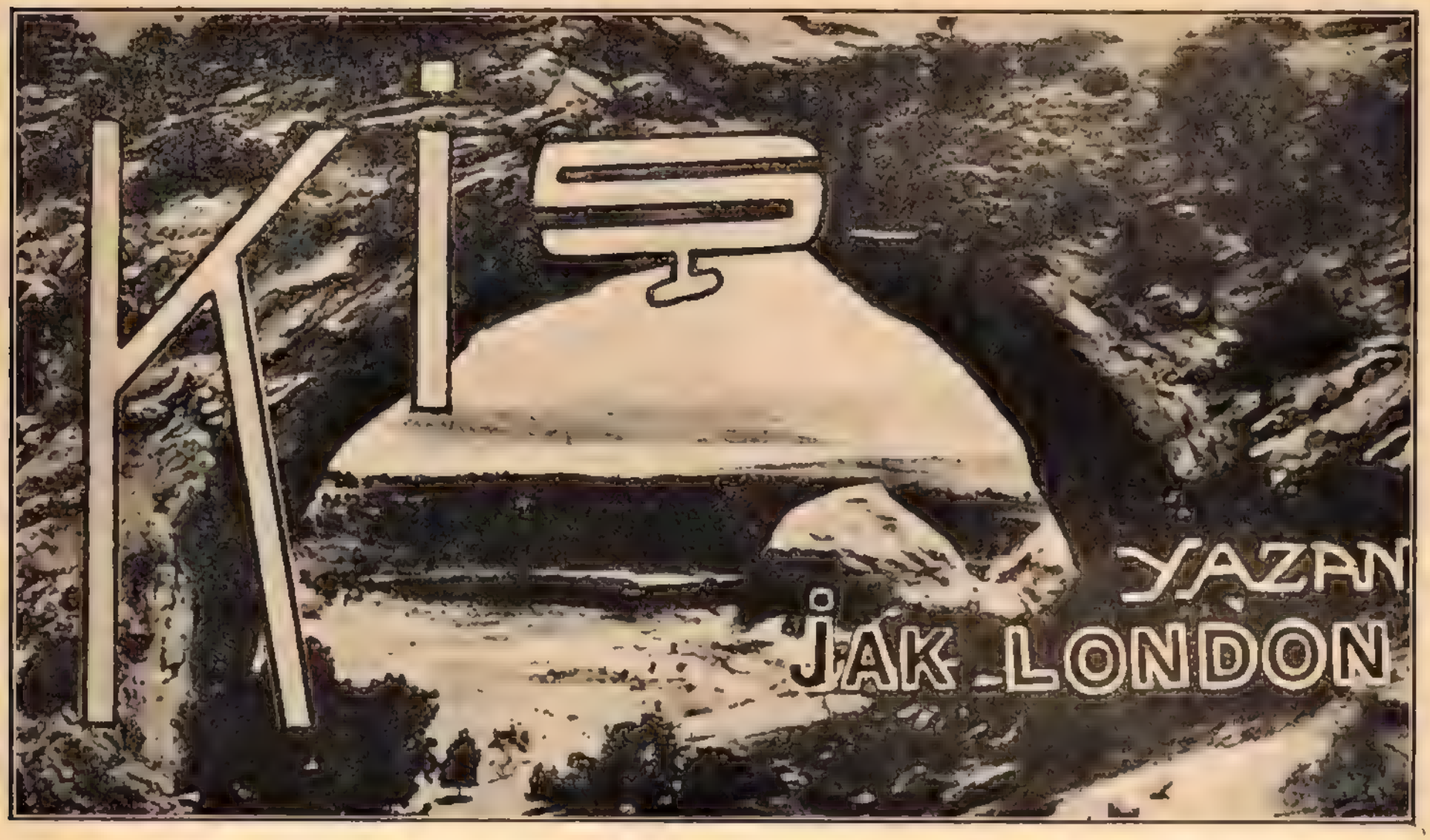

Kutup Memleketinde Kabilesinin Reisi olan bir Çocuğun Hikâyesi

Kiş bundan çok zaman evel, kutup denizi sahillerinde yaşardı; uzun, müreffeh senelerce köyünün reisi olmuştu, umumun hürmetine mazhar olarak ölmüş ve namı insanların dillerinde kalmıştı. O kadar çok zaman oluyor ki ancak ihtiyarlar ismini ve hikâyesini hatırlıyorlar. Onlar da Kiş ismini ve hikâyesini dedelerinden işitip öğrenmişlerdi; bundan sonra gelecek ihtiyarlar da çocuklarına ve çocuklarının çocuklarına bu reisin namını ve destanını anlatacaklardır.

Kışın karanlıkları memleketi basarken, şimal fırtınaları buzlar üzerinde koparken, hava uçan beyazlıklarla yüklü iken, kimse köyden uzağa gitmeye cesaret etmezken, ihtiyarlar etraflarına toplananlara Kiş in en fakir bir izbeden çıkıp köyünün en yüksek mevkiine nasıl yükseldiğini anlatırlardı.

Hikâyede deniliyor ki: Kiş zeki, güçlü kuvetli, görbüz bir oğlandı. O memlekette zamanı başka türlü hesaplarlar; o hesaba göre Kiş on üç güneş görmüştü; bu: on üç yaşında idi, demekti.

Çünkü her kış güneş o yerleri karanlıkta bırakır, ertesi sene yeni bir güneş görünür, insanlar da onun hararetiyle ısınır, ziyasiyle biribirlerinin yüzünü görürler.

Kiş in babası çok cessur bir adamdı, fakat bir kıtlıkta, köy halkının hayatını kurtarmak için bir kutup ayısı avında kendi hayatını feda etmişti. Ayı ile tutuşup savaşırken kemikleri hurdehaş olmuştu; fakat o da ayıyı öldürebilmişti, ve hayvan çok şişman olduğu için etleriyle köy halkı açlıktan kurtulmuştu. Babasının başka çocuğu yoktu, Kiş de ondan sonra annesiyle yalnız kalmıştı.

Fakat insanlar çabuk unuturlar, Kiş in babasının fedakârlığını da unuttular. Kiş küçüktü, annesi de kadındı, köy halkı onları unuttu; az sonra son derece zaruret çekmeye ve izbelerin en fenasında yaşamağa mecbur oldular.

Bir akşam köyün reisi Kloşkovan ın büyük izbesinde, meclis toplanmıştı; Kiş burada damarlarında cevelân eden kanı ve yüregindeki cesareti birinci defa olarak gösterdi. Meclisin ortasında bir ihtiyar vakariyle kalktı, her taraftan yükselen karışık ses gürültüleri ortasında sükûtü bekledi.

"Sahi, bana ve anama et payı veriliyor, diye itiraz etti, fakat bize verilen et ekseri bayat ve bozuktur, fazla olarak çok da kemikli."

Kır ve ak saçlı avcılar, ve içlerinde güçlü kuvetli genç olanlar bu sözlere şaşıp kaldılar. Hiç bir zaman öyle bir şey olmamıştı: Bir çocuk böyle büyük bir insan gibi kalkıp söz söylesin, yüzlerine karşı şikâyette bulunsun, ha!

Fakat Kiş metanet ve ciddiyetle devam etti:

"Babamın büyük bir avcı olduğunu bildiğim için bu sözleri söyliyorum. Diyorlar ki babam, eve her avcıdan fazla et getirir, onu parçalardı, ve bütün ihtiyar kadın ve ihtiyar erkeklerin birer iyi pay almalarına kendi gözleriyle nezaret ederdi."

Meclisteki erkekler haykırıştılar:

— Susturun şu çocuğu! yatağına gönderin, uyusun! Büyüklere, aksakallara kimse böyle ağır sözler söyleyemez!

Kiş, sakin sakin, gürültünün kesilmesini bekledi:

— Öğ-Glok senin karın var, sen de mecliste onun namına söz söylersin, hakkını müdafaa edersin. Senin de, Masuk, karın da var, anan da var; onların da hakkını sen müdafaa edersin. Benim annemin benden başka kimsesi yoktur; onun için ben söz alıp hakkını müdafaa ediyorum. Ben diyorum ki, babam avda fazla cesaret göstermiş, kendisini feda etmiş; öyle ise ben oğlu olduğum için, İkiza onun karısı ve benim annem olduğu için, hakkaniyet iycap ettirir ki kabilede bol et olduğu zaman bizim de bol etimiz olsun. İşte ben, Bukun oğlu Kiş, söyliyeceğimi söyledim.

Bunun üzerine sözlerinin koparttığı hiddet ve protesto fırtınasına kulaklarını dikkatle mukabeleye hazır bir vaziyette dikerek yerine oturdu.

İhtiyar Glok:

— Bacak kadar bir çocuk meclise karşı lakırdı söylesin ha! diye mırıldandı.

Masuk da ayağa kalkarak sordu:

— Bundan sonra çocuklar mı bize ne yapacağımızı öğretecekler? Her et isteyen çocuğa kendimi alay ettirecek adam mıyım?

Her tarafta hiddet patlak verdi. Kişe gidip yatağına girmesini söylediler, bir daha hiç et vermemekle onu tehdit ettiler ve böyle iddialara kalkıştığı için güzelce bir dayak da hakkettiğini anlattılar.

Kiş in gözlerinde şimşekler çaktı, damarlarında kan cevelâna başladı. Yağan hakaretler ortasında ayağa kalktı.

— Beni dinleyiniz, insanlar, dedi, ben bir daha mecliste lakırdı söylemiyeceğim, ta ki kendiniz geleseniz, beni dâvet ederek: "Kiş, fikrini söyle, biz böyle istiyoruz" diyesiniz. İşte son sözüm budur. Babam Buk büyük bir avcı idi; ben de oğlu olduğumu göstereceğim. Yiyeceğim eti kendim avlıyacağım. Benim öldüreceğim hayvanların eti adilane paylaşılacaktır. Hiç bir dul, hiç bir yetim, hiç bir aciz etsizlikten ağlayıp sızlamayacak; güçlü kuvetli olanlar da, eskisi gibi tıka basa yemiyecekleri için mîde ağrısından kıvranmayacaklar. Yakında fazla tıkınmayan güclülerin yüzü kızaracak. Bunu ben Kiş söyliyorum.

O, izbeden çıkarken, arkasından alaylar, müstehzi kahkahalar tâkîp etti; çenelerini sıkıyor, sağına soluna bakmadan doğru yoluna gidiyordu.

Ertesi günü kara ile buz deryasının karıştığı sahil boyunca yürüdü. Onun böyle yola çıktığını görenler yanında yayı ve bir çok kemik uçlu okları olduğunun da farkına vardılar. Arkasında babasının büyük avcı çepkeni olduğu halde yola çıkmıştı.

Bunun hakkında bir çok gülmeler ve dedikodular oldu: Bu, ondan evel hiç görülmemiş bir şeydi, o yaştaki çocuklar hiç bir zaman hususivle yalnız olarak ava gitmezlerdi. Başlar mânalı mânalı sallanıyor, akıbeti hakkında kehanetler savruluyor, kadınlar yüzü ciddileşen ve mahzunlaşan validesi İkiza ya bakıyordu. "İnşallah çok geçmeden geri döner" diyorlardı.

Avcılar:

— Bırakınız gitsin, diye bağırıyorlardı; bu ona güzel bir ders olsun. Bundan sonra bübürlenmesin, lakırdısını saymasını öğrensin.

Fakat bir gün geçti, bir gün daha geçti, üçüncü günü şiddetli bir fırtına yeli esti, yine Kiş ten eser yoktu. İkiza saçlarını yoldu, yüzünü balık yağı isiyle bulayarak matemini tutmağa başladı. Kadınlar erkeklere çocuğu hırpaladıkları ve göz göre ölüme gönderdikleri için acı sözlerle çıkıştılar. Erkekler seslerini çıkarmadılar, fırtına kesilir kesilmez gidip cesedini aramağa hazırlandılar.

Ertesi günü, erkenden, Kiş köye döndü. Hal ve tavrında hiç mahcubiyet yoktu. Omuzlarına taze öldürülmüş et yüklenmişti. Hareketinde gurur vardı; sert sert söz söyliyordu:

"Siz, erkekler, köpekleri kızakları alın, izimi takîp ederek bir günlük yol kadar yürüyün. Buzların üzerinde çok çok et var: Bir ayı ile iki ayı yavrusu."

İkizanın sevincine payan yoktu; şimdi oğlu, bir erkek gibi, ona emrediyordu: "Gel, İkiza, karnımızı doyuralım. Sonra ben uyuyacağım, çünkü çok yorgunum."

İzbelerine girdi, ve pek çok et yedi. Sonra yattı, fasılasız yirmi saat uyudu.

Evvela çok şüpheler edilmiş, münakaşalar olmuştu. Bir kutup ayısını vurmak çok tehlükeli bir şeydi, fakat yavrulu bir dişi ayı öldürmek üç kat daha tehlükeli idi. Erkekler Kiş bacaksızının bu kadar harikulâde bir şey yapabilmiş olmasına inanamıyorlardı. Fakat kadınlar omuzlarında getirdiği taze etten bahsettiler, bu da erkeklerin şüphelerini çürüten vazıh bir ispat idi. Adamlar homurdanarak yola çıkarken, söylediği doğru olsa bile, her halde hayvanları parçalamağı ihmal etmiş olacağını iddia ediyorlardı. Şimalde bir hayvan vurulduğu gibi parçalanmalıdır, yoksa et donarak öyle sertleşir ki en keskin bıçak ağzını körletir.

Yüz elli kiloluk, donmuş kas katı kesilmiş bir ayıyı kızağa yüklemek veya pürtüklü buzun üzerinde sürüklemek kolay değildi. Fakat söylediği yere geldikleri zaman vücudundan bile şüphe ettikleri avı bulduktan başka Kiş in, hakîkî avcılar gibi, hayvanları dörder parçaya ayırmış, sakatlarını çıkarmış olduğunu gördüler.

O günden iytibaren Kiş esrarengiz bir şahıs oldu ve günden güne esrarengizliği derinleşti. Birinci seferinde kendi boyunda bir genç ayı, ikincisinde bir ayı ile dişisini öldürdü. Her zaman üç dört gün için yola çıkardı, fakat bazan buzlar üzerinde bir hafta kadar kaldığı da olurdu, buna artık kimse taaccüp veya merak etmezdi.

Daima yanına arkadaş almak istemezdi, adamlar da birbirlerine merakla nasıl yaptığını soruyorlardı. Yanına hiç köpek de almazdı, halbuki köpeğin avcılıkta pek büyük yardımı dokunduğu mâlûmdur.

Bir gün Kloşkovan ona:

— Niçin ayıdan başka bir hayvan avlamıyorsun? diye sordu. Kiş de çok minasip bir cevap vermişti:

— Çünkü ayıda daha çok et var! Bunu herkes tastik etti.

Fakat yavaş yavaş köyün içinde sihirbazlığından bahsedenler oluyordu. Bâzıları: "Mutlaka cinler ona yardım ediyor, yoksa kendi kendine nasıl muvaffak olabilir?" diyorlardı. Başkaları da: "Belki yardımcıları cinlerin fenaları değil, iyileridir, diyordu. Babasının muktedir bir avcı olduğu mâlûmdur.. belki babasının ruhu onunla beraber avcılık etmeye, oğlunu mahir, sabırlı bir avcı yetiştirmeye geliyor. Bu sırrı kim bilebilir?"

Bunlar böyle söylene dursunlar. Kiş in muvaffakîyeti devam ediyor, öldürdüğü hayvanları avcılıkta az mehareti olanlar gidip köye getirmekle meşgul oluyordu. Kiş etlerin paylaşmasında babası gibi adildi; bütün ihtiyar kadınların ve ihtiyar erkeklerin iyi birer parça almasına dikkat ederdi. Kendisi için de ancak geçinmesine yetişecek kadar ayırırdı. Bunun için ve avcılıkta

gösterdiği liyakatı için ona hürmetle hattâ korku ile bakarlardı; ihtiyar Kloşkovan dan sonra onun reisliğe intihap olunması bile konuşuluyordu. Yaptığı büyük işlerden sonra tekrar meclise gelip görünmesini bekleşiyorlardı; fakat o bir defa bile oraya ayağını basmadı, köylüler de gelip kendisini dâvet etmeye utanıyorlardı.

Bir gün Kiş reise ve bir çok avcılara dedi ki:

— Kendime bir izbe inşa etmek fikrindeyim. Büyük bir izbe olsun, isteyorum; içinde İkiza ile ben rahat rahat oturabilelim. Avcılar muvafakat ederek:

— Hay hay! dediler.

— Fakat benim vaktım yok; san'atım avcılık, ondan baş alamıyorum. Köyde herkes benim öldürdüğüm eti yiyor, erkek kadın herkes bir araya gelip bana bir izbe yapmalıdır, hakçası budur, zannederim.

Bunun üzerine bütün köy halkı çalıştı, Kiş e bir izbe yaptı, hem de onun izbesi Kloşkovan ın izbesinden bile daha büyük oldu. Kiş ile anası oraya yerleştiler. Kocasının vefatından beri ilk defa olarak kadın refah yüzü görüyordu. Hem bu, yalnız maddi bir refah değildir, çünkü âyan sırasına geçen oğlunun mevkî sebebiyle ona da köyün birinci kadını gibi hürmet ediyorlardı.

Fakat en ziyade av san'atının esrarı zihinlerini işgal ediyordu, ve bir gün Oğ-Glok onu yüzüne karşı sihirbazlıkla itham etti.

Oğ-Glok kızgın ve tehtitkâr bir sesle:

— Seni fena cinlerle münasibatta bulunmakla itham ediyorlar, dedi. Avda gösterdiğin muvaffakîyet bundan ileri geliyor, diyorlar.

Kiş cevap verdi:

— Öldürdüğüm et iyi değil midir? köyde onu yiyenlerden kimse hastalanmış mıdır? Sihirbazlığıma nasıl hükmediyorsun? Yoksa hasedinden patlıyorsun da kör körüne lakırdı mı söyliyorsun?

Oğ-Glok bunun üzerine önüne bakarak çekildi, kadınlar da arkasından güldüler. Fakat bir gün mecliste müzakere etmişler, avcılıkta kullandığı usulü anlamak için arkasından gözcüler koymağa karar vermişler. Bunun üzerine, ilk sefere çıktığı zaman, en iyi avcılardan iki genç, Bim ile Bavun onu tâkîp ettiler, görülmemeye de çok dikkat ettiler.

Beş gün sonra, hiddetlerinden gözleri evlerinden fırlamış, döndüler. Gördüklerini anlatacak dilleri titreyordu. Meclis çabucak Kloşkovan ın meskeninde toplandı, Bim anlatmağa başladı:

— Kardeşler, dedi, bizé emrettiğiniz gibi Kiş in izleri üzerinden gittik, ve bizi görmesin diye her türlü hile ve hüd'ayı kullandık. İlk günün ortasına doğru bir ayıya tesadüf etti: Güzel bir hayvandı.

Bavun atılarak hikâyeye devam etti:

— Ömrümde ondan irisini, ondan korkuncunu görmedim, dedi.

Ayının dövüşmeye hiç havesi yoktu, yavaş yavaş buzun üzerinde yürüyerek geri çekildi. Biz sahildeki kayaların üstünden bakıyorduk. Kiş ayıyı tâkîp etti, halinde hiç korku yoktu.

Hayvana sövdü saydı, kollarını salladı, bir çok gürültü yaptı. O zaman ayı kızdı, art ayaklarının üstüne kalktı, homurdandı. Fakat Kiş korkmadan doğru üstüne yürüdü.

Bim tekrar söze karışarak:

— Evet, dedi, Kiş doğru ayının üstüne yürüdü, ayı da Kiş e doğru ilerledi, o zaman Kiş kaçtı. Fakat koşarken buzun üzerine küçük, yuvarlak bir şey braktı. Ayı durdu, o şeyi kokladı, sonra yuttu. "Kiş" koşup kaçıyor, o yuvarlak şeyleri de atıyor, arkasına gelen ayı ise onları birer birer toplıyordu.

Mecliste şüphe avazeleri yükseldi; Oğ-Glok açıktan açığa böyle şeye inanmadığını söyledi.

Bim tèyit etti: "Gözlerimizle gördük" dedi.

Bavun ilâve etti: "Evet, gözlerimizle gördük. Bu böyle devam etti, sonra ayı birden bire art ayaklarının üstüne kalktı, sancıdan kükredi, ön ayaklarını bir çılgın gibi salladı durdu; Kiş daha ziyade uzaklaşmak için koşmakta devam ediyordu, fakat ayı o yuvarlak şeylerin barsaklarına verdiği iztiraptan onunla meşğul olacak halde değildi."

Bim arkadaşının sözünü keserek:

— Evet, barsakları mutlaka sancılanmıştı, çünkü pençeleriyle karnını deşmek istiyordu; durduğu yerde oynayan bir köpek yavrusu gibi sıçrayıp tepiniyordu. Fakat homurtusundan ve inîltisinden oynamadığı, belki iztirabından kıvrandığı anlaşılıyordu. Ben ömrümde böyle bir şey görmemiştim.

"Bavun, tamamladı:

— Dünyada böyle bir şey görülmemiştir, hem de ayı çok iri bir hayvandı.

Oğ-Glok: "Sihirbazlık!" diye bağırdı.

Bavun buna karşı:

— Ben sihirbazlık mı, değil mi, bilmiyorum, dedi; Ben yalnız gözlerimle gördüğüm şeyi söyliyorum. Biraz sonra ayı takatsız, yorgun düştü, ziyra çok ağır bir hayvandı, ve büyük bir şiddetle sıçrayıp tepinmisti; sonra sağa sola başını hafif hafif sallıyarak, durup durup bağırarak, uluyarak sahil tarafına gitti, Kiş de ayının arkasından seyirtti. Biz de Kişi tâkîp ettik, bu tâkîbimizde üç gün devam ettik. Artık ayı kuvetini tüketmişti, bir an durmaksızın da kükriyordu.

Oğ-Glok tekrar haykırdı:

— Ayıya büyü yapmıştı.

Bavun sustu, Bim anlatmağa başladı:

— Ayı şuradan buradan dolaştı, eski yoluna döndü, Kişe tesadüf ettiği yere kadar geldi. Ayı oradan tamamiyle hasta idi. Daha ziyade ilerleyemiyordu; o vakît Kiş yanına gitti, onu bıçağiyle öldürdü. Kloşkovan sordu:

— Sonra?

— Sonra, Kiş hayvanın derisini yüzerken biz ayrıldık, koşa koşa gelip bizden istenilen haberi getirdik.

O gün öğleden sonra erkekler mecliste toplanmışken kadınlar gitmiş, öldürülen ayının etlerini köye getirmişti. Kiş döndüğü zaman kendisine bir haberci göndererek meclise gelmesini istediler. Fakat karnı aç kendi de yorgun olduğunu onlara bildirdi, izbesinin bir çok insan sığacak kadar büyük olduğunu, kendileri gelebileceğini da söyledi.

Merak onlara o kadar hâkim olmuştu ki, Kloşkovan başta olarak hepsi kalktılar, yanına gittiler. Yemekte idi, fakat onları hürmetle istikbal etti, ve hepsini mevkîine, sırasına göre oturttu. İkıza hem iftihar duyuyor, hem de ne yapacağını şaşırıyordu. Fakat Kiş tamamiyle sakindi. Kloşkovan iki gözcünün getirdiği havadisi anlattı, ve ciddi bir tavurla:

— Kiş, biz senin ayıyı nasıl avladığını anlamak istiyoruz, dedi:

İşin içinde sihirbazlık var mıdır, yok mudur?

Kiş gözlerini kaldırarak gülümsedi:

— Hayır, Kloşkovan, diye cevap verdi; benim gibi "bir bacaksız" sihirbazlığı ne bilecek? sadece buz ayısını öldürmek için kendime göre bir usul buldum, işin içinde başka bir şey yoktur. Benim kullandığım kendi zekâmdır, sihirbazlık falan değildir.

— Her insan senin yaptığını yapabilirmi?

— Her insan yapabilir.

Uzun bir sükût oldu, adamlar bakıştılar, Kiş yemeğine devam etti.

Nihayet Kloşkovan titrek bir sesle sordu.

— Hay hay, söylerim, dedi. Bu, çok basittir. Bakınız, anlatayım. Gayet ince bir balina levhası aldı. Uçları eyice bilenmişti. Onu yuvarlatarak elinin içinde yumak haline koydu, tekrar elini açarak balina levhasının nasıl açıldığını gösterdi. Sonra bir parça yağlı balina pastırması aldı, yumak haline koyduğu balina levhasını onun içine sakladı.

Bir parça daha balina yağı alarak her tarafına iyice sürdü:

"İşte, dedi, bu yuvarlağı buz üzerinde brakırsınız. Ayı onu yutar, karnında yağ erir, balına levhası açılır' iki bilenmiş ucu hayvanın karnını yırtar, ayı hastalanır, nihayet onu bir bıçak darbesi ile öldürmek kolay olur. Görüyorsunuz ya, bu pek kolay bir şey". Oğ-Glok:

— O! dedi.

Kloşkovan:

— Ya! dedi. Herkes hayretle gözlerini açtı, nihayet hepsi işi anlayabildi.

Çok eskiden kutup denizi sahillerinde yaşayan çocuk Kişin hikâyesi burada bitiyor. Bu çocuk, sihirbazlığiyle değil, zekâsiyle kavmine hizmet ettiği için, köyünde en fakîr izbesinden yükseldi, yükseldi, kabilesinin reisi oldu. Öyle naklediyorlar ki o yaşadıkça kabilesi refah içinde idi, onun zamanında dullar, ihtiyarlar etsizlikten iztırap çekmediler, uzun kış geceleri ağlamadılar.

Meşhur Adamlar Galerisi

BACH-BAKH

Muhtelif eserlerin yardımı ile Yazan: **MEBRURE HURŞİT**

Bu musikî dahisinin hayatı Mozartın, Beethovenin, Vagnerin acıklı ölümleriyle kıyas edilirse çok daha mes'ut geçmiştir denilebilir. Fakat...

Kudret ve dehasının önünde pek çok başları hürmetle eğdiren bu büyük san'atkâr nice defalar sevgili yavrularından birinin tabutu arkasında, başı yerde, iki büklüm mezarlık yolunu tutmuştur.

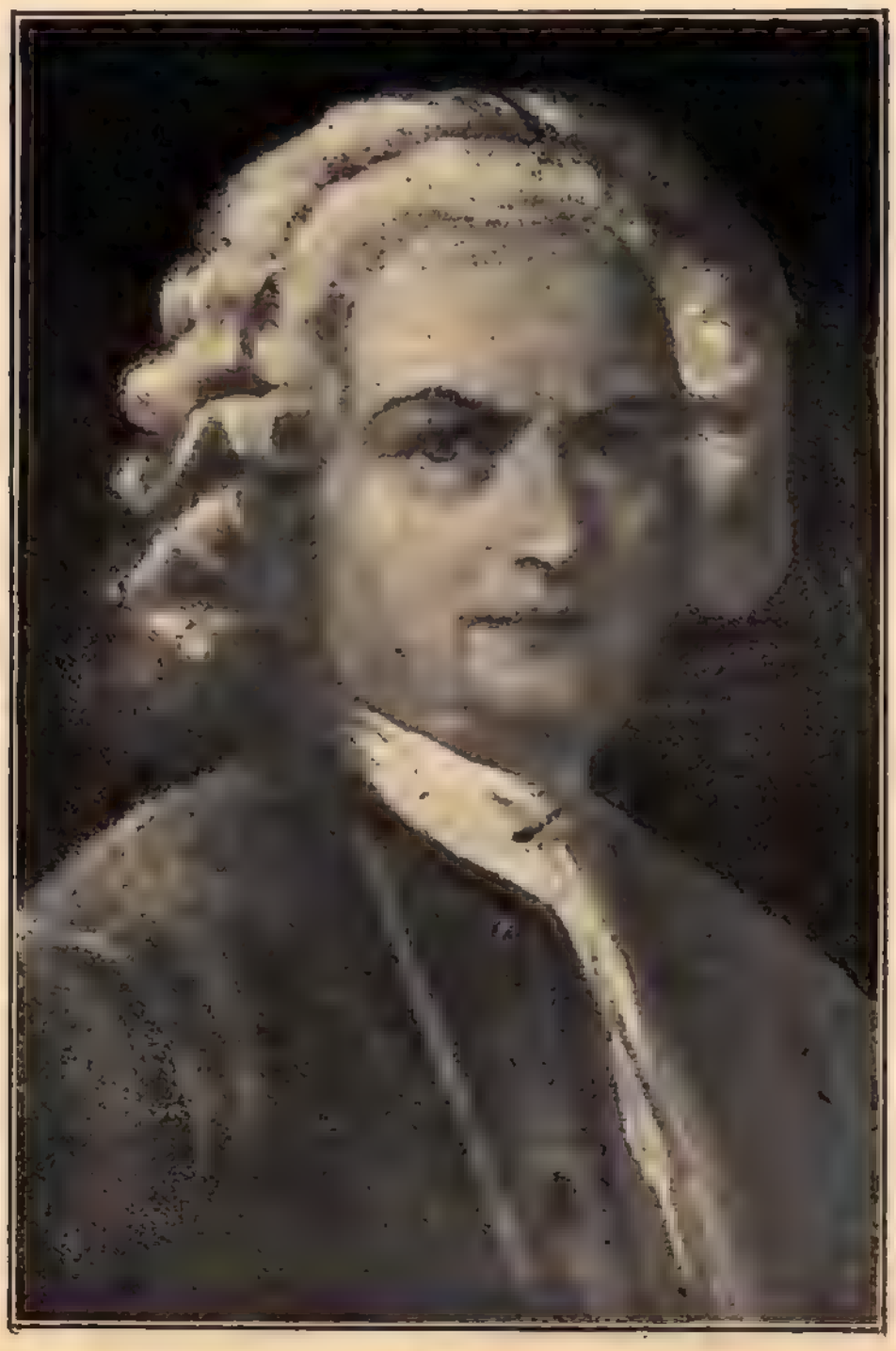

BAKH

Bakhın musikî san'atındaki deha ve kudretine değil irişen, hatta bir azıcık benzeyen bile yoktur. Yarattığı eserlerin her biri taklit edilmez birer şaheser olan bu gözleri kör san'atkâr bir inmeden ölmüştür.

Jean-Sébastien Bakh 21 Mart 1685 de «Eisenach» ta doğmuş ve 28 Temmuz 1750 de «Leipzig» te ölmüştür. Bakh ailesi 50 den fazla san'atkâr yetiştirmiş, bütün bu musikî üstatlarının en kudretlisi, bugün hayatını anlatacağım Jean-Sébastien Bakh olmuştur. Bakhın ergânundaki harikulâde kudretine değil irişen, hattâ birazıcık benzeyen bir san'atkâr bile yetişmemiştir. Yarattığı parçaların her biri bilhassa, «Clavecin bien tempéré» eserindeki yüze yakın füg ve prelütleri hiç bir surette taklit olunamıyacak şaheserlerdendir.

***

On yaşında ebeveynini kaybeden Bakh «Ohrdurff» taki ağabeyisinin yanına sığınır, fakat bir kaç sene içinde ailenin kalabalıklaştığını görerek kardeşine yük olmamak kaygusuna düşer. Sesi çok güzel olduğu için «Luneburg» lisesine ilâhici olarak kabul olunur ve bu gece yatısı mektebinde ayni zamanda tahsilini tamamlar.

Her ne kadar liseyi bitirdikten sonra umumî bilgilerini arttırmak için Darülfünuna girmek hevesini duyarsa da para kazanmak mecburiyeti ile bu arzusundan vazgeçer ve prens Weimarın orkestrasında kemancı olarak vazife alır. Bir kaç ay sonra, 1704 de Arnstadta erganuncu tâyin olunur, orada da dört sene kalır. Bir mesele yüzünden amirleriyle arası açılır ve zaten san'atkâra Arnstadt şehri dar gelmeğe başladığından Mülhausenin erganunculuğunu memnuniyetle kabul eder.

Orada kuzini Maria Barbara Bakh ile evlenir. 1708 Haziranında Weimara gider ve sarayda erganunculuk vazifesiyle dokuz sene kalır. 1717 den 1723 e kadar prens Göthenin sarayında orkestra şefliği yapar, fakat çocukları tahsil çağına geldiklerinden ve Göthen bu cihetçe gayri müsait bir yer olduğundan 1723 de Leipzig kiliselerinin orkestra şefliğini kabul eder. Saray orkestralarını idare etmiş bir san'atkâr için bu yeni mêmuriyeti bir tarakki adımı değilse de Bakh babalık sevgisiyle buna memnuniyetle katlanır ve 27 sene sürecek olan bu vazifesine 31 mayıs 1723 de başlar.

***

Bakhın sıhhati yerinde, sağlam bir adam olduğunu biliyoruz. 1729 senesinde «Halle» şehrinde kısa bir müddet için bulunan Haddeli gidip görmesine mâni olan hastalığından başka hiç bir rahatsızlık geçirmemiştir. İstirabı yalnız gözlerindendi. Küçüklüğünden beri miyoptu. Nota yazmak ve eserlerini bakır üzerine hakketmekle uğraşması pek tabiî olarak gözlerini daha ziyade yormuştu.

Hayatının son iki senesinde bu rahatsızlığı büsbütün arttı. 1749—1750 senesi kışında Leipzigte bulunan göz mütehassısı bir İngiliz tarafından yapılan ameliyat neticesinde, iyileşmek şöyle dursnn, hem gözlerini kaybetti, hem de sıhhatı bozuldu. 1750 senesi 28 Temmuzunda birdenbire görmeğe başladı, ve bir kaç saat sonra da bir inmeden ölerek 31 Temmuz Cuma günü St. Jean mezarlığına gömüldü.

***

Bakhın aile hayatına ait maateesssüf çok bir şey bilinmiyor. İki defa evlenmiş, 7 ilk karısından, 14 de ikincisinden 21 evlâdı dünyaya gelmiştir. İlk karısı 1720 senesinde Götlıende, kocası prens Léopold ile Karlsbadda bulunurken birdenbire ölmüş, Bakh seyahatten döndüğü zaman 13 sene hayatına yoldaşlık eden kadının taze mezarında gözyaşı dökmekten başka bir şey yapmamıştır. Oğullarından «Philipp Emmanuel» babasının istirap ve elemini hatıratında çok canlı bir tarzda anlatır. Annesinin vefatında ancak altı yaşında bulunmasına rağmen şahidi olduğu acıklı sahnelerin, ruhunda unutulmaz bir têsir yaptığı her satırın arasında görünür.

San'atkâr bir sene sonra Weissenfels orkestrası borazanının kızı Anna Magdalena Wülken ile evlenir. Magdalena o zamanlar 21, Bakh da 36 yaşındadır. Bu, her veçhile hayırlı bir izdivaç olur. Magdalena kocasını her sahede anlayıp yardım edebilecek, san'atkâr ruhlu musikî bilen güzel sesli bir kadındır. Ayni zamanda sade kalabalık bir aileyi meharetle idare eden becerikli bir ev kadını değildir. Kocasının eserlerini temize çeken hep odur.

Hattâ gitgide yazısı o kadar Bakhınkine benzemiştir ki ikisi birbirinden güçlükle ayırt edilebilir.

Bakhın hayatı Mozartın, Beethovenin, Wagnerin acıklı ömürleriyle kıyas edilirse çok daha mes'ut geçmiştir. O ne birinin zaruretini çekmiş, ne ötekinin mâruz kaldığı nankörlüklere uğramış, ne de

üçüncüsünün mücadele ve nevmidî ile dolu günlerini görmüştür.

Yalnız bu büyük san'atkâr da çok evlât acısı çekmişsir. Çoçuklarının kimini küçükken, kimini yetiştikten sonra kaybetmiştir. [Bakh gözünü yumduğu zaman dördü kız, dördü erkek yalnız 8 evlâdı hayatta kalmıştı]. Kudret ve dehasının önünde pek çok başları hürmetle eğdiren bu büyük san'atkâr nice defalar sevgili yavrularından birinin tabutu arkasında başı yerde, iki büklüm mezarlık yolunu tutmuştur. Kim bilir o yeis anlarında kaç defalar evlâdına can verecek bir kudretin hayali karşısında sevine sevine şöhret ve san'atinden bile vazgeçebileceğini düşünmüştür...

Ne acıklı tesirler altında yaratıldıklarını şimdi bilince, bazı kantatlarının o eşsiz elemi, isyan dolu hıçkıraları artık bizi hayrette bırakır mı?

*
* *

Magdalenanın dünyaya getirdiği erkek evlatların en büyüğü — Gottfried Heinrich — aptal doğmuştur. Kardeşi Emmanuel bir müddet bu çocuğun büyük bir zekâ gösterip sonradan aptallaştığını iddia eder. Harikulâde çalışı ile dinliyenleri hüngür hüngür ağlatan budala kemancı David Bakh efsanesinin uydurulmasına bu çocuk sebep olmuştur. Halbuki Bakhın bu isimde hiç bir oğlu doğmamıştır.

Oğullarından Friedmann ve Emmanuel babalarının gayreti sayesinde çok kuvvetli bir musikî tahsili görmüşlerdir. Bakh bu evlâtlarını musikîye sevketmekle beraber Leipzig Darülfünununda da devam ettirmiştir. Büyük san'atkâr evlatlarının hayattaki muvaffakiyetlerini ölmeden görebilmek saadetine de nail olmuştur.

Bakhın en sevgili evlâdı Friedmanndır. Hattâ erganun ve klavsen için yazdığı parçalar babasının tarzını çok andırır, fakat «Halle» da erganuncu iken bestelediği kantatlar hiç bir veçhiyle Bakha benzemez.

Emmanuel kardeşi kadar âteşin bir zekâya malik değilse de çok çalışkan bir san'atkârdı. Musikî tarihinde büyük bir yeri vardır. Ziyra asrî piyano tekniği onunla başlar.

Bakh daha fazla yaşayıp da evlatlarından Wilhelm Friedmannın sukutunu görmemiş olmakla bahtiyardır. Kavgacı ve huysuz olan bu evlâdının içkiye karşı da büyük bir zâfı vardı. 1764 de Halle daki vazifesinden ayrıldı serseri bir hayat sürmeye başladı. Sokaklarda sızan bu adamı kurtarmak için yapılan bütün yardımlar boşa gitti. Gün geçtikçe düşkünlüğü arttı. Karısını ve çocuğunu bırakıp kemanı ile meyhane meyhane geziyordu. Miras taksiminde hissesine düşen baba yadigârı kıymetli manüskrileri önüne gelene az bir para mukabilinde satıyordu. Buna rağmen bazı zamanlar büyük Bakhın oğlu olduğunu iftiharla hatırlıyordu.

Bir gün kahvenin birinde, Jean-Sebastien Bakhın yalnız keman için yazdığı sonatların çalınmaz, tatbike gelmez pek güç şeyler olduğunu söyliyen bir musikî heveslisine karşı kemanını alıp, bütün sarhoşluğuna rağmen bunları ezberden çaldığını anlatırlar.

Bu Friedmann 1784 de Emmanuel de 1786 de vefat etmiştir.

***

Magdalena kocasının ölümünden sonra 10 sene büyük bir zaruret içinde yaşamış, üvey evlatları onu hiç arayıp sormamışlardır. Hattâ 1752 de, Bakhın ölümünden iki sene sonra dul kadıncağız üç kızıyla beraber bazı ihtiyaçlarını temin edebilmek için belediyeden paraca yardım istemek mecburiyetinde kalmıştır. Ondan sonraki senelerde de sefaleti büsbütün artarak, sadaka ile yaşamış, nihayet Hain sokağında bir kulübede ölmüştür. (Nereye gömüldüğünü bilen yoktur.)

***

Bakhın ölümünde sekiz yaşında bulunan Régine Suzanne 1809 a kadar yaşamıştır. Bakhın âteşin taktirkârlarından Rochlitz bu kızın sefaletini duyarak san'atkârın en son evlâdına para göndermek suretiyle muavenet etmeleri için bir çok kimselere müracaat etmiştir.

Herkesten evel yardımla elini uzatan kim olmuş biliyor musunuz? Geçen ay zavallı kırık hayatını anlattığım Beethoven!

Bakh - Petite prélude

Pıyano ve Keman

VIOLON.

PIANO.

Moderato.

dolce

Moderato.

p

rall.

sf

rall.

sf

LATİN EDEBİYATI

KEMALETTİN ŞÜKRÜ

İkinci devre — Hicviyeler — Hicviyecilerin ilk babası — Lucilius — Belâğat — Caton — Graques'ler — Üçüncü devre — Auguste Asrı — Virjil — Latin şairleri prensi — Hayatı - eserleri - ölümü — Eneïde.

15 inci sayıdan devam

Latin edebiyatı ikinci devresinin şiir kısmını bitirirken hicviyeleri ihmal etmek hiç de doğru olmaz. Latin edebiyatında trajediler, komedyalar kadar kuvetli yer bulmuş olan hicviyeler tenkît veya tehzil edici satirik komedyalardan büsbütün ayrıdır. Hicviyeler temsil edilmek için değil, her hangi bir kalabalık yerde okunup dinlenmek üzere yazılmış manzumelerdi. Cemiyetlerin ihtirasları, insanların ahlakları, iyi veya fena huylar hep hicviyelerin ister kafiyeli, ister kafiyesiz alt alta sıralanan satırlarında bulunurdu. Bu şekilde manzumelerin ilk babası *Ennius* olduğunu söyleyorlar. Latin edebiyatında da *hicviye* lerin tekemmül etmiş şeklini *Lucilius* da görüyoruz. Kırk beş yaşında ölen *Lucilius* 30 hicviye kitabı bırakmış. Fakat bugün bunlardan tek tük bir kaç parçadan başka bir şey kalmamış.

Boileau, şiir san'atı isimli kitabında *Lucilius* dan bahsederken şöyle diyor:

«O, ilk defa olarak büyük bir cesaret gösterdi. İlk defa Romalıların bütün ahlaksızlıklarına ayna tutan o dur. *Lucilius*, riyakâr bir zenginlik karşısında mağlup olmuş *(ahlak)* ın intikamını aldı.»

Juvenal in bu mâruf hicviye şairi hakkında söyledikleri de çok şayanı dikkattir:

«*Lucilius*, diyor, alevden bir kılıç gibi kalemini çıkarınca korkudan utanan ve titriyen caninin kalbi üzerinde vicdan azabının terleri peyda olur.»

Luciluis u tenkît edenler içinde onun aleyhinde bulunan *Horace* dır. Bu da *Horace* ın *Luciluis* u tamamen anlamamış olduğunu gösterir. «*Lucilius* un şiirleri işlenmemiş ve hamdır. Onlar bir bataklığa benzerler. İçlerindeki iyileri arayıp bulmak için çok uğraşmak lâzımdır. Esasen bir saatte iki yüz mısrâ yazan bir adamdan bundan başka ne beklenir ki!..»

Bunu söyleyen *Horace*, (Roma) nın bu meşhur hicviyecisinin Roma ahlakı, daha doğrusu ahlaksızlığı üzerine avuç dolusu tuz serptiğini de tastik ediyor ve *Lucilius* un alnındaki şeref ve muvaffakıyet tacını kıskanmadığını yazıyor.

Müteakîp asırlar Romada *Lucilius* dan daha baskın, daha san'atkâr hicviyeciler yetişti. Fakat ilk başlama şerefi, ilk üstatlık şerefi *Lucilius* da kaldı.

Belâgat

Latin edebiyat tarihinin ikinci devresinin (nesir) kısmını tetkîk ederken yalınız *Belâgat* ile karşılaşırız.

Roma Cumhuriyetinde *Belâgat* ilk önce bir san'at değil, bir kuvet idi. Gerek sulh zamanlarında *Forum* da, *Senato* da ve gerekse harp esnasında harp meydanlarında *söz* ün kuvet ve kıymeti *kılıç* dan çok fazla idi. Nutkun halkı kandırmak, istenen tarafa sevketmek, cengâverleri teşvik eylemek gibi hususlarda oynadığı rol çok büyüktü. Ordu kumandanları, idare adamları muvaffakıyetin en mühim sırrını *söz* de bulmuşlardı.

İşte ilk önce böyle ve san'at telekkîsinden uzak olarak başlayan tabîî *Belâgat* Yunanîlerin Roma esaretine düşmeleri ve Yunan filosof ve

ediplerinin Romaya hicretleri ile yeni bir devire girdi.

Natıka kuveti *Belâgat* san'atına mevkîini terketti. Artık yeni yetişen Roma gençliğinde güzel söz söylemek merak ve arzusu âdeta bir iptilâ halinde yer bulmuştu.

Caton — İlk Roma Hatipleri arasında kuvetle zikredilen isim *Caton* un ismidir. *Caton* bilhasa *Kartaca* aleyhindeki mücadeleleri ile meşhurdur.

Namına dikilen heykele şu cümle hâkkedilmiştir: «İnsanların ahlak ve tabiatlarını değiştiren *Caton* a.»

Caton yalınız kuvetli bir hatip değil, ayni zamanda bir ilim adamı idi. Seksen yaşında iken Yunan lisanını öğrendi. *Caton* un hatiplik san'atındaki yüksek dehasını hatta *Ciceron* bile takdir etmiştir.

Gracques ler — *İki Gracques* ler şöhreti ile mâruf *Tiberius* ve *Caïus* Gracchus, Caton dan sonra gelen mâruf hatiplerdendirler. *Plutarque* a nazaran *Tiberius* halim, selim, ciddî, vakarlı idi. *Caïus*ün ise çok asabi, hiddetli, şiddetli bir tabiatı vardı. *Caïus* nutuk iyrat ederken jestlerine ve sesinin ahengine çok ehemmiyet verirdi. Hatta söz söylemeğe başladığı zaman kendisine ses derecelerini ihtar etmek için arkasında bir flût çalgıcısı bulundururdu. *Grasus, Antoine, Hortensius* da bu devrin sayılı hatiplerinden dirler.

***

Üçücü Devre

Bu devreye Latin edebiyat tarihinin en parlak devri denildiği gibi *Auguste asrı* da denilmektedir. Bu devre, haddi zatında çok uzun bir zamanı kucaklamamakla beraber, edebiyat tarihinde çok yüksek ve kıymetli bir yer bulmuştur, o kadar ki az bir müddet içinde *Roma*, Atina derecesine yükselmiştir.

Bu yükseliş ve bu parlaklıkda hem günden güne artan edebiyat yolu yolcularının, hem de *Auguste* ün saltanatının têsirleri vardır.

Binaenaleyh *Üçüncü devre* yi iki kısıma ayırmak lâzım.

1— *Auguste* ün gelmesine kadar olan kısım. (Miylattan 30 sene evel)

2— *Auguste* ile başlayan kısım.

Auguste den evel her ne kadar ciddi edebiyat, ilim, felsefe hareketleri olmuş ise de bunlar İtalya ve Roma arasında devam eden siyasî cidaller, harpler içinde hiç bir vakît kemal derecesini bulamamıştı.

Vakıa hiç bir asrın bir örneğini daha göremeyeceği kudrette *ciceron* gibi belâgat ve hitabet dahileri bu mücadele ve muharebeler arasında da yükselmedi değil... Ancak hitabet de bir edebiyat şübesi olduğu kadar bir harp kuveti idi. Harpten ziyade Sulhden kuvet alan, Harpten ziyade Sulh zamanlarının malı olan şiir ancak ikinci kısımda, asrına bihakkın kendi ismi verilen *Auguste* devrinde inkişaf etmiştir.

Geçen devirler hakkında iyzahat verirken Yunan lisanı ile Roma milliyet perverleri arasında mevcut mücadeleleri yazmıştık. Auguste asrında bu mücadelelere hiç tesadüf edilmez. Hatta bilakis *Roma* nın Atinaya, Rodosa, Midilliye ve buralardaki Yunan ilim müessiselerine talebe gönderdiğine, buralardan Romaya hocalar getirttiğine bile şahit oluruz.

Roma büyük bir Irfan merkezi haline geldi. Şehrin içinde her kesin istifadesi için muazzam bir de kütüpane têsis edildi (1) *Auguste* ün, himayesine aldığı bütün âlimler, edipler, şairler, artistlerle beraber teşkil ettiği halka, onun namını en kalabalık maiyetli hükümdarlardan, en müdepdep saltanat süren tacidarlardan daha kuvetle tarihin sahifelerine geçirmiştir.

Auguste asrında edebiyatın her kısmı, her şubesi (dramdan mâda) en yüksek üstatlar ta-

(1) Bu devirde kitap ismi verilen şeyler Papirüs ve ya parşömenden yapılmış up uzun bantlar (şerit) idi. Yazı bunların yalınız bir tarafına yazılıyor ve bant tahta bir merdaneye sarılıyor, sonra da hepsi bir kordela ile bağlanıyordu. Auguste devrinde kitapcılık da terakki etmişti. Her tarafta bu kabil kitapları yazıp satanlar çoğaldı.

rafından temsil edilmiştir. Mesela *Virjil* epik ve didaktik şiirlerde, *Horace*, hicviyelerde, *çiceron*, sade hitabet ve belâgatte değil, Felsefede de mühim rollar oynamışlardır. O zamana kadar sadece bazı şairler tarafından usulsüz, tekniksiz yazıla gelmekte olan tarih ilmi Cesar, Salluste, Tite-Live gibi üstatlar elinde hakîkî cephesini buldu. San'at bile Auguste asrından hissesini aldı. *Varron* ve *Virtruve*, miymari san'atına ait yazılan eserlerin üstünde sık sık görülen isimlerdi.

Virjil

— *Latin şairleri prensi* diye tanılan *Virjil* Miylattan 70 sene evel doğmuştur. Babası bir çömlekci, bazı rivayetlere bakılırsa çifci idi. Böyle olduğu halde oğlunun tahsiline ehemiyet verdi, onu evela Milan, sonra da Napoli mekteplerine gönderdi. Virjil, gençliğinin en mühim kısmını buralarda geçirdi. Virjil Napoliyi o kadar çok sevdi ki öldükten sonra orada gömülmesini vasiyet etti. Bu şairler şahının mezarı ile bugün Napoli bihakkın iftihar etmektedir.

Virjil Romaya geldiği zaman *Auguste* ün himayesini gördü. İmperator onu hiç yanından ve sarayından ayırmak istemiyordu. Fakat *Sesar* ların sarayının resmiyet kokan sıkıcı muhiti Virjilin işine gelmedi. O, takdirlerden, taltiflerden, alkışlardan kaçıyor, köylerin gürültüsüz, sakin, inziva hayatını her şeye tercih ediyordu. Bunun için dir ki Romada fazla kalmadı.

Napoliye geldi. Bir çok eserlerini de burada yazdı. Meşhur *Eneide* ini on iki senede bitirdi. Fakat onu bir kere daha gözden geçirmek, ondan sonra ortaya koymak istiyordu. Bu son retuş işini yapmazdan evel *Homer* e ilham veren toprakları ziyaret arzusuna düştü. Bu arzusunu tatmin için yola çıktı. Yolda birdenbire hastalandı. Oleceğini anladı. Hatırına derhal retuş etmemiş olduğu *Eneide* geldi. Müsveddeleri istedi. Onları o şekilde meydana çıkarmak istemediği için yakacaktı. Maksadı anlaşıldı ve müsveddeler verilmedi. *Virjil* bunun üzerine *Eneide* in yakılmasını vasiyet etti ve elli iki yaşında iken gözlerini yumdu.

İmparator *Auguste* bu vasiyetname ahkâmını tatbik ettirmedi ve bu suretle dir ki Latin edebiyatı *Eneide* gibi bir şaheserden mahrum kalmadı.

Virjil in hem şahsında, hem de eserlerinde en büyük mümtaziyet onun *hassasiyeti* dir.

Virjil in kaleminde hiç bir şey âdi değildir ve o her şeye derin bir hassasiyetle can vermiştir. Otlar, hayvanlar, kuşlar, bütün tabiat onun kalemi ile tamamen dile gelmiştir.

Hiç bir şair köy ve köylü hayatını, bu hayatın mâsum neşe ve saf samimiyetini *Virjil* kadar ne duymuş ne de duyurmuştur. Muasırları olan şairler, ez cümle *Horace* ondan hareretle bahsetmişlerdi. *Virjil* in hatırası kurunu vusta edebiyatında bile hâkim olmuş, hatta *Dante*, ilâhi komedyasını yazarken ceheneme olan esrarengiz seyahatinda yol arkadaşı olarak *Virjile* i intihap etmiştir.

Horace

Latin edebiyatının bu üçüncü devresinde *Horace* ismi Hicviyecilerin ve Lirik şairlerin en başında gelir. Babası bir köle ve ya bir köle oğlu idi. Mezat mêmurluğu yaparken epiy bir servet edinmişti. Kendi cehaletinden pek çok zararlar gördüğü için oğlunun tahsiline ehemiyet verdi. Onu, bizzat elinden tutarak Romaya götürdü, mektebe başlattı. O zaman *Horace* on iki yaşında idi. Burada asilzade çocukları ile beraber en yüksek hocalardan, babasının serveti sayesinde, dersler aldı. On sekiz yaşında felsefe öğrenmek için Romadan Atinaya geçti.

İtalyaya döndüğü zaman babasının öldüğünü, emlakinin musadere edildiğini duydu.

İhtiyaç içinde olduğundan bir yerde kâtipliğe başladı ve kudreti edebiyesini işte bu zamandan itibaren göstermiye başladı. Hayatının sonlarına doğru İmparator *Auguste* ün himayesine girdi. *Horace* miylattan 9 sene evel 57 yaşında öldü.

Pahi Ahmet

Tarihî Roman

KEMALETTİN ŞÜKRÜ

Geçen tefrikaların Hülasası

Fransa Kralı, Almanya İmperatoru Şarlkene esir düşmüş ve Şarlken de esir Kralı İspanyada Madrit sarayının zındanına kapatmıştır.

Kralın annesi o zaman padişah olan İkinci Süleymana oğlunu kurtarması için müracaat etmiş. İkinci Süleyman, karadan ordular, denizden donanma sevkettiği halde Kralı kurtarmıya muvaffak olamamıştır. Bir Sipahi Ahmet yalnız başına Fransa Kralını kurtarmıya gidiyor. Fransada tebdili kıyafet etmiş, İspanya asılzadesi şeklinde İspanyaya geçmiştir.

Burada kendine Kurt Bekir isminde bir arkadaş buluyor. Madrite hareket ediyor. Yolda bir Fransız asilzadesini ölümden kurtarıyor. Bu asilzade de garip bir tesadüf eseri Madrite, Şarlkenin elinde esir olan Fransuvayı öldürmeğe gitmektedir. Sipahi Ahmet, aşçı yamağı kıyafetinde Madrit sarayında esir olan Fransa Kralının yanına girmeğe muvaffak oluyor ve kendini tanıtıyor.

Fransa Kralı gözlerine ve kulaklarına inanamıyordu. İskemlesinden sıçramış, ayakta dim dik kesilmiş, camlaşmış nazarları aşçı yamağının üzerinde olduğu halde kesik kesik soludu:

—Ne dedin, ne dedin, bir daha söyle!

—Haşmetmeap! sözlerime hayret etmekte ve inanmamakta haklısınız. Çünkü esir bir Fransa Kıralını mahpesinden kurtarmak istemek, onu Şarlkenin elinden almak ve hatta bu maksatla zındanına kadar gelebilmek imkânsız görünen bir şeydir. Fakat zatı asilaneleri pek iyi takdir buyururlar ki Türk için imkânsız bir şey yoktur. Sizin, lisanınızda meşhur bir sözünüz var: *imkânsız kelimesi Fransızca değil* dersiniz. Ben de size: *Kahraman ve alicenap kelimesi yalnız Türkce dir* diyorum.

Kral hâla tereddütte, hâla endişede idi.

Ya bu adam yalan söyleyorsa!..

Ya her hangi bir desise ile harekete geçmek isteyen Şarlkenin bir casusu ise!..

Sipahi Ahmede daha ziyade yaklaştı. Gayrı ihtiyari gerilen sinirlerinin kuveti ile kolundan tuttu, sıktı:

— Doğru söyle, yemin et.. Sen hakîkaten büyük ve biricik dostum Türk padişahının adamı mısın ve buraya beni kurtarmak için mi geldin?

Sipahi Ahmet güldü.

— Türkün sözü yeminden kuvetlidir. Sefiriniz Türk padişahı ikinci Süleymanın huzurunda valdeniz namına sizin kurtulmanız için yalvarırken ben orada idim ve dostunuz ikinci Süleyman kurtulmanız vazifesini bana verdi. Bana ister inanın, ister inanmayın. Hiç umurumda bile değil. Çünkü sizi sizin için değil, vazifem için kurtaracağım.

Fransuva muhatabından artık şüphe etmedi. Sım sıkı yakaladığı kolunu bıraktı. Gözlerinden yeni doğan kurtuluş ümidinin sevinç yaşları akarak aşcı yamağı kıyafetli Sipahi Ahmedin boynuna sarıldı.

Kıral bu anda gururunu, bir hükümdar olduğunu unutmuştu. O sadece bir insandı. Hüriyeti elinden alınmış ve zindana atılmış bir insan!.. Ve hüriyetten mahrum edilen her insan gibi kendini kurtarmıya geldiğini söyleyenin boynuua sarılmıştı.

—Ahmet, dedi, eğer beni kurtarmıya muvaffak olursan seni dük yaparım. Fransa da istediğin, beğendiğin malikâneyi veririm.

Sipahi Ahmet, esir hükümdarı kıskandıracak bir gururla başını kaldırdı:

— Kıral hazretleri!... dedi, hakkımdaki teveccühünüze teşekkür ederim. Fakat benim Türk unvanım sizin vereceğiniz dük unvanından daha yüksektir. Rütbemden aşağıya inmek istemem. Siz yalınız artık tamamen bana tâbi olmalısınız. Bundan sonra yemeklerinizi hep ben getireceğim. Korkmayın. Zehirli değildir. Zamanı geldiği zaman size sadece haydi gidelim diyeceğim. O vakît elinizi kolunuzu sallaya sallaya buradan çıkacaksınız.

— Ya zındanın kapıları?

— Kendi kendine açılacaklar.

— Ya muhafızlar?

— Sizi selamlıyacaklar.

— Ya Şarlken?

— O da Fransa Kıralından af dileyecek...

Tam bu esnada zından kapısı dışından ayak sesleri geldi.

Sipahi Ahmet derhal yemek tepsisini yakaladı ve çıkmaya hazırlandı. Kıral da iskemlesinin üstüne düştü.

Muhafızlar içeri girdiler ve aşcı yamağını alıp götürdüler. Fransuva yalınız kaldı ve kalır kalmaz da hemen silkindi.

Gözlerini uyuşturdu. Kolunu çimdikledi.

Hayır... hayır... gördüğü rü'ya değildi. İkinci Süleyman, Avropa hükûmdarları içinde kendisine yegâne dost olan bu Türk padişahı onu unutmamış, imdadıma bir kahraman koşturmuştu. Fransa Kıralı artık kurtulacağından şüphe etmiyordu. Yalnız onu düşündüren bir nokta kalmıştı.

Bu nokta da Sipahi Ahmedin son sözleri idi.

— Zından kapıları açılacak...

— Muhafızlar selam duracaklar...

— Şarlken af dileyecek...

Bunlar... işte bunlar imkânsız şeylerdi...

Zındanın demir kapıları nasıl açılırdı? öldürmek için diş bileyen ve her fırsatta tahkîr eden vahşi ruhlu İspanyol muhafızları onu nasıl selamlıya bilirlerdi? Daha sonra Şarlken... bu bütün Avropayı haraca kestiği halde hâla doymak bilmiyen mağrur rakîp, haris düşman esareti altında tuttuğu Fransa Kıralına:

— Beni affet... nasıl derdi...?

Gayrı ihtiyari söylendi:

— Hayır... hayır... bunların hiç birisi olmaz... olamaz.

Sonra olmaz, olamaz dediği şeyleri yapacağım diyen adam gözlerinde canlandı. O... bir Türkdü ve Türk yaparım dediği bir şeyi mutlak yapardı.

***

Sipahi Ahmet nasıl olmuştu da bir aşcı yamağı kıyafet ve şeklinde hiç kimsenin giremediği bir yere girmiş, Şarlkenin hükmü altında yalnız İspanyollara verilmiş imtiyaza nail olmuştu. İspanya sarayı öyle bir yerdi ki bu-

İspanyol asilzadesi kıyafetine girmiş olan Sipahi Ahmet perde arkasına gizlenmiş ve söylenen sözleri duymuştu.

raya ancak sadakatinden asla şüphe edilmiyen kimseler girebilirdi... Halbuki bir yabancı... hatta sade yabancı değil, bu sarayın bodrum zindanlarında inleyen taçlı esiri kurtarmak vazifesiyle ta İstanbuldan kalkıp gelmiş bir Türk, kimsenin aşamadığı yerlerden aşmış, kimsenin cesaret edemediği maniaları yenmiş ve işte Fransa Kıralını rutubetli zindanında görmeğe muvaffak olarak ona kurtuluş ümidinin en kuvetli ihtimalini aşılamıştı

Bu ... nasıl olmuştu?

Sadece bir tesadüf ve tali' diyeceğiz. Yolda haydutların elinden ve ölümden kurtardığı Dük Fransuva dö Liyon ona tekrar Madritte rasgelmişti.

Sipahi Ahmet, ölümden kurtardığı adamın kendi gayesine ne kadar engel olacak maksatla geldiğini anladı. Hiç istifini bozmadı. Hattâ bu suretle caniyane fikrini meydana çikardığı için Allahına bin şükür bile etti.

Dük dö Liyon ne istiyordu?

Fransa Kıralını öldürmek için Sipahi Ahmetten yardım.

Sipahi Ahmet:

— Peki, dedi. İstediğinizi yaparım. Siz sadece beni her hangi bir vesile ile Fransa Kıralının mahpesine sokun, onunla karşı karşıya geleyim.

Bunun üzerine dir ki saltanata haris Fransız asılzadesi kesesinin ağzını açmış, Madrit sarayının aşçı başısını elde etmiş ve fakîr bir Ispanyol köylüsü diye Sipahi Ahmedi Madrit Sarayı mutfağına aşçı yamağı olarak kabul ettirmişti. Sabahları erken erken saraydaki aşçı yamaklığı vazifesine giden ve akşamları geç vakît çıkan Ahmed her gün bu Fransız asilzadesine o güne ait raporunu veriyordu. Tabiî bu rapor keyfiyeti hep *Dük dö Liyon*u oyalamıya mâtuftu. Sipahi Ahmet onun maksadını anlar anlamaz kendi kendine ve içinden:

— Vay habis herif vay!... demişti. Ulan ben, kendi dinimden olmadığı halde sırf düşmüşlere yardım için ta İstanbuldan kalkayım, bir Frenk hükümdarını başka bir Frenk hükümdarının elinden kurtarmak için buralara geleyim. Bu toy delikanlı ise kendi kıralını düşman elinde öldürtüp tahtına konmak için uğraşsın... Bu ne hırs, bu ne ahlak düşüklüğü yarabbi...

***

O gün akşam, Sipahi Ahmet saraydaki aşci yamaklığı işini bitirmiş, doğruca oturduğu otele gitmişti.

Kurt Bekir burada onu bekliyordu.

— Bekir.. hazır ol.! Bu gece seninle çok tehlikeli bir yere gideceğiz. İşin ucunda belki de postu deldirmek var.

— Ağa hazretleri. Ben evela hayatımı size borçluyum. Bunu nasıl unutabilirim. Sonra mademki sizinle beraberim cehenneme bile gitsek ifritlere, zebanilere meydan okuyabilirim. Uğrunuzda eğer ölecek olursam gam yemem.

— Ölmek yok... muvaffak olmak var. Gideceğimiz yer belki cehennemden daha korkunçtur. Uğraşacağımız insanlar belki ifritlerden, zebanilerden daha tehlikelidir. Fakat biz bu korkunç yerde bu tehlikelere de galebe çalacağız. Hem yalnız galebe değil cehennemin bu zebanilerini İspanya Sarayının soğuk ölüm havası dolu rutubetli zindanlarına saldırtacağız. Zalimin elinden mazlumu kurtarmak için vasıtamız yine zalimler olacak. İşte gideceğimiz yer bu korkunç fakat emin vasıtanın bulunduğu yerdir.

— Orası neresi ?

— Yol kesen, insan kanı içen İspanyol haydutları, İspanyol eşkıyalar ini...

Haydutlar ininde

Kânunu evelin son günleri... kış, bütün şiddeti ile hükmünü sürüyor.

Vakît gece... ortalık zifiri karanlık. Her kes evine çekilmiş. Bu havada *Madrit* sokakları soymak için adam arayan gözü pek haydutlarla doludur. İyi havalarda dağ başlarında yol kesen haydutlar kışın kar bastığı zaman uzak yerlere gidemiyen namuslu İspanyol vatandaşlarını kendi evlerinde, kendi sokaklarında soymak, öldürmek için *Madrit* e gelirler. Halk bunu bildiği için kış mevsiminde güneş batarken evlerine çekilirler ve ancak sabah olduğu zaman dışarı çıkarlar. Gece sokağa çıkmak muhakkak bir haydudun kamasına kurban gitmektir.

İşte *Madrit* de böyle bir zamanda, şehrin kenar sokaklarından birine girelim. Sokakta insan yok. Fakat işte uzakta bir aydınlık var!. Burası en azılı haydutların toplandıkları pis bir meyhane. Elli altmış kişi, hepsi de tepeden tırnağa kadar silahlı kana susamış haydutlar...

İçkinin alevi ile yanan gözlerinde bir keder var...

Hava çok fırtınalı... kimseyi bulamamışlar... kimseyi soyup öldürememişler... kederleri bu.

Birden meyhanenin kapısı büyük bir şiddetle arkasına kadar açıldı.

Gözler kapıya çevrildi. Haydutlar içeri iki kişinin girdiğini gördüler... Gelenler, sırmalı elbisesi, kıymettar kılıcı, püsküllü şapkası ile bir İspanyol asilzadesi ve bir de uşağı idi. Hepsi de hayret içinde birbirlerine bakdılar. Evet hayret edilecek şeydi.

Haydut olmıyan ve bu pis batakhanece tanınmayan hiç kimse buraya giremezken bu zengin asilzade nasıl olmuştu da bu cesareti gösterebilmişti?

Hiç şüphesiz yabancı biri idi, yabancı olunca da haydutlar için mükemmel bir avdı.

Kanlı gözler derhal aralarında işaretle kararlaştırdılar: Bu iki kişi buradan sağ çıkamıyacaktı.

Asilzade ve uşağı, Sıpahi Ahmet ile kurt Bekirdi. Üzerlerine dikilmiş vahşi bakışların mânasını anlamıyormuş gibi masaların arasından ta meyhanenin nihayetine kadar ilerlediler ve burada boş bir yere oturdular.

Sipahi Ahmet, ne içeceğini soran pis kıyafetli meyhaneciye:

— Burada Kaç kişi varsa hepsine de benden birer maşrapa şarap!...

diye bağırdı. Her kes kulak kabarttı. Bu adam, bu çıt kırıldım asilzade sanki kendilerine meydan okuyormuş gibi ikram ediyordu.

Haydutlar içinde, haydutların bile çekindiği biri vardı:

Sabardino...

Ayı gibi vücutlu olan bu herifin daha bileğini büken olmamıştı.

Sabardino hemen yerinden frladı: Sıpahi Ahmedin karşısına dikildi:

— Sen kim oluyorsun da bize şarap ik-

ram ediyorsun? Ben bu yaşa geldim daha kimsenin minneti altında kalmadım.

Sipahi Ahmet, dudaklarında bir tebessüm, yerinden kımıldanmadan meyhaneciye seslendi:

— Hiç kimsenin minneti altında kalmadığını söyleyen bu adama bir yerine iki maşrapa şarap getir.

Sabardinu büsbütün kudurdu.

Meyhanedeki haydutlar da işin kızıştığını görerek sevinmişler, Sabartinoyu teşvike başlamışlardı.

— Söyletme!

— Gebert!...

Sipahi Ahmet gülerek ayağa kalktı. Üstüne yürümek için hız alan Sabardinonun dev gibi vücudunu kuvetli kollarıyle yakalayıp kudurmuş gibi uluyan haydutlar güruhunu üstlerine doğru attı.

Sabardino dört kişilik bir masanın üstüne düşmüş ve parçalanan masa ile beraber yere yuvarlanmıştı.

Meyhanenin içini büyük bir küfür, elli haydut ağzından gürleyen küfür kasırgası sarstı. Elli elin saldırdığı hançerler havaya kalktı.

Hepsi de Sipahi Ahmede hücum edecekler ve oracıkta parçalayacıklardı.

Sipahi Ahmet bu tehlikeli vaziyet karşısında fütur getirmeden sağ elini koynuna soktu.

Ne çıkaracaktı? Bir silah mı?

Evet... bir silah... fakat bu silah öyle bir silahtı ki üstüne atılmıya hazırlanmış elli haydut kamasına galebe çalardı.

Gözleri hiddet ve reislerine karşı yapılan hakaretin intikamı bürümüş haydutlar tam kahramanımızın üzerine saldıracakları sırada Sipahi Ahmet, koynuna soktuğu elini birden çıkardı ve bir an içinde meyhanenin pis, iğrenç muhitini bu muhitin alışmadığı bir sesin şakırtısı sardı.

Havaya kalkan elli haydut kaması üzerine büyük bir keseden serpilen çil çil altınlar dökülmüştü.

Haydutlar gözlerine kulaklarına inanamadılar. Rüyamı görüyorlardı? Dizler büküldü.

İnsan kanına susamış olan bu aç bu vahşi kurtlar Sipahi Ahmedin serptiği altınlar üzerine secde eder gibi kapandılar.

Bir ses yükseldi:

— Sefiller!.. kimseye minnet etmiyen haydutlar! İşte sizin tapdığınız kuvet, esir olduğunuz hükümdar benim elimdedir...

Bir an içinde her kesin avucu dolmuş, yerde tek bir altın kalmamıştı.

Sipahi Ahmede haydutlar arasından biri cevap verdi:

— Biz altına değil, o altının üstünde resmi olan muhterem İspanya hükümdarına taptık ve hükümdarımızın resmi yerde kalmasın diye onları topladık.

— Ya... Demek ki siz İspanyanın bu derece sadık tab'alarısınız?

— Elbette.

— Ya *Madrit* sarayında esir tutulan Fransa Kıralı için ne dersiniz?

Elli ses birden yükseldi:

— Kahrolsun Fransa Kıralı...

— Kahrolsun... Kahrolsun!..

— Onun resmini görseniz ne yaparsınız?

— Ayaklarımızın altında çiğneriz.

Sipahi Ahmet elini tekrar koynuna soktu ve bu sefer başka bir torba çıkararak haydutlara doğru serpti!

— İşte bunlar da Fransa Kıralının resmini taşıyan Fransız altınları. Haydi durmayın... Kahrolsun dediğiniz adamın resmini taşıyan bu altınları ayaklarınızla çiğneyin...

Haydutlar ilk defa olduğu gibi yine yere kapandılar ve itişe kalkışa topladıkları Fransız altınlarını ceplerindeki İspanyol altınlarının yanına koydular.

— Haniya Fransa Kıralının resmini ezecektiniz?

Sipahi Ahmedin bu sualine haydutlardan başka biri cevap verdi:

— Evet öyle idi ama... biz tam sapına kadar dinine sadık hiristiyanız. Fransa Kıralı, düşmanımız olmakla beraber yine bir hiristiyan hükümdarıdır. Onun ismini ve resmini taşıyan her hangi bir şeyi yerde, ayak altlarında sürünür bırakmak hiristiyanlığımıza yakışmaz.

Sipahi Ahmet güldü. Cebinden çıkardığı

Muhit in evelki nushalarında bütün dünyanın resim san'atı itibariyle en mâruf müzelerinden biri olan Luvr Müzesinde eserleri teşhir edilen Fransız, İtalyan, Felemenk, Holanda ressamlarından ve resim san'atının bu memleketlerdeki ayrı ayrı tarihçesinden bahsetmiştik.

Luvr müzesi hakkındaki tetkîk makalemizin sonunu teşkil eden bu makalemizde de bu müzede eserleri mevcut Alaman, İspanyol, İngiliz ressamlarından bahsediyoruz ve evelki yazılarımızda olduğu gibi bu milletlerin ayrı ayrı resim san'atı tarihlerini hülâsa halinde kaydediyoruz.

***

Alaman Ressamları

Almanyada ilk resim haraketi on beşinci asırdan bir az evel *Kolonya* şehrinden başladı.

On beşinci asırda *Flaman* ressamlarının resim tekniki *Ren* nehri hâkimlerine tesirini gösterdi. Resim san'atı Almanyanın Cenup kısmında terakkîye başladı. On altıncı asırda Almanlar İtalyan klasiklerinin güzel modellerine meftun kaldılar ve bu meftuniyetleri derhal yeni yaratılan eserlerde kendini gösterdi.

REYNOLDS — Paster Hat

Bu zamanın en yüksek artisti İtalyan san'atini bihakkın tetkîk etmiş ve bu san'atı Almanlaştırmış olan *Dürer* dir. Floransa mektebinin tesirini eserlerinde taşıyan *Holberin* ise Alaman resim san'at tarihinde genç ve parlak bir yıldız halinde belirmiştir.

Seneler ve asırlar geçtikce Alaman ressamları da komşu memleketlerde inkişaf eden resim san'atından uzak bulunmadılar. On sekizinci asırda *Boecklin*, *Rubens* in bir eşi oldu.

LAWRENCE — Bir aile

Bu devirde klasiklerin hâkim olduğunu görürüz. Ancak son asırda dır ki Alamanya kendini bu klasiklerden kurtarmıya muvaffak olmuştur.

***

İspanyol Ressamları

İtalyan ressamlarının açtıkları san'at çığırı ancak on yedinci asırda İspanyada tesirini gösterdi. *Ribera, Zurbaron, Herrera* gibi natüralist ressamlar yetişti. Bütün bunlar hep yabancı san'at telakkîlerinin tesiri altında idiler. İlk defa olarak bu tesirden kendini sıyıran İspanyol ressamı *Velasquez* olmuştur.

Kuvetli bir görüş, kudretli bir fırça, çok ince bir hassasiyet *Velasquez*i İspanyanın yüksek şöhretlerinden biri yapmıştır. Eserlerinde İtalyan ressamlarının hâtıraları mevcut olan mâruf İspanyol ressamı *Murillo* ise çok kuvetli bir realist idi. On sekizinci asır İspanya resim san'atında yüksek bir dahi yetiştirdi: *Goya.*

Goya nın fırçası her yere uzandı. Sarayın saltanatı, dilencilerin sefaleti, Boğa güreşleri.. her şey bu yüksek ressamın fırçasından uzak kalmadı.

***

İngiliz Ressamları

En geç kendini gösterenler İngiliz ressamları olmuştur. İngilterede ressam yok değildi. Fakat bu ressamlar hep sarayın ve saray halkının ressimlerini yapmak için getirtilen ecnebi ressamlardı. Ancak on sekizinci asırda dır ki müstakîl bir İngiliz resin san'atı doğmaga basladı.

RİBERA — Serseri çocuk

Bunun da belli başla amili meşhur *Van Dick* in bıraktığı san'at tesirleridir. *Hogarth*, *Reynolds* *Gainsborough* gibi portretistler eserlerine şairane ve yerli bir ifade verdiler.

Romney, *Raeburu*, *Hopner*, *Lawrence* gibi aristokrat hayat sahnelerini muvaffakiyetle tasvir eden şöhretler az zamanda kendilerini gösterdiler.

Constable, *Türner*, *Boningtor* manzara resmindeki kabiliyetlerini san'at âlemine ispat ettiler. *Constable* Şimalin gamlı semasını Holanda ressamlarının muvaffakkiyeti ile tasvir etti.

Türner in tablolarında ise güneş ve ışık daha çoktur.

* * *

Bu sahifelerde resimleri görülen san'atatkârlar *Ribera*, *Velasquez*, *Murillo*, *Goya*, *Raynolds* ve *Lawrence* dir. İlk dört ressam İspanyol, son iki ressam da İngilizdir. Tablolar Luvr müzesinin en beyenilen eserleri dirler.

VELASQUEZ — Marie-Marguerite

Ribera nın (Serseri çocuk) isimli tablosu renk ve teknik itibariyle çok mükemmeldir.

Velasquez in (Marie-Marguerite) isimli küçük çocuk tablosu nekadar muvaffak olmuş bir eserdir. Gözler, bakış, dudaklar, şaçlar mâsum bir yavruyu ne kuvetle canlandırıyor.

Murillo nın (küçük dilenci) lavhası hakîkî hayattan alınmış bir realizm lavhasıdır.

Goya nın (yelpazeli kadın)ı *Velasquez* gibi portre tersiminde (impresyonizme)in şaheseridir.

İngiliz ressamlarından *Reynolds* ın (Paster Har) adlı bu eseri renk ahengi itibariyle nadir görülen bedialar dan dır.

Yine İngiliz resim üstatlarından ve geçen nushamızda metin harici güzel bir tablosunu hediye olarak verdiğimiz *Lawrence* İngilterenin mâruf portre resamlarından dır. Bu sahifelerde bir karı ve kocadan ibaret bir lavhası portre de olduğu kadar renklere hâkimiyeti noktasından çok mâruf bir tablosudur.

* * *

Resim san'atı tarihçesinin son sahifesini kapamazdan evvel on dokuzuncu asır fırçalarına hâkim olmuş iki mühim tesirden, *Romantizm* ve *Naturalizm* den bir nebze bahsedelim. *Romantizm* cereyanı ilk defa Fransada *Davit mektebi* denilen ve ressam *Davit* in açtığı çığırda yürüyen *Prud'hon*, *Gros*, *Girodet* ile başladı. (1791-1824) senelerinde ressam *Gericault* bu cereyana fırçası ile daha fazla kuvet verdi. *Gericault*, *romantizm* san'atının başına geçecek bir harika idi. Ancak pek genç denecek bir yaşta öldüğü için bu işi ondan sonra gelen *Delacroix* başardı. *Romantizm* in ilk tezahürü *Klasik* lere hücüm ile başladı. (Eski devirlerin ideal güzelliklerine yaşanan asırlarda yer yoktur) nazariyesi hararetli taraftarlar buldu.

GOYA — Yelpazeli Kadın

Romantizm, *Delacroix* ile aldı yürüdü. Bu kudretli ressam, yorulmadan, usanmadan elindeki fırçasını klasizmi mağlup etmek için bir silah gibi kullandı. Eserlerinin mevzuunu okuduğu romanlarda ve kendi hayalinden alıyordu.

*Delacroix*nın karşısında rakip olarak *İngres* vardı. Bir çok san'atkârlar iki cereyan arasında kalarak hususî şûbelere ayrıldılar. *Decamps* Şarka ait eserler yaparken *Vernet* de köy ve köylüleri tersim etti.

Bütün bu artistler Atelyelerinde ve kendi hayal kuvetleri ile modelsiz çalışıyorlardı. Açık havada manzara resimleri yapmak hemen hemen hiç birinin hatırına gelmiyordu. Bunu ilk defa *Fovtenblo* mektebi yaptı. *Romantizm* in açtığı bu çığır o kadar kuvetli idi ki tesiri sade resim sahasında değil, Heykeltraşide de görüldü. On sekizinci asır nihayetinde artık *Romantizm* her tarafta kendi kudretini göstermiye başladı.

On dokuzuncu asır, heyeti umumiye itibariyle, ilk devresinde karma karışık bir manzara gösterir. Bu devrede *klasizm, romantizm, notürulizm, portretistler, peyizajister* ayrı ayrı eserleri ile resime hâkim olmaya çalışmışlardır. Bilhassa tarihî resim âdeta moda hükmünde idi. Bu cereyanda harplerin, ihtilallerin çok tesiri vardır. *Meissonier* Napoleon devrini çok sevdiği için bu devrin fecî sahnelerini çok ince bir dikkat ve hassasiyetle tersim etmeğe muvaffak oldu.

Edward Detaille, Alphonse de Nouville de aynı yoldan gittiler. Fakat bunlar daha ziade harp sahneleri, yanan şehirler, harp sefaleti manzaralar üzerinde çalıştılar.

Gustave Moreau tarihi resimlere efsanevi bir şekil bile verdi; o, hayalinde *Romatizm* ile *Klasizmi* karıştırarak sırf kendine mahsus şekillerde eserler yarattı. Romatizmi müteakip yer bulan *Natürulizm* ve *Natüralizm* ile beraber *impressionizm* cereyanları görüldü.

Courbet, açık havada ve tabiat karşısında resim yaparken: «yaradılmış olan şeylerden ne eksik ne

MURİLLO — Küçük dilenci

de fazla hiç bir şey yapmağa iyi bir resamın salahiyeti yoktur» diyordu.

Sıhhatımızı hangi Aylarda

Mendenî memleketler halkı fen adamlarının keşiflerini gündelik hayatlarında tatbik edeçek olsalar vasatî olarak dokuz sene fazla yaşarlarmış.

Dokuz senelik fazla ömür omuz silkilip geçilecek ehemmiyetsiz şeylerden değildir. Hava tebeddülleri bize yalnız ömür uzunluğu değil, gayret, nikbinlik, heves ve her yeni günü yeni bir alâka ile karşılayan haleti ruhiyeyi de verir. Fakat nasıl insanlarla iyi geçinmek usulünü bilmek lazımsa hava ile de hüsnü imtizaç etmeği öğrenmek lazımdır.

Bu sahifedeki Sıhhat Takvimini tatbik edecek olursanız ilkbaharın nazik devirlerini sağ selâmet atlatır, ve kışa karşı mukavemet kuvveti biriktirebilirsiniz.

Kânunusani: Ev içinde şimdi alışık olduğunuzdan daha alçak derecei hararete kendinizi alıştırınız. Odalarınızın hararetini on yedi on sekize indirmeğe dikkat edin. Günde bir kaç defa pencereleri açıp odayı iyice soğutun. Sabah akşam derin derin nefes alarak yol yürüyün. Soğuğun cildinize vurduğu anî darbe herkesçe methedilen soğuk su banyosundan daha faidelidir.

Şubat: kışı ancak vasat derecede ihtiyat kuvvetiyle başladığınızı farzedersek, bu kuvvetler Şubatta azalmağa yüz tutar. Bunun içindir ki insan bu ayda kendini mümkün olduğu kadar sarî hastalıklardan korumalıdır. Nezle, boğaz hastalıkları, grip, pnömoni gibi kış hastalıkları ya doğrudan doğruya temas veya mikrop dolu hava teneffüs etmek suretiyle sirayet eder. Çok kalabalık vapurlar ve tramvaylarda giderken mümkün olduğu kadar güvertede veya sahanlıkta durmağa gayret edin.

Mart: Eğer kışı iyi başlamışsanız, yâni Kânunusanide vücudunuzu pekleştirmeğe başlamışsanız, Martın sık sık değişen havasından korkunuz olmaz.

Bilakis bu hava tebeddülleri bedenin zindeliğini artırabilir. Fena havanın size yapabileceği en fena şey sizi bina içinde büzülü tutmasıdır. Açık havaya çıkıp soğukla yüz yüze gelin.

Nisan: sıhhatı umumiyenin en aşağı olduğu zamandır. Fakat bu ayda tezahür eden vahim ilkbahar hastalıklarının temeli bundan evvelki aylarda atılır. Mümkün olduğu kadar çok güneş almağa başlamanın zamanı Nisan ayıdır. Kış bulutlarının siper olduğu Ultra-Viyolet şuâları Nisanda tekrar maniaları geçip bize kadar gelirler. Şunu da belleyiniz ki Nisan ve Mayis aylarında yaptığınız bir günlük güneş banyosu Ağustosta yapacağınız bir kaç günlük güneş banyosundan daha kıymetlidir.

Nasıl Korumalıyız?

Mayıs: Ekseri insanlar için bu ay gevşeyip rahat etmek zamanıdır. Fakat hatlerinden fazla çalışıp yorulmuş veya diğer suretlerle hayat kuvvetlerini zayıflatmış olanlarda bu ayda uykusuzluk, isteri ve umumî asabilik artar. Âsabınıza hâkim olun, pek çok yol yürüyün, elinize geçen her fırsatta açıklık yerlere gidin; hem de mûtad olan zamandan bir az evel yazlık elbiselerinizi giyin.

Haziran: Bu ayda ciddî surette güneşte yanmalı. Hava denize girilemiyecek kadar soğuk bile olsa, deniz elbisenizi giyip sahilde güneş altında yatın. Hatta deniz elbisenizi giyip evinizin balkonunda veya kendi bahçenizin muvafık bir köşesinde güneşlenin. Vücudunuzun suyunu alın; mütebakî ıslaklığı kendi kendine tebahhur etsin.

Ağustos: Havaya mâruz kalmış cilt soğuğa olduğu gibi sıcağa karşı da mukavemetli olur. Bundan evvel vücudunuz iyice yanmışsa Ağustos sıcaklarında baygın ve halsiz olacağınıza rahat edersiniz. Bu mevsimde yediklerinizin taze olmasına, ve soğuk yerlerde muhafaza edilmesine dikkat edin. Şüpheli suları kaynatmadan içmeyin.

Eylûlde: Eylûlde vücudunuzun ihtiyat sihhat kuvvetleri en yüksek dereceye ermiştir. Hastalığa karşı koyan Ultra-Viyolet kuvvetinin tesirleri vücudunuzda birikmiştir. Şimdiden sonra güneşin Ultra-Viyolet şuâları gittikçe azalır. Fakat ihtiyat kuvvetlerinizi idame edebilmek için güneş ve havaya mâruz kalmakta devam etmelisiniz.

Teşrinievvel: Sonbahar ilerledikçe Ultra-Viyolet şuâları kaybolur onun için sıhhat kuvvetinizi güneş banyosiyle değil cilt idmanlariyle temin edebi lirsiniz. Bu aydaki bazen ısırıcı soğuk, bazen de mülâyim havaları cildinizi kışın hararet değişikliklerine alıştırır. İşte bunun için daha bu aydan kışlık elbise giymeğe ve soba yakmağa başlamayın.

Teşrinisani: Eğer bu sıhhat takviminde öğrendiklerinizi tatbik ettinizse kıştan korkunuz olmasın. Şimdiden sonraki gaye vücudunuzu tekrar gevşetmemektir. Kalın elbiselerden tevakkî edin. Düşünün ki kışın ev içindeki vasatî hararet yaz hararetinden eksik değildir: Fazla elbise olarak lâzım olan yalnız dışarıya çıktığınız zaman giyeceğiniz iyi bir paltodur.

Kânunuevvel: Havanın en soğuk olduğu zamanlarda bile günde bir kaç defa paltosuz ve şapkasız açık havaya çıkıp rüzgârı cildinize temas ettirin. Ta ilik-lerinize kadar ve uzun zaman üşümemek şartiyle soğuğu hissetmek ondan istifade etmek demektir.

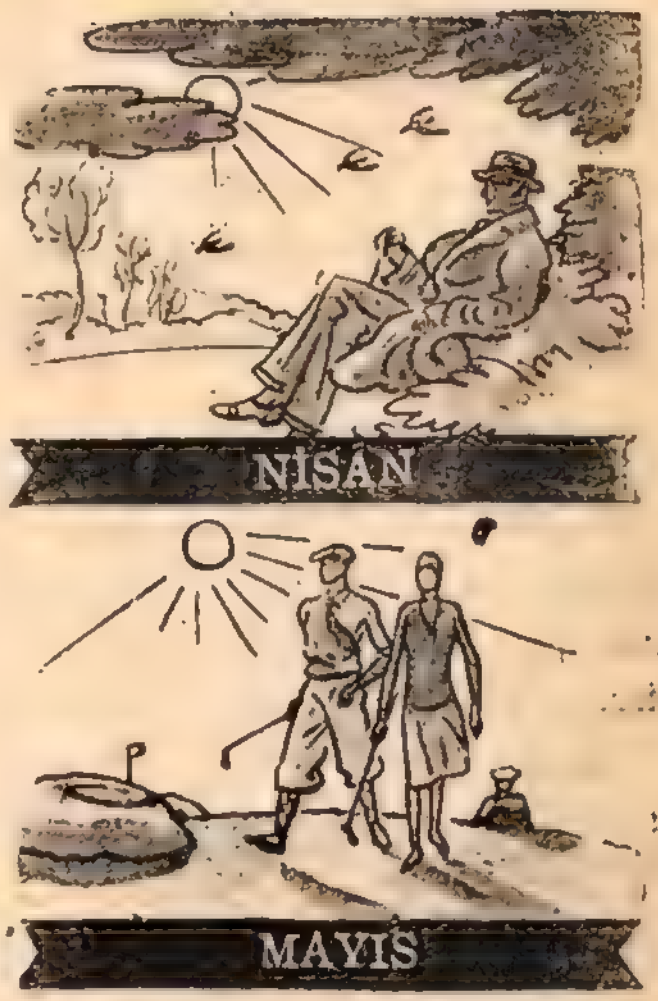

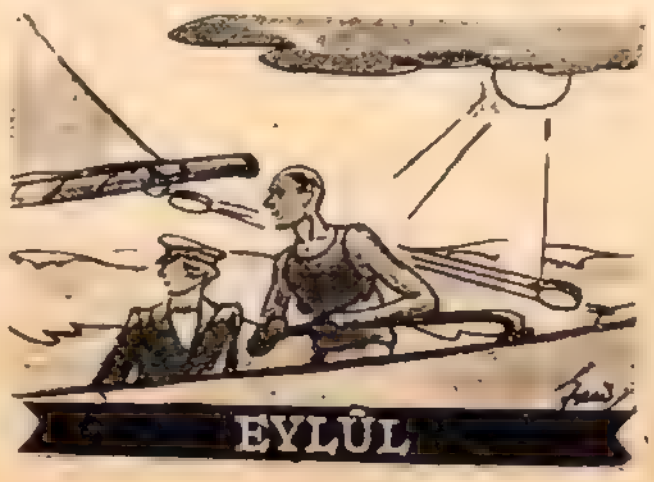

Evel Zaman İçinde

Yazan: SENİHA SAMİ

Fraulein sokağa çıkmaya hazırlanırken büyük hanım ders odasına girince hiç hazzetmedi. Küçük Neclâyı şımarttığından şübheleniyordu. Fakat ne çare? Hanım efendi köşe minderine oturdu, gözlüğünü taktı, dikişini aldı, incelmiş, şeffaflanmış parmaklariyle dikmiye başladı.

Ders odasında ihtiyar ninelere yer olmadığını bu şarklı kafaya nasıl anlatmalı?

Hanım efendi, Hafidenin yeni taşındığı ve döşediği bu apartmanda alışabildiği ancak kendi odasiyle bu ders odası idi, çünkü tarzı tefrişi ruhunun sevdiği gibi basit ve munis olmakla beraber pencereden evvelâ yeşil bayırlar, ağaçlıklar, sonra Boğazın güneşli sahilleri, Marmaranın sinesinde uyuyan Adalar ve ta ufukta mavi dağlar görülürdü. Apartmanın sair yerleri onun için sıkıntılı ve yabancı idi. Halbuki o güne kadar ömrünün kısmı âzamını geniş sofalarda, divanhanelerde geçirmişti, o kadar geniş ki bir ucundan öbür ucuna konuşmak mümkün değildi.

Neclâ da güneşe, ağaçlara, Adalara hasretle bakıyordu. Frauleinin emri onu masa başında yarım saat oturmaya mahkûm etmişti:

— Ben postahaneye gidip geleceğim. Ben gelinceye kadar coğrafya dersi hazır olacak.

Fraulein yan gözle hanım efendiye şüpheli bir nazar atfettikten sonra gitti. Küçük kız ile babasının büyük annesi arasında lisanıhâl ile istipdada karşı şikâyetler taati ediliyor, ısyan emareleri beliriyordu.

— Dersin çok mu, Neclâ?

İçini çekti:

— Çok, hanımne.

— Ne ezberliyorsun, bakayım?

Daha derin içini çekti:

— Asyayı ezberliyeceğim.

Küçük tonbul parmağını mânasız harita üzerinde gezdirdi. Bir kelime dikkatını celbetti. Başını kaldırdı:

— Hanımne, Kafkasya Çerkeslerin memleketi imiş. Gerçek mi?

— Gerçek, evlatçığım.

— Hanımne, siz orasını hatırlar mısınız?

— Dün gezdiğim yerleri unuttum fakat orası dün görmüşüm gibi gözümün önünde dir.

— Orası çok mu güzel, hanımne?

— Rumelide, Anadoluda öyle dağlar, öyle ormanlar, öyle sular hiç bir yerde görmedim.

Neclâ yere kaymış kitabı ayağiyle itti. Güneşli pencerenin önünde hanım ninesinin dizinin dibine oturdu.

— Hanımne, oradan İstanbula nasıl geldiniz?

İhtiyar hanım, başını dikişine eğmiş olduğu halde pek uzak manzaralar görüyordu. Çocuktan ziyade kendisi için hikâyeye başladı:

— Çok küçüktüm. Kardeşim ve bir kaç arkadaşım ile birlikle köyün cıvarında gezmeye çıkmıştık. Kestane toplayacaktık. Ormanın kenarına geldik. Uzaktan ızbandut gibi atlı, silâhlı adamlar gördük. Korktuk. Bir hendeğe gizlendik. Epeyce zaman geçti. Küçük kardeşim: «Artık gitmişler dir» dedi. Başını hendekten dışarı uzattı, baktı. Hemen görmüşler. Yanımıza geldiler. Fakat öyle munis, öyle güler yüzlü adamlar ki korktuğumuza utandık. Bizi okşadılar, konuştular. Biri cebinden saat çıkardı, kulağıma tuttu, dinletti. «Haydi, sizi ata bindirelim de koşturalım» dediler. Her biri, içimizden birini kucağına aldı, yarış ettik. Kazanan seviniyor, ötekiler

kıskanıyor: «Bu sefer biz kıskanırız» diyorlardı. Anlamadığımız bir lisanla aralarında bir iki kelime söyleştiler, biri beni gösterdi. Üçüncü koşuda beni kucaklayan adam hayvanı dört nala sürdü. Kara ormanın içinden, dağdan, tepeden uçuyorduk. Korktum, haykırdım, ağladım. O koşunun sonu ne olduğunu hiç bilmiyorum. Annemi, babamı, kardeşlerimi bir daha görmedim.

Neclânın dehşetten gözleri büyümüştü:

— Sizi İstanbula o adamlar mı getirdi, hanımne?

— Nereden bindik, nasıl bindik orasını hiç hatırlayamam, bir büyük gemi içinde bir çok kız —hiç biri bizim köyden değildi— gidiyorduk. Günlerce gök ve denizden başka şey görmedik. Her bir gün bizim için bir yıl gibi uzundu. Yemek veriyorlardı fakat su kıt idi. Yanımızda boş kalan testiye mahzun mahzun bakıyorduk. Benim aklıma geldi: «Çocuklar, dört tarafımız su, susuz kalmak budalalık» dedim. Kuşaklarımızı çözdük, bir birine bağladık, testiyi denize sarkıttık. Testi dolu çıkarken herkes sevindi, kapışmak istediler. En evvel ben ağzıma götürdüm... testiyi yere fırlattım... zehr gibi bir su!..

— Sonra, hanımne?

— Ondan sonra hatırladığım, esirci Hasna hanımın evi dir. Benim gibi iki üç kız daha vardı, öbür esirlerden ayrı tutardı, kibar hanımlar gibi alafranga esvaplar giydirir, ellerimiz bozulmasın diye ağır iş gördürmezdi.

«Bir gün bizi bir paşanın konağına götürdü. Paşa hasta imiş. Odasına girdik. Yatakta çirkin, ihtiyar bir sakallı adam yatıyordu. Beni ona verirler diye ödüm patladı. Yüzüme bile bakmadığını görünce çok sevindim. Biz odadan çıktıktan sonra Hasna hanıma haber geldi: «Paşa efendi uzun boylu, mavi gözlü, çizgili esvaplı kızı isterim» demiş. Meğer gözümün rengine kadar bakmış.

— O paşa kimmiş, hanımne?

İhtiyar hanım başını dikişinden kaldırdı, istifham ve merak ile dolu mâsum gözlere baktı, Kafkas dağlarında açan kendi gözleri gibi mavi gözler. Hikâyenin bâzı yerlerini kısaltmak lâzımdı:

— Evet, evlendik.

— Hanımne, paşa babam resminde o kadar çirkin değil ki.

— Hasta olduğu için öyle gördüm.

— Sonra eyileştiği zaman beğendiniz mi?

Bir genç kızdan daha mahcup olan ihtiyar hanım, bu sözü de kısa kesmeyi münasip buldu ve içinden «Ah, seni» diyordu, «acaba seni beyenmediğin bir adama kim verebilir?»

Çehren:

— Evet, beyendim, dedi. Sen dersini unuttun. Şimdi matmazel gelirse ikimizin de yuvasını yapar.

Derin bir sükût hasıl oldu. Hanım nine, perişan çocukluğunu, ihtiyar ve genç ortaklarla kıskançlıklarını, uzun bir müddet servetü refahtan sonra talilin mükerrer tahavüllerini düşünürken hep müphem hasretler, tâyin edemediği mahrumiyetler, tahlil edemediği hislerin acısı kalbini paylaşıyordu. Fakat hepsini teskine kâfi azîm bir itmiynan, hafitlerinin bilemedikleri metin bir iyman onu ölümün eşiğinde mes'ut bırakıyordu.

Çocuğun zihninde bir çok hayaller, bir kitap dolduracak kadar sergüzeştler bir birine karışıyordu. Izbandut gibi atlıların elinde esir olmuş olan zavallı hanım ninesine büyük bir şefkat, onu her zamandan ziyade sevmek lüzumunu hissediyordu. Bununla beraber ölen bir cihana temas ettiğini, yeni ufuklar karşısında bulunduğunu da hissediyordu.

Frauleinin tiz sesi ikisini de hülyalarından uyandırdı. Bir masanın altındaki kitaba, bir de dalgın çocuğa baktı. Savrukluğundan dolayı lâyıkıyla tekdir ettikten sonra sordu:

— Bari dersini biliyor musun?

— . . .

— Asya hakkında ne bilirsin?

— Asyada Kafkas dağları var.

— Daha ne dağları var.

— Kafkasya Çerkeslerin memleketi dir. Orada karanlık ormanlar var. Orada fena adamlar küçük kızları kaçırırlar... .

— Ben sana masal sormadım. Dünyanın en yüksek dağı ne dir?

— Kafkas dağ...

— hayır.

— Oradan İstanbula denizle gelirler...

— Denizleri söyle.

— . . .

— Bu gün yine bir şey öyrenmemişsin. Artık bu şefer babana şikâyet edeceğim.

Bir Fen Adamının Nikbin Felsefesi

Tabiiyat âlimi Meçnikof aynı zamanda bir Filosoftur.

İnsan tabiatındaki ahenksizlikler nazariyesi — Felsefe sistemleri buna karşı ne gibi çareler buldu? — Bedbinlik ve nikbinlik — Fennin mutlak kudreti.

Yazan : NEVZAT MAHMUT

Bu meseleyi bir az ışıklandırmak için bedbin bir adamın haleti ruhiyesini yakından tetkîk etmek faydalı olacaktır.

Gençliğinde, sinirlerinin fevkalâde hassasiyetinden dolayı bedbin olan bir ilim adamı teessürünü yatıştırabilmek için morfin kullanmıya bile mecbur olmuştu. Seneler geçiyor, bu zat münakaşalarında hâlâ bedbinliği mudafaa ediyordu. Fakat bir gün geldi ki sözlerinin samimiyetinden kendisi de şüphe etmeğe başladı. Bu adam ruhunu tahlil ediyor, yeni bir şey buluyordu. Bu yeni şey neydi? Seneler zarfında fikirleri değişmemişti; fakat, duyguları, duyuşları, ihsasat ve ihtisasatı değişmişti. 45 le 50 yaş arasındaki ihsasatının şiddeti artık eskisinden farklıydı.

Işıklı yerde uyuyamazken, bozuk seslere, kedinin miyavlamasına, köpeklerin havlamalarına, sokak satıcılarının bağırmalarına, trenlerin düdüklerine tahammül edemezken bunların hepsine alıştı. Eskiden ilâç içemezdi: şimdi içiyordu. Artık ufacık sözler ruhunda derin yaralar açmıyordu. Her hareketi kendisine karşı yapılmış bir haksızlık şeklinde telâkkı etmemeğe başlamıştı. Maddeten ve mânen çok daha mütahammil olmuş, seciyesi muvazene kazanmıştı. Artık bir parça siyah ekmekle suda bile lezzet buluyordu. Eskiden tatsız diye yüzüne bile bakmadığı yemekleri silip süpürmeğe başlamıştı. Muhakkak ki bu adamın ruhî tekâmülünde bir değişiklik olmuştu. Artık bir kır manzarası, bir gülümseme ona saadet vermeğe kâfi idi.

Senelerce vukua gelen bu kadar tahavvülün mânası nedir?

Hiç şüphe yok, hayat hassesinin inkişafıdır. Hayat insiyakı gençlikte az inkişaf etmiştir. Fakat duygularımız müstakar değildir; onlar da tekâmül ederler; ve bu tekâmül normal bir tarzda vukua gelince ruhî bir müvazeneye müncer olur.

İşte, gençliğinde müfrit surette bedbin olan zat neticede hayat hakkındaki nikbin nazariyeye iltihak etti. Şimdi kendisi şöyle diyor: «Hayatın mânasını anlamak için çok yaşamak lâzım. Yoksa vaziyet anadan doğma bir köre renklerin güzelliklerini göstermeğe benzer.»

Kısacası, gençliğinde bedbin olan bu ilim adamı ihtiyarlıkta tamamiyle nikbin oldu.

Bu tekâmül, hiç bir zaman, istisnaî bir vak'a gibi telâkkî edilmemelidir. Şurası da hiç unutulmasın ki bedbin nazariyeleri kuranların hepsi de genç idiler *(Buda, Bayon, Leopardi, Şopenhaver, Maynlender)*. Bunlara daha az meşhur bir sürü isim daha ilâve edilebilir.

Felsefesinin samimiyetinde hiç şüphe olmıyan ve «Nirvana»yı vaz eden *Şopenhaver* acaba niçin hayatı o kadar sevdi ve intihar etmedi?

Bunun sebebi basittir: Frankfortlu meşhur filozof kendisinde kâfi bir «hayat hassesi»nin inkişafına müsait bir tekâmül merhalesine varabilecek zaman bulmuştur.

Bu filozofun hayatını ve eserlerini büyük bir dikkatle tetkîk eden âlim akliyeci *Mebius*, [1] ihtiyarlığı esnasında *Şopenhaverin* filitrlerinde nikbin lem'alar belirdiğini söyliyor. Yetmişinci senei devriyesi münasebetiyle, filozof şununla teselli buluyordu: Hindin «*Updnişat*»larına ve «*Flurens*»e nazaran 100 sene yaşamak kabildir.

[1] Ueber Schapenhaver. Leipzig, 1899

Filhakîka, *Şopenhaver* gençliğindeki bedbinliği hiç bir vakît inkâr etmemişti. Fakat bu, ihtimâl ki, ruhî tekâmülünün hakîkî mânası hakkında kendisinde kâfi bir şuurun peyda olmayışındandı.

Halbuki, hayatın seyri esnasında his edilen heyecanlar yekdiğerinin aynı değildir. Heyecanlar çok değişir. Bu beşerî tabiatın büyük kanunlarındah biridir.

Bedbinliğin psikolojisi hakkında âlimane bir eser yazan *Kovalevski*ye göre: açlık, hastalık, ölüm her yaşta ve cemiyetin her tabakasındaki insanlar için aynı derecede müthiştir.

Halbuki ölüm korkusu hayatın bütün safhalarında hiç bir zaman aynı derecede his edilmez.

Çocuk ölümden şüphe bile etmez; ve şuurlu hiç bir korku duymaz. Gençler ölümün müthiş bir şey olduğunu anlarlar; fakat yaşlı bir adam kadar dehşetini idrâk edemezler. Zira yaşlılarda yaşamak arzusu, hayat duygusu son hattine varmıştır.

Bu sebeptendir ki gençler hıfzısıhhaya lakayt, ve hatta düşmandırlar.

İhtiyarlar ise bu hususta çok titizleşirler.

Bu fark, hiç şüphe yok, gençler arasında bedbinliğin çok olmasında bir âmildir.

Mebiyus [1] e göre, bedbinlik genç yaşa mahsus bir merhaledir ki, sonraları yerini daha sakin bir telakkîye terk eder. Bu müellif diyor ki: «Nazariyede bedbin kalınabilir; fakat duyuş itibariyle bedbin olmak için genç olmak lâzımdır. Yaş ilerledikçe hayat seviliyor.» «Yaşlı bir adam — şayet melankoliye müptelâ değilse duyguları itibariyle bedbin olamaz.» «Gençlerdeki bedbinliğin psikolojisi kâfi derece de îyzah edilemiyorsa da bunda uzvî bir temelin rol oynadığı muhakkaktır. Bu haleti ruhiye (bedbinlik) genç yaşların bir hastalığıdır.» S. 182.

Ruhî tekâmülünü çizdiğimiz *Şopenhaver* le o ilim adaminin vak'alara Laypçikli akliyecinin fikirlerini tamamiyle têyit eder.

İnsanın inkişafı seyrinde hayat hassesinin tekâmülü mefhumu nikbin felsefenin hakîkî temelini teşkil eder; ve bu fevkalâde ehemiyetinden dolayı layıkîyle tetkîk edilmelidir.

Hasselerimiz umumiyetle büyük bir tekemmüle müstaittirler.

Ressamlar renkler arasında öyle ince farklar görürler ki lâalettâyin bir kimse bunu sezemez. Musikişinasların seslere olan aşinalığı da malûmdur. Şarap ve zeytinyağı mütahassısları bunların cinslerini, ağızlarına alır almaz tanırlar. Vakıa insan doğarken bazı kabiliyetleri daha fazla olabilir; fakat bir hasseyi tekemmül ettirmek daima kabildir.

Hasselerin inkişafı bilhassa körlerde dikkata şayandır. «Manialar hassesi» namiyle bir altıncı hassenin daha mevcudiyetini söyliyorlar. Filhakîka, bilhassa küçük yaşta kör olanlar, uzaktan, etrafındaki eşyayı his edebiliyorlar.

Kör çocuklar ağaçlara çarpmadan bahçede koşabilirler. *Dr. Javal* bazı körlerin bir evin önünden geçerken zemin katındaki pençereleri sayabildiklerini naklediyor. [1] Dört yaşında kör olan bir profesör, iki metro mesafeden bir duvarın mevcudiyetini his edebiliyordu. Bir gün bu adam geniş bir salona girmiş; ve salonun ortasında bir bilardo olduğunu söylemiştir.

Yukarki misaller bize gösteriyor ki, insanın tabiatında hususî şarait altında meydana çıkan bazı hasseler vardır; ve bunlar hususî bir terbiyeye mühtaçtırlar.

İşte «hayat hassesi» de bu mekaleye dahildir. Öyle kimseler vardır ki bu hasse onlarda nakıs bir tarzda inkişaf eder. Ekseriya çok geç tezahür eder; fakat bazan — bir hastalık veya ölüm tehlikesi atlatılınca — erkence kendini gösterir.

Bazan, intihara teşebbüs eden kimselerde birdenbire kuvvetli bir hayat aşkı uyanır; ve bunlar her ne pahasına olursa olsun kurtulmıya çabalarlar.

Bu şerait içinde anlaşılıyor ki, «hayat hassesi» bazan salim insanlarda, bazan da bilakis hât ve ya müzmin hastalıkları bulunan kimselerde inkişaf edebilir.

Madamki, muhtelif variyasyonlar gösteren «hayat hassesi» inkişafa müstaittir; o halde terbiye bu hedefe doğru sevk edilmelidir.

Bedbinliğe meyyal gençlere şu fikirleri vermeği ihmal etmeyiniz: Bedbinlik geçici bir haleti ruhiyedir. Kendilerindeki bu haleti ruhiye geçecektir; ve insanın tabiatındaki kanunlara nazaran, yerini nikbin bir hayat telakkîsine bırakacaktır.

[1] Gœthe, vol I. Leipzig, 1903.

[1] Entre aveugles. Paris, 1903.

Küçük Kadınlar

Bu nushamızdaki kapak resmimize dikkatle bakın. Ne görüyorsunuz? Dört çocuk... dört kız çocuğu, samîmi bir halka teşkil etmişler. Bunların dördü de kardeş. Büyük abla kitap okurken bir elini en küçük kardeşinin eli üzerine koymuş bu suretle onunla candan alakasını gösteriyor.

Sağındaki ablanın bakışlarında büyük ve samîmi bir şevkat var. Solda oturan en küçüğün büyüğü, sol elini mini mini kardeşinin omuzlarına himayekâr bir muhabbetle koymuş. Bu tablo bize çok mes'ut bir aile çocuklarının aralarındaki muhabbet ve samîmiyeti ne sıcak bir şekilde canlandırıyor. Amerikada mâruf olan bu resim, şöhretini öyle her hangi bir yüksek resim üstadının fırkasına medyun değildir.

Bu güzel resmin şöhreti onun yapılış tarzı, yapan ressamın imzası ve ya her hangi bir san'at noktası ile de alakadar değil. O halde neden bu o kadar mâruf bir eserdir? Niçin bu resmi gören Amerikalılar bu dört kız kardeşi derhal tanır ve severler?

Çünkü bu dört kız kardeş, çocuk ve gençlik edebiyatında mühim bir çığır açmış olan *küçük kadınlar* eserinin dört sevimli kahramanıdır. Muharrir olan Mis *Luiza Alkot*ın bir çok seneler evel yazdığı bu aile hikâyesi o kadar temiz, o kadar tahlilî ve samîmi bir eser dir ki kıymeti, içtimai hayat tarzları, medeni yaşayış şartları değiştikce bile kaybolmak şöyle dursun, daha fazla artmaktadır.

*Küçük kadınlar*ın mevzuunda belki o kadar fevkaladelik yoktur. Çünkü hakîkî aile hayatından alınmıştır. Ancak bu basit gibi görünen aile mevzuu o kadar psikolojik bir meharetle işlenmiştir ki onun hülasasını yapmak imkân haricinde kalmıştır. Kitabın her bahsi, her sahifesi, hatta her satırı sade Amerika hayatında değil dünyanın her tarafındaki temiz aile yuvalarının hislerine, düşüncelerine terceman oluyor. İnsan gayrı ihtiyari olarak:

— İşte tam mes'ut bir yuva ve ne temiz ahlaklı yavrular! derken onlar gibi olmak, onlar gibi düşünmek arzusunu duyuyor.

*Küçük kadınlar*ın anneleri, kocası muharebeye gitmiş bir zabit zevcesidir. Dört evladı ile yalnız kalmıştır. Çocuklarının dördününde hayatta ayrı ayrı emelleri vardır. Fakat bu emelleri onlar fakîr hayatları içinde imkânsız görmektedirler. Yavrularının hepsi ile ayrı ayrı ve samîmiyetle alakadar olan anne, onları öyle yetiştiriyor, öyle terbiye ediyor ki büyüklere hürmet ve itaat, küçüklere şefkat, düşmüşlere merhamet, mühtaçlara yardım fikirleri onların temiz kalplerinde yer buluyor. Bütün düşündükleri iyilik... bütün yaptıkları iyilik oluyor. Annelerini seviyorlar, birbirlerini seviyorlar, arkadaşlarını seviyorlar... her kesi seviyorlar. Çünkü hayatı anlamışlar... hayatı temiz ve lekesiz bir muhabbetle sevmiye başlamışlardır. Bunun neticesi olarak dır ki dördü de ilk önce imkânsız gördükleri emellerine günün birinde kavuşuyorlar. *Küçük kadınlar* bir gün gelecek büyüyecekler, aile kuracaklar. Anneleri onları bu hayat için de hazırlamaktadır.

Hayatta yalnız kaldıkları zaman nasıl muvaffak olabileceklerini anlamak için onları kendi gözü önünde olmak üzere bir müddet kendi bildiklerine göre hareket etmekte de muhtar bırakıyor.

Eser çok canlıdır ve çok canlı vak'a ve misallerle doludur. Babasının hasta haberi karşısında para bulmakta sıkıntı çeken bu ailenin çocuğu pek sevdiği güzel saçlarını berberin makası altında feda edip de babasına yardım parası têmin etmesi anlenin yavrularına verdiği sağlam aile terbiyesinin çok canlı bir misalidir ve böyle misaller *Küçük kadınlar* da sayılamıyacak kadar çoktur.

Mis Luiza Alkot eserine güzel ve cazip bir roman şekli vermiş, sade küçükleri ve gençleri değil büyükleri de âlakadar edecek serküzeştler koymuştur. Terbiye ile alakadar anne, baba, hoca, gibi mürebbiler bu eserden çok müstefit ve mütehassis olurlar.

Halk, *Küçük kadınlar*ın kahramanları ile o kadar yakından ve candan alakadar olmuştur ki, muharriri *Mis Luiza Alkot*, onların evlendikden ve küçük kadınlıktan çıktıktan sonraki hayatlarınıda yazmıya lüzum görmüştür. (1).

(1) *Küçük kadınlar*ın Belkıs Sami hanım tarafından eski Türkçe ile olan tercemesi *Muhit* idaresinde bulunur.

AYIN HATIRALARI

Veremle Mücadele Cemiyeti senelik Kongrasında hazır bulunan zevat.

Yerli mallar ve Millî Tasarruf hakkında Galata Saray Lisesinde bir toplanma.

Şubat ayı içinde İstanbulda yapılan Bayrak koşusundan bir intiba'.

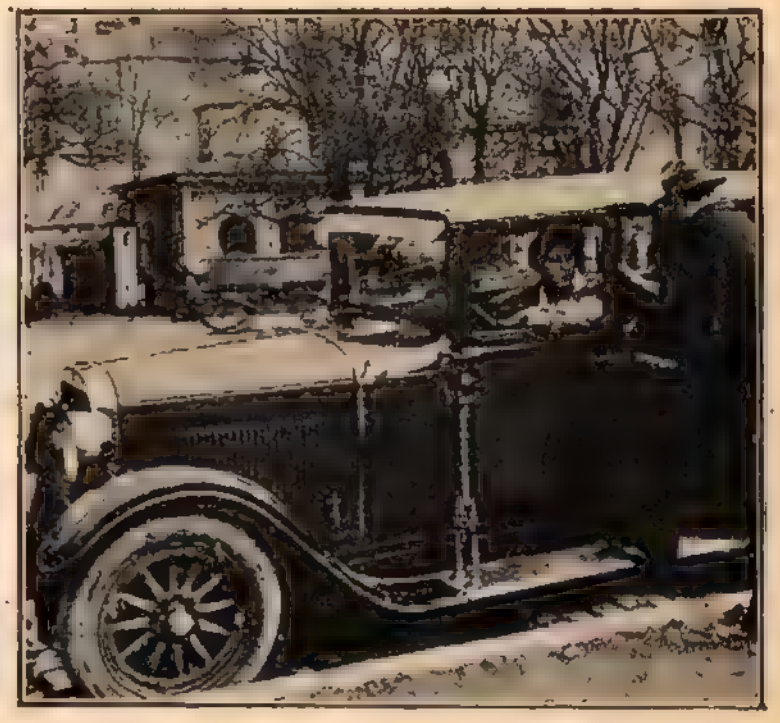

İstanbulda ilk defa olarak şoför imtihanı veren ilk kadın şoför Muammer Hanım.

Kayseri köy Muallim Mektebi talebesi mektep atelyesinde çalışıyorlar.

Bitlis orta mektep talebesidden bir gurup askeri kıyafetleri ile.

İnsan için Yeni bir şey öğrenmek her Yaşta Kabildir.

İnsanların öğrenme Kabiliyetine Yaşın têsiri yoktur.

Ne kadar yanlış ve yanlış olduğu kadar sakat bir zihniyet... Bir şey öğrenmek kabiliyeti hiç de yalnız gençliğe, genç yaşa münhasır değildir.

Ruhiyat sahasında tetkîkat yapan bir çok âlimler, öyle yüksek filan değil, orta zekâlı olan her hanği bir kimsenin en aşağı kırk beş yaşına kadar her çeşit bilgi mevzuunu kavrayabileceğini, çok kolaylıkla öğrenebileceğini kuvvetle iddia ediyorlar.

Zekâları fazla olanlarda bu yaş nisbeti yetmişe, seksene kadar da çıkıyor.

Yaşları ilerlemiş olanlar hayatta ki muvaffakîyetsizliklerinin sebebini ihtiyarlıklarına atfediyorlar. Halbuki kabahat onların yaşlarında değil, kendi kabiliyetlerinden şüphe ederek kendilerini atalete, tenbelliğe, uyuşukluğa alıştırmalarında dır.

Hayat mücadelesinde galip gelmek ancak ve daima öğrenmekle, öğrenmek ise öğrenebileçeğine dair insanın kendinde mevcut mânevî kuvetle kabildir.

İhtiyarlığını nazarı itibara almadan çalışmış ve muvaffak olmuş bir çok kimseler vardır.

Roma âlimlerinden meşhur *Caton* 85 yaşında iken Yünan lisanını öğrenmiştir. Geçen asrın en ileri gelen adamlarından sabık İngiliz başvekili (Gladston) 86 yaşında iken idrâk kuvetine hiç bir suretle halel gelmemiş, hattâ bir gençten daha fazla akıllı ve zekâlı idi. Yetmiş yaşını geçmiş bir Amerikalı bir delikanlı gibi Darülfünuna girmiş, mühendislik diplomasını almıştır.

Bu ğün kendi Darülfünunumuzda yaşı ilerlemiş bir çok kimselerin, senelerce hayat mücadelesi içinde çırpındıktan sonra yeni bir mesleke büyük bir istekle çalıştıklarını görmekteyiz. Bunlara mukabil ise kendilerinde yeni ve bilmedikleri bir san'atı öğrenmeğe teşebbüs etmek cesaretini bulamayan bir çok orta yaşlı kadın ve erkeklerin elleri böğürlerinde:

Kırkından sonra saz çalmak tâbiri bizde yaşın geçkin olduğu bir devirde her hangi bir şeyi öğrenmek isteyenlere karşı alay etmek için söylenir bir sözdür.

Bu, şu demektir ki insan kırk yaşını geçti mi artık onun öğrenme kabiliyeti de geçmiş demektir.

Bu, acaba hakîkaten böyle midir? Hakîkaten insan ihtiyarladıkça, yaşı ilerledikçe artık yeni bir şey, faideli bir şey öğrenemez mi? Pek çok kimseler bunu bir hakîkat olarak kabul ettikleri için dir ki hayatları kendilerince *artık ihtiyarladık* dedikleri bir yaşa geldi mi bilgilerini artıracak hiç bir faideli şeyle meşgul olmazlar. Bu gibiler evelâ, dediğimiz gibi, yanlış bir telkînin, *Kırkından sonra saz çalma* tâbirinin alaylı, istihzalı hedefi olmaktan korkarlar.

— Niçin öğrenmiyorsun?

Sualine sakallarını sıvazlıyarak:

— Canım, artık bu yaştan sonra mı?.

derler. Böyle düşünenlerin içinde bu yanlış telkîni muhitlerinden alanlar olduğu kadar kendi kendilerine de sakat telkînler yapanlar çoktur..

— *Yaş altmış... iş bitmiş* zihniyetti onların elini, kolunu bağlar, pek çok şeyler öğrenmiye müstait dımağlarını körleştirir.

Sanki hayatta artık ne kendileri ve ne de insanlık âlemi için yapılacak bir şeyleri yokmuş gibi bacaklarını uzatıp senelerin resmi geçidini tenbel tenbel seyrederler.

— Ne yapalım?

diye düşündüklerine şahit oluruz.

Amerikanın en meşhur ruhiyat âlimlerinden *Villiam Jams* büyüklerin tahsil ve terbiyesinden, öğrenme kabiliyetlerinden bahsederken demiş ki:

«Yirmi beş yaşını geçmiş gençler hayatta fazla bir şey öğrenmezler. Gençliklerinde ne elde etmişlerse onunla kalırlar. Yirmi beş yaşından sonra insanda merak, tecessüs hisleri azalır, muhakemeye uyuşuklnk ariz olur.»

Uzun zaman terbiyecilerin üzerinde hâkim olan bu nazariye, ruhiyat sahasında elde edilen son nazariye ve tecrübelerle suya düşmüştür.

Vakıa öğrenme kabiliyeti ile insanın yaşı arasında hiç bir farkın, hiç münasebetin bulunmadığını iddia etmek de doğru değildir.

Meselâ 30-40 yaşında olan insanların akıl, idrâk, muhakeme kuvetleri 40-50 yaştakilere nazaran daha fazla, daha kuvetlidir.

Böyle olmakla beraber ihtiyarlıkta öğrenmek kabiliyeti hiç kalmamış değildir.

İlim, san'at, edebiyat gibi muhtelif sahalerde temayüz eden meşhur siymalar hakkında yapılan bir etüde göre bu gibi büyük adamların şaheserlerini 45 ile 50 yaşları arasında vücuda getirdikleri çok görülmektedir.

35 ve ya 40 yaşını bulmuş ve aynı zamanda kuvetli bir zekâya malik bir çok kimseler yeni bir mevzua çalıştıkları zaman eskisi kadar işlek bir dımağa sahip olmazlar.

Beyinlerinin bu durgunluğu senelerin tesirinden ileri gelmez. Bu, daha ziyade uzun müddet zihinlerini yormamış, kullanmamış olmalarının muvakkat bir tesirdir.

Bu gün hayat şartlarının ağırlığı genç ihtiyar herkesi çalışmağa, hayatla mücadeleye sevkediyor.

Kocası ölmüş bir kadın farzedelim. Bu kadın kırk yaşında dır. Hayatta yapa yalnızdır. Ne yapacak.

Onun önünde bir çok çalışma sahaları var. Az bir gayret ve azimle öğrenebileceği daktilografi, stenografi, muhasebe ilimleri onu hayat yolunda boynu bükülü kalmaktan kurtarabilir.

Öğrenmek sade yaşı geçkin olanlar için değil, genç yaşta olanlar için de hayatî bir ihtiyaçtır.

— Adam sende! Ben öğreneceğim kadar öğrendim, bir meslek sahibi oldum, bundan fazlası neme lâzım demeyiniz. İki amele farzedelim. Bunlardan biri gündelikle çalıştığı atelyeden akşam evine dönüyor. Boş vaktini havâi mütalaalarla geçiriyor.

Başka bir ameli, aynı şartlar içinde yaşarken akşamları evinde boş vakitlerini meslekine ait ciddi eserler okumakla geçiriyor.

Bu iki amelenin eğer istikballerine bakacak olursak onlardan birincisinin olduğu yerde kaldığını, ikincisinin, mesleki ile alâkadar eserler okumak sayesinde bilgisini artırarak kendi başına müstakil bir iş sahibi olduğunu görürüz.

Demek ki insan her hangi yaşta olursa olsun ve ne isterse istesin, ufak bir azim ve mânevi kuvet sarfına mukabil her şeyi öğrenebilir ve gençler de kendi meslekleri dahilinde ne kadar kabilse o kadar fazla öğrenmekle hayat mücadelesinde muvaffakıyetin anahtarını elde ederler.

Meşhur Adamların Çocukluğu

General Jan Smuts

İsimleri bugün ağızdan ağıza dolaşan, hareketleri gazete sütunlarını dolduran meşhur adamların hayatlarını tetkik edip, çocukluklarında, ileride kazanacakları şöhreti tâyin eden amilin ne olduğunu araştırmak meraklı ve faydalı bir şeydir.

Bu tetkikte ne kadar ileri gidilse o kadar kat'î surette kani' olunuyor ki, muvaffakıyet daima ne fevkalâde akıllı ne fevkalâde zengin, ne de fevkalâde parlak insanlara nasip oluyor. Ekseriyetle, ellerindeki işe, ne olursa olsun, mevcudiyetlerinin en derin kabiliyetini hasreden, o işe cömert ve namuskârane bir sa'i ile sarılabilen kimseler neticede yaşadıkları devrin üstünde bir iz bırakmağa, hemcinslerine hizmette bulunmağa, muvaffak oluyorlar.

Öyle ki, bugün zihinleri işğal eden şahsiyetlerin bir çoklarını senelerin dehlizinden çocukluk devirlerine kadar takîp edecek olursak, onları, bugün yüzlerce tanıdığımız bir ameleninki, bir işçininki gibi basit ve mütevazi' bir muhitte buluruz.

Meselâ, sulh işlerinde şöhret kazanan General Jan Smutsun çocukluğuna bakın. Bu General, Boer muharebesinde İngilizlere karşı harbetmiş, muharebeden sonra da Cenubî Afrika Cemahiri Müttehidesinin başvekili olmuş. O güne kadar bir General, bir harp adamı olarak tanındığı halde, ondan sonra sulh muhibbi, ve sulhperver bir siyaset adamı olarak dünyaca şöhret bulmuştur. Sulh işlerine karşı gösterdiği alâka onu Wilsonla beraber Cemiyeti-Akvamın teşkilâtı-esasiyesini tertip ve ihzar etmeğe sevketmiş. Deniliyor ki Cemiyeti-Akvam için hiç kimse Wilson ve General Smuts kadar çalışmamıştır. Geçenlerde Cemiyeti-Akvam Meclisi General Smutsu sulh hakkında konferanslar vermek üzere Amerikaya göndermişti.

General Jan Smuts

Bu adamın çocukluğuna ait aşağıdaki fıkrayı okurken insan anliyor ki, seciyesi sağlam ve çalışmağa razı olan bir kimseyi, ne kadar gizli ve ne kadar mütevazı' bir yerde de olsa, şöhret bulup meydana çıkarmasını biliyor.

* * *

Jan Smuts, on iki yaşına girdiği gün, göğsü sevinçle kabarmış babasının karşısında duruyor, şefkat ve iftiharla parlayan gözlerle babasına bakıyordu. Bugün Jan için çok mes'ut ve çok mühim bir gündü. Çünkü bugün babası ona artık çiftlikteki beygirlere bakabileceğini söylemişti. Bu, Cenubi Afrikanın çiftçi çocukları arasında en mühim şereflerden biri idi. Beygirlere bakmak... bu, çocüğun hakîkî bir çiftçi olduğunu kendisine ispat eden, kıymetini kendi nazarında yükselten bir vazife idi. On iki yaşında çiftçi addedilmek de her zahmete değer bir şerefti.

Jan Christian Smuts, bu şeref için dört senedir çalışıyordu. Bir çocuğun hayatında da dört sene ne uzun bir zamandır bilirsiniz. Bugünün çocukları Jan Smutsun nail olduğu şerefe belki gıpta etmezler, fakat Janın yaşadığı çiftlikte beygirlere bakabilmek şöyle dursun, öyle bir emel beslemek için bile insanın gayet sıkı bir nizam altından geçmesi lâzımdı.

Jan, dört senedir, işte böyle çalışıyordu. En önce eline kazlar teslim edilmişti. Kazlardan sonra sıra domuzlara, daha sonra keçilere, daha sonra da koyunlara gelmişti. Böyle derece derece terfi' ederek koyun sınıfına geçtikten sonra Jan iki sene koyunlarla uğraştı. Bu müddetin sonunda kendisine bir gün ufak bir sürü inek teslim edildi.

Hatta daha küçükken, henüz kaz sınıfına bile girmeden, çayırları büyükbabasının kucağında geçecek kadar küçükken, yaşına göre bir vazifesi vardı. Bu vazifeye oranın lehçesinde "Tauvlayer" denirdi. Bu garip kelimenin mânası bizim lisanımızda "sürücü" denilen şey. Yâni, Jan daha dört yaşında iken yük hayvalarının iplerinden tutar çekermiş.

Cenubî Afrikada Riebeck civarında, Janın oturduğu memlekette, Malmsburg Daglarının eteklerinden ta Bahri Muhiti Atlâsiye kadar uzanan çok büyük hububat ve hayvan çiftlikleri vardı. Bu çiftlikleri işletmek çok zahmetli ve çok yorucu bir şeydi. Bunu da Jandan daha iyi kim bilebilirdi? Hergün saat 4 de kalkan, hayvanların başına koşan o değil mi idi?

Fakat, şimdi babasının karşısında durup da, bugünden itibaren mektebe gideceği güne kadar, yâni iki sene müddetle beygirlere bakmak şerefi kendisine verildiğini işittiği zaman, Jan, o kadar sevindi, o kadar iftihar etti ki, çektiği zahmetlerin bu şeref için az bile olduğuna inandı.

İşte bugün "Uzlaştırıcı" unvanıyle şöhret bulan General böyle bir muhit içinde yetişti.

Aile Bahçelerinde Mart Ayı

Geçen nushalarımızda aile bahçeciliğinden, sebze, çiçek bahçelerinin nasıl tanzim edilmesi lâzım geleceğinden bahsedilmişti. Evlerinde ufak büyük bahçeleri olan kimseler için bu Mart ayı zarfında ne gibi bir faaliyet iycabettiğini bu sahifede hülasaten gösteriyoruz.

Sebze bahçesi — Mart ayında sebze bahçelerinde büyük bir faaliyet görülür. Toprak sürülüp bellenir. Tohum ekilen yerlere gübre atılır. Eğer havalar kurak gidiyorsa toprak sulanır. Şubat ayında dikilmiş olan baklaların kökleri doldurulur.

Enginarların dipleri çapalanır, gübrelenir ve boğazları doldurulur. Mart ayı içinde ekilecek sebze tohumları şunlardır: Her cins pancar, şalgam, havuç, bezelye, maydanoz, salata, sovan, kereviz, lahana, pırasa, karnabahar, kuzukulağı, mercimek, nohut, ıspanak, fasulya, marul.

Patlıcan, domates, biber, hıyar tohumları da, fidesi alınmak üzere, bu ayda camlı sandıklara ekilir. Eğer hava müsait giderse ay sonlarına doğru asma kabağı, bamye, mısır, semiz otu, bezelye, börülce, yaz baklası da dikilebilir.

Çiçek bahçesi — En mühim mesele ilk baharı karşılamak için çiçek bahçesinin tarhlarını tanzim etmektedir. Tarhların kenarlarına leyantin veya beş parmak, hercai menekşe, sarı şebboy, İngiliz şebboyları, acem karanfili, Hüsnü Yusuf, yaz papatyesi fraksinella, petonya, katmerli karanfiller, haşaş, haseki küpesi, çuha çiçeği, nerkis, gibi çicekler dikilir.

Kurumağa başlamış çimenler ve muzır otlar temizlenir. Yollara kum ve çakıl dökülür. Menekşe gülü, yasemin gibi çardağa sarılan fidanlar ve yaprakları dökmiyen ağaçlardan başka çiçek ağaçları dikilir. Sürmemiş güller budanır. Kalem aşısı yapılır. Erken çiçek açmak için yastıklara kına çiçeği, ateş çiçeği, Horoz ibiği, kasım patı, tesbih çiçeği tohumları ekilir. Begonya gibi sovanlar yastıklara gömülerek sürgünleri koparılır ve çelik yapılır. Karanfilleri bu ayda fidelemek ve haziranda saksılara almak lâzımdır.

1
2
ELİŞLERİ
ZEMİN
YEŞİL
MAVİ
SARI
KIRMIZI
SİYAH
SİYAH
(atma iğne)

El İşleri

Köylü Bluzları

No. 1 ve 2 kanaviça ile işlenir. En güzel iplik ibrişim olmakla beraber muline pamuk da gayet elverişlidir. Bu bluzlar için en uygun kumaş yerli bezidir. No. 1 yalnız bir renkle ve tamamiyle yıldız iğne ile işlenmiştir. Cetvelde görüldüğü vechile no. 2 nin bâzı yerleri atma iğne ile yapılmıştır. Renkleri siyah, kırmızı, sarı, mavi yeşil ve zemin rengidir.

No. 3 ün suyunun dış hatlarını kanaviça ile yapmak kolaylık olur. Resimden anlaşılacağı gibi motiflerin ince yerleri atma iğne, kalın yerleri sarma iğne ile işlenmiştir. Örnek kâğıdında numaralarla yerleri gösterilen renkler şunlardır.

1. kırmızı.
2. altın sarısı.
3. açık mavi.
4. koyu mavi.
5. beyaz.
6. siyah.

Sıhhat ve Güzellik

Mart ayının sert rüzgârlariyle dönek havası cildimizi adeta gafil avlayarak çok bozar. Bunun için cildin kendi kendine tedarik ettiği tedbirlere bazen bizim de yardım etmemiz iycabeder.

Güzellik için kullanılan pudraların ekserisinde cilde muzir maddeler vardır; en iyi pudra pirinç unu olduğunu her kes bilir fakat pek çabuk döküldüğü için kimse kullanmaz. Cildi ıklimin değişiklikleri ve ya kalabalık salonların mukassi havasına karşı siyanet için en iyi vasıta buğday unudur. Bunu gayet ince döğülmüş talk tozu ve ya kurt ayağı denilen nebatın tozu (poudre de bycopode) ile karıştırırsanız cilde hem yapışan hem de teravet veren bir pudra yapmış olursunuz.

Sert rüzgârlar ve tedrici olmayan hararet değişiklikleri cildi sertlendirir ve çatlatır. El ve dudak çatlaklarına karşı Doktor "Monin" in tavsiye ettiği şu ilâcı dercediyoruz:

İçinde bir az şu bulunan bir kabı ateşin üzerine koyun. Dibine ya katlanmış bir bez ya bir tabak yerleştirin. Tencerenin içine diğer bir tencere oturtun. İlacı bu küçük iç tencerenin içinde pişireceğiz, fakat hararetin yüz dereceden yukarıya çıkmaması için tencereyi sıcak suyun içinde tutacağız. Sekiz buçuk gram jelatini ve yüz seksen gram gül suyunu iç tencereye koyarak jelatini eritin. Sıcak suyun içinden tencereyi çıkarıp mahlulu soğutun. Daha henüz mayi halinde iken içine yirmi gram yumurta akı ilâve ederek karıştırın. Tekrar sıcak suya ve ateşe oturtun, o zaman yumurta akı katılaşır ve mütebakî kısmı gayet berrak bir mayi olur. Yüz seksen gram gliserin içinde beş santigram asit salisilik hallettikten sonra bu mahlulu birinci halitanın içine ilâve edin; iyice karıştırdıktan sonra süzgeç kâadından geçirin ki yumurta akının gliserinde hallonmayan kısmı ayrılsın. Süzgeç kâadında donup kalan kısımları tekrar eritmek için kâada arada sırada bir az sıcak su da dökün. Pomadı geniş ağızlı kaplara koyun, ziyra soğuyunca donar. Bunu çatlak derilere yedirerek sürün:

Nasır

İnsanın endamı ne kadar güzel olursa olsun, yürüyüşü de isterse akan su gibi olsun, eğer ayağı rahatsızsa göze görünen yalnız bir topallamadan ibarettir. Ayak rahatsızlıklarının en umumî sebebi de nasırdır. "Pierre Vigier" in nasır ilacını gayet kolaylıkla yapabilirsiniz.

Asit salisilik	5 gram
Hint keneviri (chanvre indienne) hülâsası	50 santigram
İspirto 90°	1 gram
Eter 62°	2 gram 50 sant.
Kolodyon elastik	5 gram

Bunları iyi kapanan bir şişeye koyup çalkalayın.

Bir hafta kadar gün aşırı, bu ilaçtan nasırın üzerine sürün. Sonra elle kazıdığınız veya ayaklarınızı sıcak suya koyduğunuz zaman nasır düşer.

El ve Tırnaklar

Sık sık ıslanmak, veya uzun zaman suda kalmak el güzelliğine muzirdir. Hele soğuktan sicağa, sıcaktan soğuğa elleri mâruz bırakmak elleri berbat eder. Bunun için sokağa çıkarken değil, sokaktan gelince yıkanmalı ve gayet iyi kurulanmalıdır. Yıkanmak için yazın ılık, kışın soğuk su kullanın. Tırnaklarınızın arasını mâdenî aletlerle temizlemeyiniz, çünkü mâden tırnağı çizer ve orada yağ ve kir birikir. Kemik tirnak hazıyacağı kullanın. Ellerin beyazlığı için limonla uğmak gayet iyi netice verir, lâkin bu tırnakları bozar.

İtalyanın meşhur Sanderson ıtriyat fabrikası

Hasan Kolonyası

İçin bütün dünyada emsaline tesadüf edilmiyecek kadar nefis ve ruhnüvazdır diyor. Halis ve tabiî limon çiçeklerinden yapılmıştır, 90 derecedir. Nezle, baş ağrısı, hafakan, baygınlık, her türlü ruhî ve asabî hastalıklarda kullanılılır. Têsiri derhal görülür. Tuvalet âleminde de büyük şöhreti vardır. Fiyatlarda muvakkat bir zaman için yüzde 30 tenzilat yapılmıştır. İstifade ediniz.

Hiç Şekerciye Mühtaç Olmadan Evinizde kendi kendinize Lokum ve Akîde şekeri yapabilirsiniz.

Lokum

Şeker	1 okka
Nişasta	32 dirhem
Krem tartar	5 gram
Limon	

Şekeri bol su ile kestirin. Düğmeleninceye kadar kaynatın. Şeker bu kıvama gelince ayrıca bol su ile ezilip ayran haline gelmiş olan nişastayı ve krem tartarı şeker şerbetinin içine katıp uzun zaman kaynatın. Nişastanın suyunun bol olup uzun zaman pişmesine iytina edin yoksa lokumda nişasta kokusu kalır. Lokum mâcunu kıvama, yâni toz şeker üzerine bir damla damlatıldığı zaman şekere hiç yapışmadan yuvarlanacak kıvama, gelinceye kadar kaynatın. İçine koyacağınız tuzsuz ve çiğ fıstığı, gül suyunu, döğülmüş sakızı ateşten indirir indirmez lokuma ilâve edin. Bu sene bazı şekercilerin yaptığı gibi lokuma gayet ince rendelenmiş hindistan cevizi ilâve etmek hem ucuz hem de çok nefis oluyor. Bir ölçü un kadar şeker ile iki ölçü nişastayı karıştırarak düz bir tahta veya mermerin üzerine döşeyin. Sıcak lokum mâcununu bu şekerli nişastanın üzerine dökün. İyice soğuyunca lokum şeklinde parça parça kesip şekerli nişastada yuvarlayın. Yaptığınız lokum sertçe olduysa fazla kaynattığınıza, yumuşak olduysa eksik kaynattığınıza alâmettir.

Akîde Şekeri

Yüz dirhem şekeri iki kahve fincanı su ile halloluncaya kadar karıştıra karıştıra kaynatın. Şekerin hepsi eridikten sonra artık karıştırmayın. Şeker şerbetini kıvama yâni taşın üzerine bir damla damlatınca hemen katılaşacak kadar kaynatın, sonra içine bir kaç damla limon ilâve edip ateşten indirin. Ateşten indirir indirmez bir veya iki damla portakal, bergamut veya tarçin ruhu, gül yağı veya her hangi diğer bir kokuyu ilâve edip kuru mermer veya geniş bir tabağa dökün. Şeker soğudukça sertlenir. Hamur sertliğine gelince elinizde uğalayarak uzun uzun parçalar yapın; sonra temiz bir makasla bu uzun parçadan akîde şekeri boyunda küçük parçalar keserek tekrar mermerin üzerine bırakın. Akîde şekerini soğurken iyice yoğurursanız berraklığı gider, rengi ağarır ve peynir şekeri olur.

Yavrunuzun gürbüz olmasını istemez misiniz?

Hasan Kuvet Şurubu

İçiriniz. Bu şurup, büyük küçük, yaşayan her insan için hayat, sıhhat ve kuvettir. Kansızlık, romatizma, verem, kemik ve göğüs hastalıklarına karşı koyduğunu bütün **Doktorlar** tastik ederler.

MODA

1. Uzun boylu zaif bir hanım için gayet kibar bir ziyaret elbisesi. Bu elbise için siyah ve ya koyu kahverengi krep saten çok muvafık olur. Eteğindeki kloşluk, kloş volanı, o volanın takılışı, yaka hattı ve eşarp yakanın düşüşü gayet ahenktâr bir elbise teşkil ediyor. Bir metro eninde üç buçuk metro kumaş lâzımdır.

2. Elbisenin bel ve eteklerinde çok değişiklikler görüyoruz. Bu muare elbisenin beli drape edilmiş ve düz eteğinin yanlarına çok kıvrımlı kloş parçalar ilâve edilmiştir. Kol kapakları krep satenden ve kloştur. Bir metro eninde üç buçuk metro muare ve otuz beş santim krep saten lâzımdır.

3. Eteğin içinden çıkan kloş parça, bluzdaki jabo ve kolların volanı san'atkârça düşünülmüş bir elbise. Bir metro eninde üç metro altmış beş santim kumaş lâzımdır.

İlk Bahar Pardesüleri

1. Bu pardesüyü yerli spor kumaşlarından yaparsanız İngiliz kumaşından yapılmış kadar güzel olur. Yakasının reverleri aynı renk, ince, düz dradandır. Kendi kumaşından olan kemeri tam belden ve pardesünün yukarı kısmını bir az üzerine dökerek konmuştur. Yüz otuz santim eninde kumaştan üç metro lâzımdır. 2. Bu yağmurluk içine kolay kolay su geçmeyen bir yünlü kumaştan yapılmıştır. Dört cebinin de ağzı kapatılmıştır. Hem yenilik veren hem de yağmurdan muhafaza eden yaka ve kol kapaklarının iliklenişine dikkat edin. Yüz otuz santim eninde iki metro yetmiş beş santim kumaş lâzımdır. 3. Düz fakat san'atlı bir biçim arayanlara şu pardesüyü tavsiye ederiz. Ön ve arka kemerleri, robası ve yukarı kısmının yanları bir tek parçadan kesilmiştir. Yüz kırk santim eninde iki metro seksen beş santim kumaş lâzımdır. 4. Her ihtiyaca elverişli bir ilk bahar takımı çiçekli ve düz olmak üzere iki kumasın imtizaciyle yapılmıştır. Mantosu etekten bir az daha kısadır. Düz kumaştan olan beden çiçekli kumaş ile, çiçekli kumaştan olan kolları düz kumaş ile süslenmiştir. Etek bir türlü ayrılamadığımız kloş biçimindedir. Bedenin arkasının şekillerine dikkat edin. Elbisesi için bir buçuk metro düz, iki metro çiçekli, manto için iki metro yetmiş beş santim bir metro eninde kumaş lâzımdır.

Asrî Hayat Şartlarına Uygun bir Ev

Bu evin bütün tezyinatı hacmındaki tevazün, düz hatlarındaki samîmiyet ve isabet bahçedeki yeşilliğin ve yaprakların üzerine vuran gölgeleridir.

Asgarî masrafla azamî güzellik, ve kullanış temin etmiş olmak için planı gayet ihtimamla yapılmış ve odaları bizzarure biribirine pek yakın tertip edilmiştir.

Evin ön tarafından doğrudan doğruya oturma odasına girilir. Yatak odasiyle oturma odasını ayıran duvarın içine düz tuğladan bir ocak yapılmıştır. Bu odanın ön tarafa nazır bir geniş ve yan tarafa bakan bir az daha dar diğer bir penceresi vardır. Oturma odası 4.20×6.35 santim büyüklügünde ferah bir odadır. Yanında, içinden geçirilen ve diğer bir kapısı da mutfağa olan küçücük bir yemek odası vardır. Yemek odası 2.40×2.70 santimdir. Bu oda küçük olduğu için yer tasarrufu yapılmış ve duvarların içine büfe ve küçük kiler vazifesi görecek dolaplar yerleştirilmiştir.

Yemek odasının yanında ayni büyüklükte ve arka bahçeye kapısı olan bir mutfak, onun da yanında çamaşırlık vardır. Evin diğer cephesi öne ve arkaya doğru bir az çıkıntılıdır. Bu tarafta iki orta boy yatak odasiyle bir hamam vardır. Çamaşırlık 1.50×2.70 ebadında, ön yatak odası 3.60×3.60, diğeri 3.60×4.20 santimdir. Ara yerdeki hamam 1.80×2.40 dır.

Yatak odalarının hamam tarafındaki duvarlarından da istifade edilerek odaların içinde birer ve koridorda iki yerli dolap inşa edilmiştir.

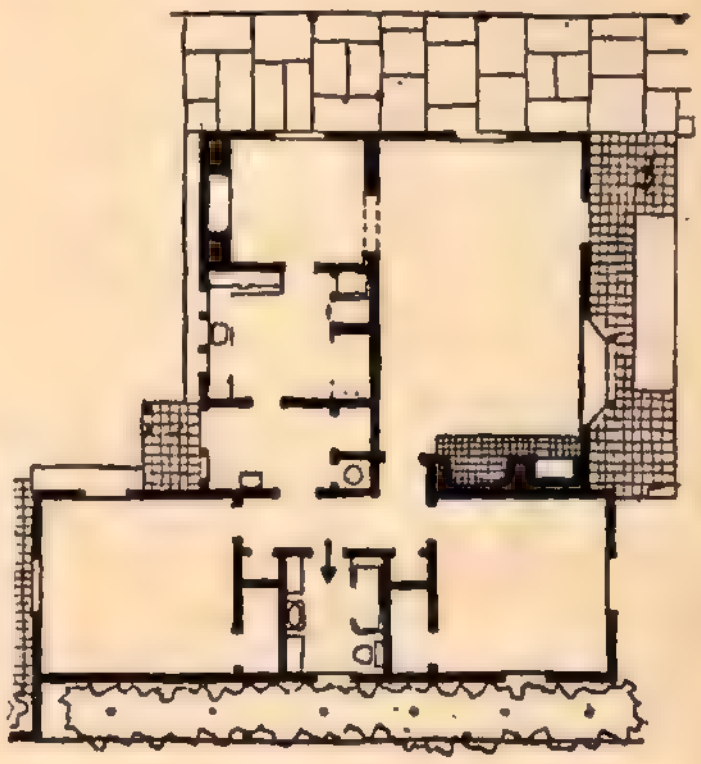

Hem yemek... Hem ilaç!

Hasan Zeytin Yağıdır

Halis ve saftır. *Kum, taş, böbrek, safra, sarılık ve kara ciğer hastalıklariyle zayıflığa karşı en kuvetli* **ilaçtır. Nefis ve şerbet gibi tatlıdır.** Salatada, mayonezde, yemeklerde, hatta pilavlarda bile kullanabilirsiniz. Bilhassa miyde rahatsızlığı çekenler yalınız Hasan zeytin yağını içmelidirler. Londra, Roma ve Fransada en büyük mükâfat kazandığı resmen musadaktır. Fiyatlerde yeni ve çok mühim tenzilat yapılmıştır.

Toros Dağlarında

(1296 ıncı sahifeden devam)

Mevkî	İrtifa' (metro)	Mesafe (saat)	Suyun sıcaklığı (santigrat)
Âlâiye	0	0	
Bektaş	260	1 saat	
Tepe	700	1¼ „	
Kızılalan	660	2 „	
Çıkrık	980	2¼ „	15°
Derince	730	2¼ „	
Taşatan	750	1 „	
Çakıloluk	880	½ „	11°
Bannıca	1000	½ „	8°
Kozluca	900	1 „	
Kasapoluğu	1200	1¾ „	12°
Belistir deyirmen	900	3 „	
Bedan	1050	2 „	13°
Harmancık	1465	2 „	8°
Yerli bel	1950	1½ „	
Suluca meydan	1920	½ „	
Söbülçimen	1820	2½ „	7°
Giyi dağ	2400 küsur	3½ „	

Havâî barometromuz yalnız 2400 metroya kadar kaydettiğinden Giyinin tepesinden çok aşağılarda 2400 m. irtifai bulmuştuk, zirvesi her halde üç bini tecavüz edecektir.

Kaplanlar

Kaplanlar hakkındaki tetebbüatımıza gelince: iptida şunu beyan ederiz ki, Roma imperatorluğu zamanında bizim havâliden Romadaki âyîn ve eğlenceler için pek çok canlı kaplanlar gönderildi. Bu hayvanlar alelhusus Pamphylie (Alâiye), Cilicie (Adana) Lycasnie (Konya) ve Lycie (Elmalı) ormanlarından tutulurdu; şimdi de o eski zamanda olduğu gibi Alâiye ve civârı yine kaplan yurdudur. Bu havalide her sene on kadarı vurulup beherinin postu yüz ile yüz elli liraya satılıyor.

Kaplanların tetkîkî için, meşhur kaplan ve geyik avcısı bükülü Mehmet ağa ile beraber, *Çakıllıca* ormanlariyle, Kızılağaç nahiyesine merbut bulunan Cavurköyünü, haylı gezdik. Bu havalide onlara çok tesadüf edildiğini duyduğumuz halde, bizim haftalarca dolaşmamız bir netice vermedi, fakat oralarda vurulan kaplan postlarını muâyene edip haklarında iyice bir fikîr edindik.

Tchihatchef ni Anadolu hakkında yazmış olduğu eserde zikrettiği gibi, kaplanların envâının tâyininde epeyice müşkülat çekiliyordu, *E. Geoffroy* de *Hilaire* bunun izalesi için, gövde ile kuyruğun boylarını mukayese ederek bir usul gösterdi, şöyle ki: (Zaguar) denilen Amerika kaplanlarının kuyrukları gövdelerinden kısa olup, Afrika ve Hintte yaşayan kaplanlarınki (panthère) bilâkis daha uzundur. Kuyruklarının panterler gibi uzun olmasına rağmen, Anadolunun Aydın cihetlerinde bulunan kaplanlar, Gabon ve Hinttekilerden farklıdır. Kemal paşada vurulan bir kaplanın tevsifinde, sıfatı mümeyyeze olarak kuyruğun son sülsünün kılları daha uzun ve kabarık olduğu, kuyruk nihayetindeki beneklerin halkalar teşkîl ettiği zikredilmektedir; bu evsaf ise diğer kaplanlarda yoktur, onların kuyrukları git gide incelir ve son kısmı Aydın havalisinde bulunan kaplanlar gibi kabarık değildir.

Alâiyede muayene ettiğimiz kaplanlarda da bu mühim sıfatları müşahede ettik, yâni kuyruklarının son sülsünün kabarık olup, halkalı olduğunu gördük. Mezkür hayvanlar üzerinde, not aldığımız, diğer evsaf şunlardır:

Kafasında bulunan, gayri muntazam küçük kara benekler sarımtırak bir zemin üstünde kırma karışık saçılmıştır; kulaklar kara, kısa ve sivri olup yalnız uçlarına doğru olup sarımtırak müselles şeklinde bir saheye malikdir; beldeki lekeler kara ve uzundur, yandakiler sarımtırak zemin üstünde muhtelif cesamette çenberi natemam kara halkalar, merkezinde bulunan sarımtırak göbeğe bir çerçive yapmaktadır; karındaki lekeler ak zemin üstünde saçılmıştır; ayaklara doğru olanlar başdakiler gibi dolğun olup gittikçe ufalmaktadır; kuyruğun üstündeki benekler yine uzunca ve natemam lekelerden ibarettir, fakat kuyruğun alt kısmı lekesiz olup kılları aka meyyaldır; kuyruğun son sülsü çok kabarıkdır, kara benekler nihayette bilezikler gibi kuyruğun ucunu kuşatıp araları beyaz kalmıştır; kuyruğun ucu kara bir leke ile müntehidir.

Muayene ettiğimiz postun birisinin tulu, yâni burun ucundan kuyruk nihayetine kadar olan mesafe 271 sm. idi; kuyruğun uzunluğu 106 sm. kuyruk dibinden omuzlara 111 sm. kulaklar arasından kuyruk dibine kadar 137 sm. burun ucundan kuyruk dibine kadar 165 sm. ve burunun uzunluğu 9 sm. idi; fakat şunu ilâve etmeliyiz ki böylece keyfemattefak ihzar edilmiş bir post üzerindeki kıyaslarımız hakîkata tevauk edemeyecektir, zira bunuu ihzarında yeni vurulmuş hayvanın nahiyelerininin kıyasları alınıp postu o tullara göre kurutmamışlardır; mâmafi bu zikrettiğimiz evsafla Alâiye havalisinin kaplanları Aydın cihetlerindekilerin ayni olduklarına kaniyiz. Binaenaleyh bunlarında (Zelis Tulliana) lardan olduklarını kayt edebiliriz.

Şimdi tam zamanıdır, hayatınızı severseniz

Hasan Balık Yağı İçiniz!

Norveçya nın halis **Morine** balığının baş mahsulü daima taze olarak yalınız **Hasan ecza deposu** nda bulunur. Bir kiloluk şişesi 100 Kuruştur. Büyük şişeleri de vardır. Toptancılara büyük tenzilat yapılır.

Sipahi Ahmet

(1333 üncü sahifeden devam)

bir üçüncü torbanın altın muhteviyatını da serperek bağırdı:

— Ya buna ne dersiniz?

Haydutlar yine hep birden yere kapandılar ve hayret içinde avuçlarında parlayan altınlara baktılar. Bunlar ne İspanyol... ne de Fransız altınları değildi. Halis muhlis Süleymaniye liraları idi.

Sipahi Ahmet bu sefer sözüne ve sesine ciddiyet verdi:

— Görüyorum ki, dedi, rizler hakîkaten bir hükümdarın çok sadık tab'alarısınız. Fakat bu hükümdarın ismi ne Şarlken, ne Fransuva ne de Türk hakanı Süleyman değildir. Sizin taptığınızın ismi yalınız... yalınız altındır. Ondan ise bende istediğiniz kadar var... Onlar benim elimde iken siz benden başka hakim, benden daha kuvetli bir reis bulabilirmisiniz?

Elli haydut birden haykırdılar:

— Hayır... hayır... Yaşasın yeni reisimiz. Söyle... emret... ne yapacağız.

— Ben ne dersem onu...

— İspanya sarayını mı yağma edeceğiz? Hazırız.

— Hayır...

— İspanya Kıralını mı öldüreceğiz? Hazırız.

— Hayır.

— Kıralın kızını mı kaçıracağız? Hazırız.

— Hayır.

—Söyle... söyle... Elbette bu kadar altının kefareti olacak... nedir... bizden ne istiyorsun?... Dünyayı yerinden oynatırız...

— Dünya yerinde kalsın... Benim sizden istediğim kör körüne itaattir. Buna da hazırmısınız?

— Hazırız... hazırız.

— O halde beni dinleyin... size ne yapmak istediğimi, sizden ne beklediğimi anlatacağım.

Haydutlar Sipahi Ahmedin etrafına halka oldular ve onun yavaş sesle söylediklerini dinlediler.

Dinledikce de yapacakları işin ehemiyeti karşıstnda kâh düşünüyorlar... Kâh kahkaha ile gülüyorlardı.

Nihayet plan yapıldı... karar verildi... Sipahi Ahmet sabaha karşı haydutlar ininden çıkarken çok memnundu:

— Yarın... diye söylendi... yarın akşam hiristiyanların Noel yortusu... yarın akşam Noel şerefine Fransa Kıralını bu saray zındanından çıkaramazsam bana da Sipahi Ahmet demesinler.

(Sonu gelecek nushada)

Sıhhat ve hayatın yegâne ilacı

Dantos Diş Macunudur!

Dişlere ebedi hayat verir, inci gibi beyazlatır, çürümekten korur. Diş etlerini kuvetlendirir. Diş ağrı ve nezlelerine, ağızdan gelecek her türlü hastalıklara mani' olur. **Dantos** diş mâcunu yalnız memleketimizde değil, Avropada da şöhret almıştır. Altın madalya, nişan, takdirnameler birinciliğini ispat eder. **Hasan ecza deposu** nda yirmi Kuruşa satılır.

Bere Kalıbının Târifi

Bu berenin kalıbı ve dikişinin târifi mâruf Parisli bir kadın şapkacısından alınmıştır.

Bereyi kadife, völur dö len, fötr veya her hangi bir yumuşak kumaştan yapmak muvafık olur. Kumaşı kesmeden evvel kalıbın üzerine eski bir astar biçip kalıbı prova edin. Muhitin verdiği kalıp elli yedi santim başlar içündür ve dikiş payı olarak her taraftan birer buçuk santim fazla konmuştur.

Kalıp üç parçadan mürekkeptir: bir yuvarlak tepe parçası, bir enli düz tepe çen beri ve nispeten ensiz diğer düz bir parça olan baş çemberi. Dikişler birer buçuk santim derinliğinde dikilmelidir.

Her üç parça da kumaşın enine biçilmiştir. Yuvarlak tepe parçasını kesmeden evvel kalıbı ortasından katlayın, bu çizgiyi kumaşın enine müvazi olarak koyun, her iki ucunu işaret edin ve bilahara bu işaretlerin berenin tam ön ve arkasının ortası olacağını hatırınızda tutun.

Tepe çemberi dediğimiz enli parçanın uçlarını, aşağıya doğru bir az verevleterek biribirine dikin. çember yuvarlak tepe parçasına dikilecek kenarını gayet nazik büzmeli ki çemberin yukarı kısmı, (büzgüsü belli olmadan) içine doğru mukavvesmiş gibi görünsün. Büzgüleri yerleştirdikten sonra çemberi yuvarlak tepe parçasına dikin. Şimdi çemberi daha ziyade mukavves yapmak zamanı gelir. Bunun için çemberi ortasından, ters tarafından olmak üzere, boydan boya katlayın ve elinizle bu çizgiyi çekebildiğiniz kadar çekin. Yuvarlak tepe parçasının da bütün etrafını dikişin üç santim yukarısından çekiştirerek açın. Zaten şapkacılar da şapkalarınıza bu suretle şekil verirler.

Berenin içine ince bir ipekli astar geçirin, sonra tepe çemberinin aşağı kısmını da baş çemberinin büyüklüğüne kadar ince ince büzün. Bu baş çemberi dediğimiz parçanın içine gayet yumuşak batistten bir astar geçirmek mutlak lâzımdır. Baş çemberinin tamam başınıza göre olduğunu prova ederek anladıktan sonra iki ucunu birleştirin. Üst kenarını içine doğru kıvırarak tepe çemberinin alt kenarının üzerine koyup oyulgama dikişile dikin. Bundan sonra, arzu ederseniz, baş çemberinin içine ipekli astar da koyunuz.

Tepe çemberinin arkadan sağ tarafında büyücek bir pli yaparak baş çemberine doğru düşürün. Sonra baş çemberinin önden sol tarafında enine iki üç küçük pli yaparak yukarıya kaldırın öyle ki kaşınızın ucu ve alnınızın açıklığı görünsün.

ABONE ŞERAİTİ
(Posta ücreti dahil)
Türkiye için:
Seneliği 6 lira
Altı aylığı 3 lira
Ecnebi Memleketler
Seneliği 4 dolar

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Baş Muharrir: AHMET CEVAT
Tahrir Müdürü: KEMALETTİN ŞÜKRÜ
Adres: *Dilsizzade Hanı, No. 1—2*
Telefon: İstanbul, 4118

Her nüshada: bir elbise kalıbı veya metin hariçi renkli bir tablo bulunacaktır.

Fihrist

	Muharriri	Sahifesi
Memlekete Dair:		
İktisadi İnkişaf Amillerine Dair	*Ahmet Cevat*	1281
Büyük Türk İnkîlabına Dair	»	1283
Milli Paramızı Koruma Kanunu Münasebetiyle İsmet Paşa Hz. in Nutukları		1287
Toros Dağlarında	*Ali Vehbi*	1294
Hamiyet Hulusi Hanım		1293
Ayın Hatıraları		1345
Edebiyat ve Tenkît:		
Latin Edebiyatı	*Kemalettin Şükrü*	1326
Küçük Kadınlar		1344
Şiir:		
Kızıl Yapraklar	*Kâzım Sevinç*	1286
Toprak Çocukları	*Emin Recep*	1292
Torosların Tepesinde	*İsmail Oral*	1296
Hikâyeler:		
Münirenin Defteri	*Mebrure Hurşit*	1308
Gelmiyen	*Maurice Level*	1310
Kiş	*Jak London*	1316
Evel Zaman İçinde	*Seniha Sami*	1340
Roman:		
Madalyanın Ters Tarafı	*Reşat Nuri*	1289
Sipahi Ahmet	*Kemalettin Şükrü*	1329
Spor:		
Güzel ve Güzellik nedir?	*Selim Sırrı*	1302
Büyük adamlardan:		
Bakh	*Mebrure Hurşit*	1321
Dostoyevski	*İhsan Şükrü*	1313
Meçnikof	*Nevzat Mahmut*	1342
İçtimaî Yazılar:		
İnsanların Yaşlarının Öğrenme Kabiliyeti Üzerinde Tesiri (1)		1346
Büyük Adamların Küçüklükleri		1348
Tiyatro Bahisleri:		
İstanbulda İlk Türkçe Piyes Nasıl Temsil edildi?	*Refik Ahmet*	1299
Musikî:		
Petite Prelude-Bakh: Piyano ve Keman notası		1324
Sıhhat:		
Zihin Yorgunluğu	*Fahrettin Kerim*	1297
Sıhhatımızı Hangi Aylarda Korumalıyız? (2)		1338
Seyahat:		
Kotra İle Devri Âlem	*Alain Gerbault*	1304
Güzel San'atlar:		
Luvr Müzesinde İspanyol, İngiliz Alaman Ressamları		1334
Aile Bahçesinde Mart Ayı		1349
Miymarî (2)		1356
Evde Lokum ve Akîde Şekeri Nasıl Yapılır?		1353
Sıhhat ve Güzellik		1352
El İşleri		1350
Moda		1354
Şapka Kalıbı		1359

Mecmuamızın kapak resmi Good Housekeeping den alınmıştır. (1344 üncü sahifeye müracaat)
(1) Readers Digest (2) Good Housekeeping.

İmtiyaz Sahibi ve Mes'ul Müdür: AHMET CEVAT

Selâmet Matbaası